

Historia dokumentem pisana

History written
with documents

Katalog i wystawa przygotowane przy okazji
XXIII Międzynarodowego Kongresu Nauk Historycznych Poznań 2020/2022.
Catalog and exhibition prepared on the occasion
of the 23rd International Congress of Historical Sciences Poznań 2020/2022.

Kuratorki wystawy Exhibition curators

Katarzyna Zielińska, Elżbieta Rogal, Grażyna Zaliwska /
Archiwum Państwowe w Poznaniu State Archives in Poznań

Współautorzy co-authors

Archiwum Akt Nowych Central Archives of Modern Records **dr Adam Grzegorz Dąbrowski**
Archiwum Główne Akt Dawnych Central Archives of Historical Records **dr Jacek Krochmal**
Archiwum Narodowe w Krakowie National Archives in Kraków **dr Barbara Berska**
Archiwum Państwowe w Białymstoku State Archives in Białystok **Bartłomiej Samarski**
Archiwum Państwowe w Bydgoszczy State Archives in Bydgoszcz **Krzysztof Klapka**
Archiwum Państwowe w Częstochowie State Archives in Częstochowa **Alicja Adamus**
Archiwum Państwowe w Gdańsku State Archives in Gdańsk **Marcin Kurr**
Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolski State Archives in Gorzów Wielkopolski **Anna Jodko**
Archiwum Państwowe w Kaliszu State Archives in Kalisz **dr Anna Bestian-Zajac**
Archiwum Państwowe w Katowicach State Archives in Katowice **Katarzyna Słysz-Szczucka**
Archiwum Państwowe w Kielcach State Archives in Kielce **Łukasz Guldón**
Archiwum Państwowe w Koszalinie State Archives in Koszalin **Anna Zbroszczyk**
Archiwum Państwowe w Lesznie State Archives in Leszno **dr Tomasz Kościński**
Archiwum Państwowe w Lublinie State Archives in Lublin **dr Robert Jop**
Archiwum Państwowe w Łodzi State Archives in Łódź **Wojciech Kowaluk**
Archiwum Państwowe w Malborku State Archives in Malbork **Małgorzata Radomska**
Archiwum Państwowe w Olsztynie State Archives in Olsztyn **prof. dr hab. Norbert Kasperek**
Archiwum Państwowe w Opolu State Archives in Opole **Barbara Sypko**
Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim State Archives in Piotrków Trybunalski **dr Maciej Hubka**
Archiwum Państwowe w Płocku State Archives in Płock **Krystyna Bańka**
Archiwum Państwowe w Poznaniu State Archives in Poznań **Elżbieta Rogal, Grażyna Zaliwska, Katarzyna Zielińska**
Archiwum Państwowe w Przemyślu State Archives in Przemyśl **Agnieszka Bobowska-Hryniewicz**
Archiwum Państwowe w Radomiu State Archives in Radom **Krzysztof Głowacki**
Archiwum Państwowe w Rzeszowie State Archives in Rzeszów **Marek Gieron**
Archiwum Państwowe w Siedlcach State Archives in Siedlce **Beata Troć**
Archiwum Państwowe w Suwałkach State Archives in Suwałki **Sławomir Filipowicz**
Archiwum Państwowe w Szczecinie State Archives in Szczecin **dr hab. Paweł Gut**
Archiwum Państwowe w Toruniu State Archives in Toruń **dr Michalina Duda**
Archiwum Państwowe w Warszawie State Archives in Warszawa **Marta Jaszczyńska**
Archiwum Państwowe we Wrocławiu State Archives in Wrocław **dr Janusz Gołaszewski**
Archiwum Państwowe w Zamościu State Archives in Zamość **Ewelina Nawrocka**
Archiwum Państwowe w Zielonej Górze State Archives in Zielona Góra **Angelika Wójtowicz**
Narodowe Archiwum Cyfrowe National Digital Archives **Katarzyna Kalisz**

Korekta tekstu Text correction

Hanna Kossak-Nowocień

Tłumaczenie Text translation

dr Katarzyna Turska

Projekt graficzny i skład Graphic design and typesetting

Diana Makulska / Podpunkt

Ilustracje Illustrations

Volha Darashkevich / Podpunkt

Fotoedycja Photo editing

Damian K. Dudek

Fotografie tłoków Seal dies photos

Wojciech Olejniczak

współpraca cooperation

Tomasz Kawaler

Druk i oprawa Printing and binding

Akapit

Publikację złożono krojami Plethora oraz TT Hoves i wydrukowano na papierach:

Magno Natural oraz Rives Sensation Tactile (okładka).

The publication was submitted with Plethor and TT Hoves typefaces and printed on:

Magno Natural and Rives Sensation Tactile (cover).

Spis treści
Table of contents

Przedmowa Foreword	5
Wstęp Introduction	10
I	
Najstarsze dokumenty Oldest documents	17
 Archiwum Państwowe w Poznaniu STATE ARCHIVES IN POZNAŃ	18
 Archiwum Główne Akt Dawnych CENTRAL ARCHIVES OF HISTORICAL RECORDS	22
 Archiwum Państwowe we Wrocławiu STATE ARCHIVES IN WROCLAW	28
 Archiwum Państwowe w Gdańsku STATE ARCHIVES IN GDAŃSK	32
 Archiwum Państwowe Bydgoszczy STATE ARCHIVES IN BYDGOSZCZ	36
 Archiwum Państwowe w Toruniu STATE ARCHIVES IN TORUŃ	40
 Archiwum Państwowe w Opolu STATE ARCHIVES IN OPOLE	44
 Archiwum Narodowe w Krakowie NATIONAL ARCHIVES IN KRAKÓW	48
 Archiwum Państwowe w Szczecinie STATE ARCHIVES IN SZCZECIN	52
 Archiwum Państwowe w Katowicach STATE ARCHIVES IN KATOWICE	56
 Archiwum Państwowe w Przemyślu STATE ARCHIVES IN PRZEMYŚL	60
 Archiwum Państwowe w Zielonej Górze STATE ARCHIVES IN ZIELONA GÓRA	64
 Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim STATE ARCHIVES IN GORZÓW WIELKOPOLSKI	68
 Archiwum Państwowe w Lublinie STATE ARCHIVES IN LUBLIN	72
 Archiwum Państwowe w Łodzi STATE ARCHIVES IN ŁÓDŹ	76
 Archiwum Państwowe w Kielcach STATE ARCHIVES IN KIELCE	80
 Archiwum Państwowe w Radomiu STATE ARCHIVES IN RADOM	84

	Archiwum Państwowe w Olsztynie STATE ARCHIVES IN OLSZTYN	88
	Archiwum Państwowe w Rzeszowie STATE ARCHIVES IN RZESZÓW	92
	Archiwum Państwowe w Zamościu STATE ARCHIVES IN ZAMOŚĆ	96
	Archiwum Państwowe w Koszalinie STATE ARCHIVES IN KOSZALIN	100
	Archiwum Państwowe w Kaliszu STATE ARCHIVES IN KALISZ	104
	Archiwum Państwowe w Warszawie STATE ARCHIVES IN WARSZAWA	108
	Archiwum Państwowe w Suwałkach STATE ARCHIVES IN SUWAŁKI	112
	Archiwum Państwowe w Częstochowie STATE ARCHIVES IN CZĘSTOCHOWA	116
	Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim STATE ARCHIVES IN PIOTRKÓW TRYBUNALSKI	120
	Archiwum Państwowe w Białymstoku STATE ARCHIVES IN BIAŁYSTOK	124
	Archiwum Państwowe w Lesznie STATE ARCHIVES IN LESZNO	128
	Archiwum Państwowe w Siedlcach STATE ARCHIVES IN SIEDLCE	132
	Archiwum Państwowe w Płocku STATE ARCHIVES IN PŁOCK	136
	Archiwum Państwowe w Malborku STATE ARCHIVES IN MALBORK	140
	Narodowe Archiwum Cyfrowe NATIONAL DIGITAL ARCHIVES	144
	Archiwum Akt Nowych CENTRAL ARCHIVES OF MODERN RECORDS	148

II

Wybrane dokumenty i tłoki pieczętne Archiwum Państwowego w Poznaniu Selected documents and seal dies State Archives in Poznań	153
Dokumenty Documents	154
Tłoki pieczętne Seal dies	186

**MATERIAŁY ARCHIWALNE, DOKUMENTUJĄCE
DOROBEK POKOLEŃ W PONAD TYSIĄCLETNICH
DZIEJACH NARODU I PAŃSTWA POLSKIEGO,
SĄ DOWODEM NA WYJĄTKOWĄ ROLĘ
W SPOŁECZEŃSTWIE ARCHIWÓW
PAŃSTWOWYCH, KTÓRE GROMADZĄ
TE BEZCENNE ŚWIADECTWA PRZESZŁOŚCI.**

WYJĄTKOWĄ OKAZJĄ DO ICH PREZENTACJI JEST XXIII MIĘDZYNARODOWY Kongres Nauk Historycznych, który po raz drugi w swej ponad stuletniej historii odbywa się w Polsce, tym razem w Poznaniu. Archiwa Państwowe są partnerem tego ważnego przedsięwzięcia i aktywnie włączyły się m.in. w przygotowanie ciekawych wydarzeń towarzyszących zjazdowi. Jednym z nich jest przygotowana wystawa plenerowa pt. „Historia dokumentem pisana”. Ma ona za zadanie – poprzez prezentację najstarszych dokumentów zawierających przebogata wiedzę o minionych epokach – wyeksponowanie szczególnej roli Archiwów Państwowych, jako kustosa pamięci. Ekspozycja jest adresowana nie tylko do uczestników tego wydarzenia, ale również do wszystkich innych odbiorców, zarówno krajowych jak i międzynarodowych. Znalazły się na niej z jednej strony najstarsze, z drugiej jedne z najcenniejszych archiwaliów przechowywanych w 33 placówkach tworzących sieć polskich Archiwów Państwowych. Ekspozycja jest rezultatem współpracy wszystkich wyżej wymienionych instytucji. Po prezentacji w Poznaniu będzie ona pokazywana również w innych miastach. W pierwszej kolejności zostanie przeniesiona do Łodzi i towarzyszyć będzie obradom planowanego na wrzesień br. VIII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, odbywającego się pod wymownym hasłem „Archiwa – zwierciadła czasu, skarbnice pamięci”.

Archiwa Państwowe w Polsce działające nieprzerwanie, jako instytucje publiczne, od ponad 200 lat wypełniają wiele ważnych dla państwa i obywateli funkcji. Ich misją jest nie tylko zabezpieczanie dziedzictwa dokumentacyjnego, ale też udostępnianie zgromadzonych zasobów jak najszerszym kręgom odbiorców. Wskutek rozwoju technologicznego oraz powstania nowych sposobów komunikacji otwierają się obecnie nowe możliwości realizacji tych zadań. Odpowiedzią Archiwów Państwowych na współczesne wyzwania i potrzeby użytkowników jest m.in. ogólnopolski portal internetowy www.szukajwarchiwach.gov.pl, oferujący wszystkim zainteresowanym bezpłatny dostęp do około 14 mln opisów źródeł archiwalnych oraz ponad 53 mln kopii cyfrowych materiałów archiwalnych przechowywanych w Archiwach Państwowych oraz w 36 innych instytucjach pamięci z kraju i zagranicy. Każde z Archiwów Państwowych, niezależnie od wielkości powierzonego zasobu, ilości pracowników, czy historii liczonej w stuleciach, wypełnia ustawowe obowiązki, aby w szeroko pojętym tego słowa znaczeniu, zabezpieczyć bezcenne dziedzictwo kulturowe Polski i tej części Europy, jak też upowszechnić wiedzę na jego temat.

Ekspozycja pt. „Historia dokumentem pisana” została przygotowana w ramach wewnętrznego, ogólnopolskiego projektu „Prezentacja sieci Polskich Archiwów Państwowych na XXIII Międzynarodowym Kongresie Nauk Historycznych Poznań 2020/2022”, którego liderem było Archiwum Państwowe w Poznaniu. Projekt ten wpisuje się w misję, wizję i cele Archiwów Państwowych zawarte w ogłoszonej w 2021 roku „Strategii rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021–2030”.

Wystawa z pewnością przybliży bogate dzieje społeczeństwa i państwa polskiego, ilustrowane unikalnymi i często nieznanymi dokumentami archiwalnymi, wszystkim odbiorcom z kraju i zagranicy. Jestem również przekonany, że będzie ona zachętą i skutecznym zaproszeniem szerokiego grona użytkowników do bezpośredniego lub wirtualnego korzystania z bezcennych źródeł historycznych pieczołowicie gromadzonych i udostępnianych w sieci Archiwów Państwowych.

dr Paweł Pietrzyk
NACZELNY DYREKTOR ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

THE ARCHIVAL MATERIALS, DOCUMENTING THE ACHIEVEMENTS OF GENERATIONS IN THE HISTORY OF THE POLISH NATION AND STATE FOR MORE THAN A THOUSAND YEARS, ARE EVIDENCE OF THE UNIQUE ROLE PLAYED IN SOCIETY BY THE STATE ARCHIVES, WHICH COLLECT THESE PRICELESS TESTIMONIES OF THE PAST.

A UNIQUE OCCASION FOR THEIR PRESENTATION IS THE 23RD INTERNATIONAL Congress of Historical Sciences, which for the second time in its more than 100-year history is being held in Poland, this time in Poznań. The State Archives is a partner of this important undertaking and has actively contributed, among other things, to the preparation of interesting events accompanying the Congress. One of them is a prepared open-air exhibition entitled "History in Document". Its aim is – through the presentation of the oldest documents containing a wealth of knowledge about past – to highlight the special role of the State Archives as a custodian of memory. The exhibition is not only addressed to the participants of this event, but also to all other audiences, both national and international. It features both the oldest and some of the most valuable archival materials stored in the 33 institutions forming the network of Polish State Archives. The exhibition is the result of cooperation between all the institutions mentioned above. After its presentation in Poznań, it will also be shown in other cities. In the first instance, it will be moved to Łódź and will accompany the 8th General Assembly of Archivists planned for September this year. It will have the meaningful motto "Archives – mirrors of time, treasuries of memory".

The State Archives in Poland, continuously operating as public institutions for over 200 years, fulfil many important functions for the state and its citizens. Their mission is not only to preserve the documentary heritage, but also to make the collected resources available to the widest possible audience. As a result of technological developments and the emergence of new means of communication, new opportunities for fulfilling these tasks are now opening up. In order to address to contemporary challenges and the needs of users is, among others, the nationwide Internet portal www.szukajwarchiwach.gov.pl was established, which offers all those interested free access to around 14 million descriptions of archival sources and over 53 million digital copies of archival materials stored in the State Archives and in 36 other national and international memory institutions. Each of the State Archives units, irrespective of the size of the entrusted resources, the number of employees or the history spanning centuries, fulfils its statutory obligations to safeguard, in the broad sense of the word, the priceless cultural heritage of Poland and this part of Europe and to promote knowledge about it.

The exhibition entitled. "History in Document" was prepared as part of an internal, nationwide project "Presentation of the network of the Polish State Archives at the 23rd International Congress of Historical Sciences Poznań 2020/2022", whose leader was the State Archives in Poznań. This project is in line with the mission, vision and goals of the State Archives contained in the "Strategy for the Development of the State Archives for 2021–2030" announced in 2021.

The exhibition will certainly bring the rich history of Polish society and the state, illustrated by unique and often unknown archival documents, closer to all audiences at home and abroad. I am also convinced that it will encourage and effectively invite a wide range of users to make direct or virtual use of the priceless historical sources painstakingly collected and made available in the network of the State Archives.

dr Paweł Pietrzyk
GENERAL DIRECTOR OF STATE ARCHIVES

Naród, który nie szanuje swej przeszłości, nie zasługuje na szacunek terażniejszości i nie ma prawa do przyszłości.

A nation that disrespects its past does not deserve the respect of the present and has no right to a future.

XXIII MIĘDZYNARODOWY KONGRES NAUK HISTORYCZNYCH, ODBYWAJĄCY się w sierpniu 2022 r. w Poznaniu, zgromadził w naszym mieście wielu znakomitych historyków z całego świata. W ponad 120-letniej historii międzynarodowych kongresów historyków Polska miała zaszczyt organizować jeden z nich, w Warszawie w 1933 r. W związku z tak niepowtarzalnym wydarzeniem o światowym zasięgu archiwum, jako miejsce przechowywania źródeł historycznych, powinno w tym czasie znaleźć się w kręgu zainteresowania znamienitych gości, a zarazem ich obecność mogłaby zwrócić uwagę ogółu społeczeństwa na zagadnienia historii i archiwistyki.

Archiwum Państwowe w Poznaniu, uświetniając imprezy towarzyszące kongresowi, przygotowało wystawę „Historia dokumentem pisana”. Ma ona na celu przypomnienie naukowcom z różnych krajów o bogactwie historii Polski, a także wyeksponowanie oraz rozpowszechnienie wśród rodaków wiedzy o roli, jaką odgrywa sieć polskich archiwów państwowych jako strażników pamięci narodowej.

Tworząc koncepcję wystawy, uznano, że należy podkreślić zawartość oraz wartość zasobu archiwów państwowych, a także przybliżyć historię i strukturę sieci instytucji zabezpieczających dziedzictwo narodowe.

Prezentacja jest oparta na dwóch podstawowych elementach. Pierwsza odsłona wystawy „Historia dokumentem pisana” to ekspozycja plenerowa wystawiona w centrum miasta podczas trwania kongresu. Jest ona efektem współpracy wszystkich 33 archiwów państwowych tworzących polską sieć archiwalną i wykorzystuje materiały przygotowane przez archiwistów zatrudnionych w poszczególnych archiwach.

Archiwalia zgromadzone w zasobie archiwów państwowych liczą ponad 301 km. akt w postaci tradycyjnej i 42 TB w postaci cyfrowej i składają się z różnego rodzaju materiałów archiwalnych. Archiwista to na ogół pasjonat rozkochany w zawodzie, który potrafi godzinami rozprawiać o archiwaliach i może mieć trudności z wyborem reprezentatywnych obiektów. Natomiast powierzchnia wystawiennicza jest z reguły ograniczona i mocno zawęża prezentację. Współpracujące przy wystawie archiwa państwowe wybrały i przygotowały opis najstarszego dokumentu przechowywanego w ich zasobie oraz krótką historię rodzimego archiwum według określonego schematu.

Tytułowy dokument, według koncepcji pomysłodawców wystawy, miał być najstarszym przechowywanym obiektem w danym archiwum. Prośba o przygotowanie najstarszego dokumentu podyktowana była partykularnym interesem Archiwum Państwowego w Poznaniu, ponieważ to w naszym zasobie „króluje” najstarszy zachowany dokument wystawiony na ziemiach polskich, przechowywany w archiwach państwowych – fundacja klasztoru cystersów przez Zbyluta, obywatela Polski, w Leknie w roku 1153 – który w 2016 r. został wpisany na Polską Krajową Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Pomysł ten wzbudził nieco kontrowersji, ponieważ nie zawsze uważano, że właśnie najstarszy dokument jest najbardziej reprezentatywny. W toku wielu rozmów i negocjacji osiągnięto konsensus, że przyjęty klucz jest charakterystyczny i jednoznaczny dla ogółu społeczeństwa.

Mimo że koncepcja wystawy może wydawać się jednorodna, to prezentowane dokumenty są bardzo różnorodne pod względem formy, czasu powstania oraz treści. Wybrane eksponaty – datowane od XII w. – ukazują wachlarz zagadnień. W przeważającej części są to średniowieczne dokumenty papieskie, królewskie, klasztorne, miejskie, cechowe. Obok nich występują także dokumenty sądowe, hipoteczne i rodzinne. Naj-

młodsze pochodzą z XIX i XX w. – jedyna na wystawie fotografia, portret polskiej malarki i pianistki, Marii Wodzińskiej oraz dokument z 1918 r. przekazujący władzę Józefowi Piłsudskiemu po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

Dopełnieniem ekspozycji jest prezentacja obiektów, w których swoją siedzibę mają poszczególne archiwa państwowe, oraz krótka charakterystyka placówek według schematu: data powstania, wielkość zasobu, liczba zatrudnionych pracowników, oraz dane adresowe. Dzięki temu można przekonać się, jak stopniowo zmienia się na lepsze baza lokalowa archiwów i warunki przechowywanych w nich zbiorów. Poszerzenie informacji o historii każdego z archiwów znajdą Państwo w niniejszym katalogu. Ponadto umieszczony na każdej planszy kod QR umożliwia szybkie połączenie ze stroną internetową danego archiwum.

Drugim elementem wzbogacającym ekspozycję plenerową jest wystawa przygotowana w siedzibie Archiwum Państwowego w Poznaniu. Zasób archiwów państwowych jest unikatowy, w magazynach przechowywani są świadkowie, a raczej uwierzytelnienia naszej ponad tysiącletniej historii. Międzynarodowy Kongres Nauk Historycznych to godna okazja, aby oprócz kopii prezentowanych na wystawie plenerowej umożliwić społeczeństwu kontakt z oryginalnymi dokumentami. Na czas obrad przygotowano w holu Archiwum Państwowego w Poznaniu drugą odsłonę wystawy „Historia dokumentem pisana”. Jest to swoiste wydarzenie, rzadko bowiem oryginały, których sposób przechowywania obwarowany jest specjalnymi procedurami, można podziwiać bezpośrednio.

W jej pierwszej części umieszczono obiekty wpisane na Światową i Polską Krajową Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”: tzw. Zbyluta uposażenie klasztoru w Łeknie z 1153 r. (wpis w 2016 r.); uposażenie przez Elżbietę Bitowską szpitala dla ubogich w Trzebnicy z 1565 r. (cały zespół Akt Braci Czeskich wpisany w 2015 r.) oraz rozkazy dzienne Dowództwa Głównego Polskich Sił Zbrojnych, podpisane przez majora Stanisława Taczaka, pierwszego dowódcę i głównodowodzącego powstaniem wielkopolskim, oraz jego następcę – generała Józefa Dowbor-Muśnickiego z roku 1919 (wpis w 2018 r.).

Dokument Przemysła II z 1202 r., wtedy jeszcze księcia, a w niedalekiej przyszłości pierwszego koronowanego króla polskiego po rozbiciu dzielnicowym, otwiera właściwą wystawę „Historia dokumentem pisana”. Wśród kolejnych zabytków podziwiać można dokumenty sygnowane podpisami książąt i królów polskich: Bolesława Pobożnego, Kazimierza Jagiellończyka, Aleksandra Jagiellończyka, Zygmunta Starego, Jana III Sobieskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Augusta II Mocnego, Augusta III z Wettynów, Stanisława Augusta Poniatowskiego. W zasobie poznańskiego archiwum nie brakuje eksponatów wytworzonych przez kancelarie papieskie, m.in. z podpisami papieża Grzegorza IX z 1204 r. i papieża Innocentego X z 1652 r. Ekspozycje uzupełniają dokumenty wystawione przez możnowładców: uwierzytelniające różnorodne transakcje, nadające przywileje miastom, statuty cechom czy bractwom strzeleckim. Świadcstwo moralności i pracy z 1706 r. oraz świadectwo czeladnicze z roku 1831 to wynik pracy kancelarii cechowych. Wystawę zamykają dwa eksponaty zasługujące na wyróżnienie z powodu treści oraz atrakcyjnej formy. Niezwykle ciekawy pod względem wizualnym, z zachowanym pokrytym skórą pudełkiem, rzadki w zasobie masonik, to zaświadczenie wydane generałowi Antoniemu Amilkarowi Kosińskiemu o przynależności do loży masonskiej z 1813 r. Drugi efektowny dokument potwierdzający

profesorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego Edwardowi Korczyńskiemu wraz z rodziną przyjęcie do stanu rycerskiego i nadanie herbu Sas przez cesarza Franciszka Józefa I z roku 1880 ilustruje skomplikowane losy polskie w okresie rozbiorów.

Dopełnieniem prezentacji dokumentów pergaminowych i papierowych jest 45 tłoków pieczętnych wybranych ze zbioru *Tłoki pieczętne różnych urzędów i instytucji* przechowywanego w zasobie poznańskiego archiwum. Pogrupowano je według następującego podziału: pieczęcie monarsze, ziemskie, urzędowe imienne, kościelne, miejskie, wiejskie i cechowe. Głównym bohaterem – „seniorem” ekspozycji – jest niezaprzeczalnie tłok pieczętny miasta Poznania z I połowy XIV w., wykonany z mosiądzu i złota.

Z wystawą eksponatów z zasobu Archiwum Państwowego w Poznaniu można zapoznać się również na stronie www.poznan.ap.gov.pl.

Obie prezentacje mają, oprócz uświetnienia spektakularnego wydarzenia, jakim jest odbywający się po raz drugi w Polsce Międzynarodowy Kongres Nauk Historycznych, przede wszystkim zachęcić Polaków do kontaktu ze świadectwami swej bogatej historii, ukrytymi w skarbnicach przeszłości, którymi są archiwa.

THE 23RD INTERNATIONAL CONGRESS OF HISTORICAL SCIENCES, TAKING place in August 2022 in Poznań, has gathered in our city many renowned historians from around the world. In longer than 120 years history of international congresses of historians, Poland had the honour of organizing one of them in Warsaw in 1933. In connection with such a unique event of worldwide scope, the archives holding historical records should become of special interest to the distinguished guests and also, at the same time, their presence could draw the attention of general public to the issues of history and archival science.

The State Archives in Poznań, honouring the events accompanying the Congress, has prepared an exhibition entitled “History in Document”. Its purpose is to remind scholars from various countries about the splendour of Polish history, as well as highlight and spread knowledge among Polish compatriots about the role played by the network of Polish state archives as the guardians of national memory.

When conceptualizing the exhibition, it was considered necessary to emphasize the content and value of the state archives’ holdings, as well as to popularize the history and structure of the network of institutions safeguarding the national heritage.

The presentation is based on two basic elements. The first part of the exhibition “History in Document” is an outdoor display staged in the city centre during the Congress. It is a fruit of the cooperation between all 33 state archives that make up the Polish archival network, and presents the materials prepared by archivists employed by the individual institutions.

The records held in the collection of the state archives amount to more than 361 linear kilometres in traditional form and 42 TB in digital form and consist of various types of archival materials. An archivist is generally a passionate person enthused about the profession, who can talk about archives for hours and may have difficulty selecting representative objects. On the other hand, exhibition space is generally limited and severely restricts the number of presented items. Each of the state archives cooperating on the exhibition have selected and prepared a description of the oldest document held in their collection and a brief history of the domestic archives according to a specific scheme.

The word “document” in the title, according to the concept of the originators of the exhibition, was to be the oldest item stored in a particular archive. The request to prepare the oldest document was dictated by the particular interest of the State Archives in Poznań, since it is in our collection that the oldest surviving document, issued in the Polish lands, has been preserved i.e., the foundation act of the Cistercian monastery by Zbylut, a Polish citizen, in Łęčno in 1153, which in 2016 was included in the Polish National Register of the UNESCO “Memory of the World” Programme. The idea sparked some controversy, as it is not always so that the oldest document is the most presentable. However, in the course of many discussions and negotiations, it has been agreed that the adopted theme is distinctive and unambiguous to the general public.

Although the concept of the exhibition may seem homogeneous, the documents on display are very diverse in form, time of creation and content. The selected exhibits – dating back to the 12th century – show a range of issues. For the most part, these are medieval papal, royal, monastic, municipal and guild documents. They include court, mortgage and family records. The most recent come from the 19th and 20th centuries, i.e. the only photograph in the exhibition, a portrait of the Polish painter and pianist, Maria Wodzińska, and a document from 1918 which grants power to Józef Piłsudski after Poland regained its independence.

The exhibition is complemented by a presentation of the facilities where each state archives is located, and a brief characterization of the institutions according to the scheme: date of establishment, size of the collection, number of employees and address data. This allows the visitors to see how the premises of the archives and the conditions of the collections held in them have gradually been improved. Expanded information on the history of each archive can be found in this catalogue. In addition, the QR code placed on each board makes it possible to quickly link to the website of the archive in question.

Another element enriching the open-air exhibition is the display prepared at the headquarters of the State Archives in Poznań. The holdings of the state archives are unique, they contain witnesses, or rather the testimonies of our over a thousand-year history. The International Congress of Historical Sciences is a notable opportunity to give the public access to original documents in addition to the copies presented in the open-air exhibition. For the duration of the Congress, the second display of the exhibition “History in Document” was prepared in the lobby of the State Archives in Poznań. This is a unique event, because rarely can the originals, the storage of which is subject to special procedures, be admired directly.

Its first part features the items inscribed on the World and Polish National Register of the UNESCO “Memory of the World” Programme: Zbylut’s foundation act of Łęčno Monastery from 1153 (inscribed in 2016); the foundation of Trzebnica Hospital for the poor by Elżbieta Bitowska from 1565 (the entire set of Czech Brethren Acts entered in 2015); and the daily orders of the General Command of the Polish Armed Forces, signed by Major Stanisław Taczak, the first commander and commander-in-chief of the Wielkopolska Uprising, and his successor General Józef Dowbor-Muśnicki, dated 1919 (entry in 2018).

A document of Przemysław II from 1202, then still a prince, and in the near future the first crowned king of Poland after the division of the country, opens the “History in Document” exhibition proper. Among other artefacts, one can admire documents signed by Polish princes and kings: Bolesław the Pious, Casimir Jagiellon, Alexander Jagiellon, Sigismund the Old, Jan III Sobieski, Stanisław Leszczyński, Augustus II the Strong, Augustus III of

the Wettins, and Stanisław Augustus Poniatowski. The collection of Poznań archives also holds exhibits produced by papal chancelleries, including those with the signatures of Pope Gregory IX of 1294 and Pope Innocent X of 1652. The exhibits are supplemented by documents issued by magnates: authorizing various transactions, granting privileges to cities, statutes to guilds or shooting fraternities. A certificate of morality and employment from 1796 and a certificate of apprenticeship from 1831 are the result of the work of guild chancelleries. The exhibition ends with two items that deserve a highlight because of their content and attractive form. Extremely interesting visually, with a preserved leather-covered box, and rare Masonic piece in the collection which is a certificate issued to General Antoni Amilkar Kosiński on his membership in a Masonic lodge from 1813. Another impressive document confirming a Jagiellonian University Professor Edward Korczyński’s and his family’s admission to the knighthood and granting them the Saxon coat of arms by Emperor Franz Joseph I, dated 1880, illustrates Poland’s complicated history during the partitions.

The presentation of parchment and paper documents is complemented by 45 seal dies selected from the collection of *Seal Dies of Various Offices and Institutions* held in Poznań archives. They are grouped according to the following classification: royal, noble, official, church, municipal, rural and guild seals. The main highlight, i.e. the “senior” of the exhibition – is undeniably the seal die of the city of Poznań from the first half of the 14th century, made of brass and gold.

The exhibition of artefacts from the holdings of the State Archives in Poznań can also be viewed at www.poznan.ap.gov.pl.

Both exhibitions are intended, in addition to honouring the prestigious event of the International Congress of Historical Sciences, which is held in Poland for the second time, above all to encourage Poles to get familiar with the testimonies of their rich history, hidden in the archives which are the treasuries of the past.

I

Najstarsze dokumenty
Oldest documents

Archiwum Państwowe w Poznaniu wywodzi się z tradycji i zasobu wielkopolskich kancelarii, urzędów i sądów szlacheckich pierwszej instancji (tj. grodzkich i ziemskich) oraz ich archiwów, obejmujących swymi kompetencjami teren powiatu i województwa poznańskiego. Nadzór nad nimi sprawował starosta generalny Wielkopolski, namiestnik królewski, podległy bezpośrednio królowi polskiemu.

8 marca 1869 r. na mocy rozporządzenia naczelnego prezesa Prowincji Poznańskiej, Karla Wilhelma Horna utworzono Królewsko-Pruskie Archiwum Państwowe w Poznaniu. Archiwum to zostało ulokowane w zabudowaniach pojezuickich, przejętych na siedzibę Naczelnego Prezydium Prowincji Poznańskiej, i objęło przechowywane tam archiwalia, zwożone od 1816 r. ze skasowanych klasztorów katolickich. W kolejnych latach przeniesiono tam akta grodzkie i ziemskie oraz zaczęto przejmować akta miejskie i cechowe z okresu I Rzeczypospolitej.

Podstawą prawną organizacji polskiej państwowej sieci archiwalnej na terenie byłego zaboru pruskiego były: ustawa Sejmu RP z 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu byłej dzielnicy pruskiej oraz rozporządzenie Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej z 12 kwietnia 1920 r. o organizacji archiwów państwowych byłej dzielnicy pruskiej. 5 kwietnia 1919 r. Komisariat Naczelnego Rady Ludowej wypowiedział pracę niemieckim urzędnikom Królewsko-Pruskiego Archiwum Państwowego w Poznaniu, mianując dyrektorem tej instytucji prof. Józefa Paczkowskiego. W efekcie starań o repolonizację urzędów i instytucji 16 kwietnia 1919 r. prof. Bolesław Erzepki fizycznie przejął Archiwum od ustępującego zarządu niemieckiego.

W 1922 r., po likwidacji Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej, Archiwum Państwowe w Poznaniu weszło w skład polskiej państwowej sieci archiwalnej podległej Wydziałowi Archiwów Państwowych w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie.

10 września 1939 r. Archiwum Państwowe w Poznaniu zostało przejęte przez niemieckie władze okupacyjne i przemianowane na Archiwum Rzeszy dla Kraju Warty w Poznaniu (Reichsarchiv Wartheland in Posen). Pod koniec wojny, 29 stycznia 1945 r., gmach archiwalny spłonął, zniszczeniu uległy głównie akta XIX-wieczne i archiwalia urzędów polskich z okresu II Rzeczypospolitej, spłonęła też biblioteka oraz najstarsze dokumenty pergaminowe.

Po wojnie poznańskie Archiwum zajęło się zabezpieczaniem i przejmowaniem dawnych zespołów archiwalnych w Poznaniu i na prowincji oraz odzyskiwaniem wywiezionych przez okupanta najstarszych i najcenniejszych materiałów archiwalnych – proces ten zakończył się w latach 60. XX w.

Archiwum Państwowe w Poznaniu w swoim zasobie przechowuje trzy obiekty wpisane na Krajową Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”.

Obecnie w Archiwum Państwowym w Poznaniu jest zatrudnionych 61 pracowników. Sprawują oni opiekę nad archiwalnym zasobem (obejmującym 7452 zespoły archiwalne, co wynosi 1 245 235 j.a., 14 700 m.b. oraz 509 j.a. tj. 4852,6 MB w postaci elektronicznej).

The State Archives in Poznań originated from the traditions and records of chancelleries, offices and of the first instance nobility courts (i.e. municipal and land courts) and their archives, covering the area of the district and province of Poznań. They were supervised by the district governor (staroste) of Wielkopolska, the royal governor, who was directly subordinate to the Polish King.

On 8 March 1869, by a decree of the chief governor of Poznań Province, Karl Wilhelm Horn, the Royal-Prussian State Archives in Poznań was established. The archives was located in the post-Jesuit buildings, taken over as the headquarters of the Chief Presidium of Poznań Province, and acquired the archives stored there, gathered since 1816 from the dissolved Catholic monasteries. In the following years municipal and land records were transferred there, and municipal and guild records from the period of the First Republic of Poland began to be acquired.

The legal basis for the organization of the Polish state archival network in the former Prussian partition was laid by the Act passed by Sejm of the Republic of Poland on 1 August 1919 on the temporary organization and management of the former Prussian district and the decree of the Ministry of the Former Prussian District of 12 April 1920 on the organization of the state archives of the former Prussian district. On 5 April 1919, the Commissariat of the Supreme People's Council terminated the work of German officials of the Royal Prussian State Archives in Poznań, and appointed Professor Józef Paczkowski as the director of this institution. As a result of the efforts to restore Polish character of offices and institutions, Prof. Bolesław Erzepki actually took over the Archives from the departing German administration on 16 April 1919.

In 1922, after the liquidation of the Ministry of the Former Prussian District, the State Archives in Poznań became part of the Polish state archival network, subordinate to the Department of State Archives in the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment in Warsaw.

On 10 September 1939, the State Archives in Poznań was taken over by the German occupation authorities and renamed the Reich Archives for the Wartheland in Poznań (Reichsarchiv Wartheland in Posen). At the end of the war on 29 January 1945, the archival building was burned down, mainly 19th-century records and archival materials of Polish offices from the Second Republic were destroyed, the library and the oldest parchment documents also burned down.

After the war, the Archives in Poznań, engaged in safeguarding and taking over the former archival sets in Poznań and in the country, as well as recovering the oldest and most valuable archival materials stolen by the occupying forces, the process that ended in the 1960s.

The State Archives in Poznań holds three items which are listed on the National Register of the UNESCO Memory of the World Programme.

Currently, the State Archives in Poznań employs 61 staff members, who take care of the archival resources (comprising 7,452 archival sets which amounts to 1,245,235 units, 14 700 linear metres and 509 units i.e. 4,852,6 MB in electronic form).

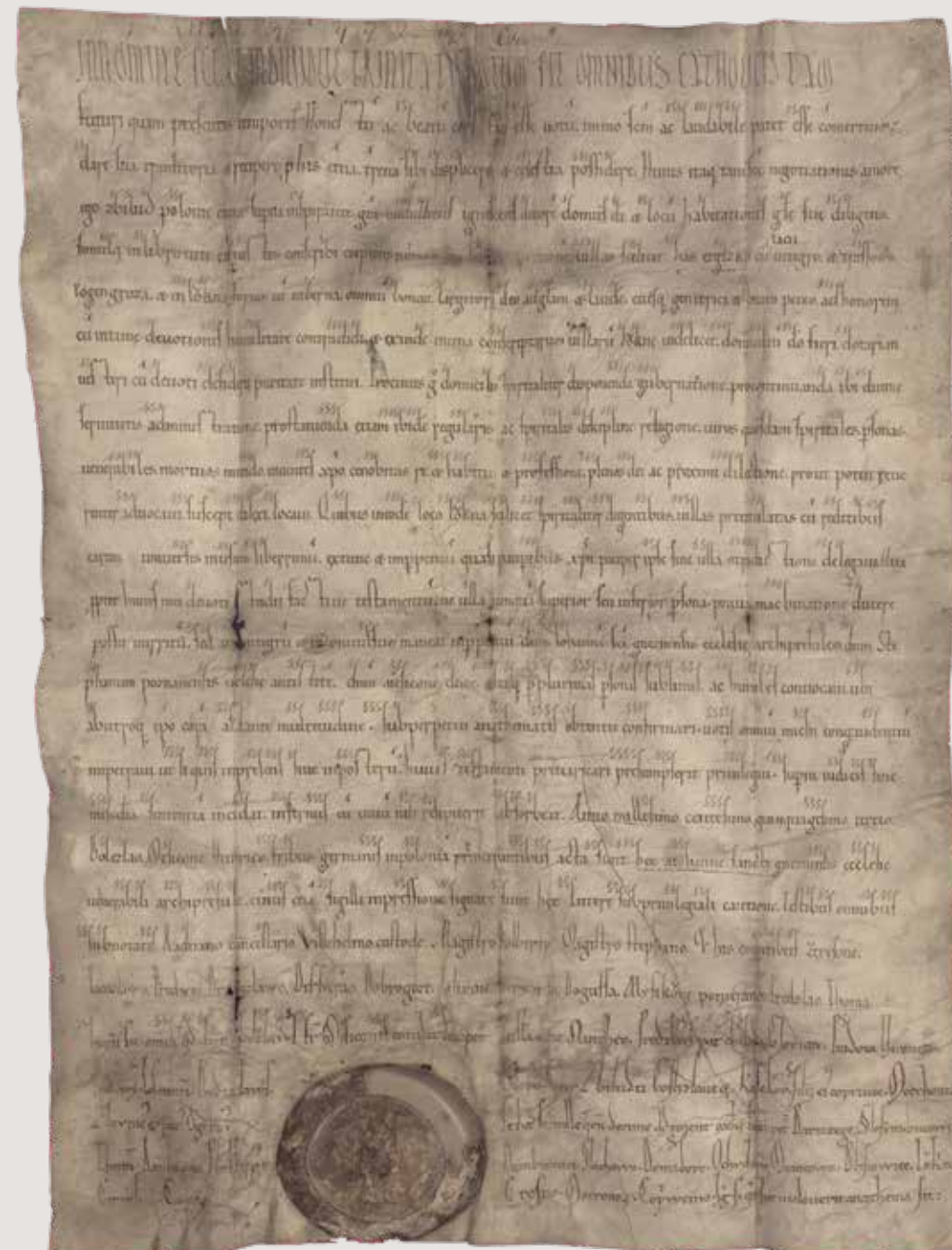

*W roku 2016 dokument
został wpisany
na Krajową Listę
Programu UNESCO
„Pamięć Świata”.*

*In 2016 the document entered
on the National Register of
the UNESCO “Memory of
the World” Programme.*

Zbylut Pałuka, obywatel Polski („Polonie civis”) zakłada klasztor cystersów w Łeknie koło Wągrowca, na terenie swojej dziedzicznej posiadłości, i uposaża go częścią swojej wolnej ojcowizny, a mianowicie wsiami: Rgielsko z jeziorem, Straszewo i Panigrodz, oraz karczmą w Łeknie. Fundację tę, w obecności Mieszka III Starego, księcia wielkopolskiego, oraz innych świadków: Radwana kanclerza, Wilhelma kustosa, mistrzów Folberta i Stefana, a także komesów: Stresona, Pakostawa, Przedwoja, Brodzisława, Dzierżykraj, Dobrogosta, Jana, Gerwarda, Boguszy, Mieszka Pomorskiego, Przecława i Tomasza, potwierdza Jan, arcybiskup gnieźnieński, i zabezpiecza ją przyciśnięciem swojej pieczęci, a także, wraz ze Stefanem, biskupem poznańskim, umacnia ją klątwą.

Zbylut Pałuka, a Polish citizen (*Polonie civis*) establishes a Cistercian Abbey in Łekno n. Wągrowiec, within the limits of his inherited estate, and grants to its upkeep a part of his free patrimony, namely the villages of: Rgielsko with the lake, Straszewo and Panigrodz, and the inn in Łekno. The foundation, in the presence of Duke Mieszko III the Elder of Wielkopolska and other witnesses: Chancellor Radwan, Custodian Wilhelm, masters Folbert and Stefan, as well as the knight commanders: Streson, Pakostaw, Przedwoj, Brodzisław, Dzierżykraj, Dobrogost, Jan, Gerward, Bogusz, Mieszko Pomorski, Przecław, and Tomasz, is confirmed by Archbishop Jan of Gniezno, who secures it with the impression of his seal and additionally, along with Bishop Stefan of Poznań, strengthens it with an anathema.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNAŃU,
KLASZTOR CYSTERSÓW W ŁEKNIU,
SYGN. 53/1456/0/-/1
1153
pergamin, 395 x 580 mm, język łaciński,
pieczęć arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana
przytwierdzona do pergaminu

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, CISTERCIAN
ABBAY IN ŁEKNO, NO. 53/1456/0/-/1
1153
parchment, 395 x 580 mm, Latin, seal of
Archbishop Jan of Gniezno attached to the
parchment

Geneza powstania Archiwum Głównego Akt Dawnych wiąże się z losami polskiej kancelarii królewskiej, w tym Metryki Koronnej. Po jej wywiezieniu do Rosji na przełomie 1794 i 1795 r. Austria i Prusy zaczęły domagać się wydania części Metryki dotyczącej ich terytoriów zagarniętych w wyniku rozbiorów Rzeczypospolitej. Na podstawie tych roszczeń w 1800 r. archiwalia te zostały rozdzielone między trzy państwa zaborcze. Dla uzyskanych przez Prusy ksiąg Metryki Koronnej w 1800 r. władze pruskie utworzyły na Zamku Królewskim w Warszawie Królewskie Południowopruskie Główne Archiwum Krajowe, którym kierował Walenty Skorochód Majewski – dawny metrykant Metryki Koronnej. Po powstaniu Księstwa Warszawskiego z inicjatywy Majewskiego władze polskie utworzyły centralne archiwum państwa polskiego. Znajdowało się ono na Zamku Królewskim w przejętym pruskim Archiwum Głównym. Tak powstało Archiwum Metryk Krajowych utworzone 30 kwietnia 1807 r. przez Komisję Rządzającą Księstwa Warszawskiego.

Przełomowym wydarzeniem w dziejach archiwów polskich był dekret księcia warszawskiego Fryderyka Augusta z 2 września 1808 r., na mocy którego utworzono Archiwum Ogólne Krajowe. Było to pierwsze w Polsce archiwum publiczne, czyli udostępniające zasób historykom. Archiwum Ogólne Krajowe było bezpośrednim następcą Archiwum Metryk Krajowych, mieściło się zatem w tych samych pomieszczeniach na Zamku Królewskim w Warszawie i nadal kierował nim Walenty Skorochód Majewski. W czasach Księstwa Warszawskiego zasób Archiwum Ogólnego Krajowego powiększono przez włączenie dawnego Archiwum Ksiąg Ziemskich i Grodzkich Warszawskich, rewindykacje zbiorów polskich z Prus (misja Józefa Kalasantego Szaniawskiego), zgromadzenie archiwaliów wytworzonych przez urzędy pruskie na terenach objętych zaborem pruskim, a także archiwalia przywiezione z Galicji po włączeniu jej części do Księstwa Warszawskiego. Wraz z Metryką Koronną zespoły te stanowiły trzon zasobu Archiwum Ogólnego Krajowego. W ciągu XIX w. jego zasób powiększały liczne dopływy, w tym materiały przejmowane z likwidowanych gubernialnych archiwów akt dawnych Królestwa Polskiego. Pod koniec I wojny światowej, gdy powstała polska administracja archiwalna, archiwum stało się podstawą tworzonej sieci polskich archiwów państwowych. Uzyskało wówczas obecną nazwę – Archiwum Główne Akt Dawnych – co znalazło wyraz w reskrypcie Rady Regencyjnej z 1918 r. i dekreście Naczelnika Państwa o utworzeniu archiwów państwowych z 1919 r.

Do roku 1939 w AGAD zgromadzono 1,5 tys. zespołów i zbiorów archiwalnych liczących 2 mln jednostek archiwalnych, zajmujących łącznie 15 km półek. Była to połowa wszystkich polskich zbiorów archiwalnych wytworzonych w okresie staropolskim, a więc do upadku Rzeczypospolitej. Archiwalia te uległy niemal całkowitej zagładzie podczas II wojny światowej. W 1944 r. budynek AGAD został dwukrotnie celowo podpалony przez Niemców. Po raz pierwszy 2 września, a następnie w grudniu 1944 r. Z pożogi wojennej ocalało zaledwie 5–10% zasobu. Paradoksalnie, część archiwaliów uratowano dzięki ich wcześniejszej grabieży przez Niemców, którzy wywieźli z Warszawy całe zespoły archiwalne. Zbiory te rewindykowano po II wojnie światowej z Niemiec, Austrii i Związku Radzieckiego. Po wojnie zasób AGAD był uzupełniany i odtwarzany z ocalonych resztek innych zniszczonych archiwów i bibliotek warszawskich. Archiwum Główne Akt Dawnych jest dzisiaj miejscem, w którym znajdują się podstawowe źródła wiedzy o dziejach Polski od średniowiecza aż do roku 1918. Są tu najbardziej podstawowe dokumenty, w tym traktaty

pokojowe, dokumenty tworzące ustrój demokratyczny w Polsce, unie polsko-litewskie, Konstytucja 3 maja. Szczególne znaczenie zasobu AGAD odzwierciedla liczba przechowywanych w nim eksponatów wpisanych na prestiżową Światową Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Dotychczas z zasobu AGAD, będącego pod tym względem rekordzistą wśród instytucji polskich, wpisano na nią aż pięć obiektów: akt konfederacji generalnej warszawskiej wprowadzający tolerancję wyznaniową z 1573 r., archiwum Komisji Edukacji Narodowej, polsko-tureckie traktaty pokojowe zawierane od drugiej połowy XV do końca XVII w., archiwum Radziwiłłów oraz akt unii lubelskiej z 1569 r.

Archiwum Główne Akt Dawnych, jako następca Archiwum Ogólnego Krajowego, jest najstarszą polską instytucją publiczną (nie tylko archiwalną), działającą nieprzerwanie od 1807 r. AGAD jest archiwum o charakterze centralnym – obejmuje zasięgiem działania terytorium całej Polski. Specyfiką archiwum jest zasób zamknięty na archiwaliach powstałych do roku 1918. Obecnie liczy on 484 zespoły i zbiory archiwalne zawierające łącznie 323 580 j.a., o rozmiarze 6609 m.b. W archiwum jest zatrudnionych 59 pracowników.

The origin of the Central Archives of Historical Records is linked to the history of the Polish royal chancellery, including the Crown Metrics. After its removal to Russia in late 1794 and early 1795, Austria and Prussia began to demand the release of the portion of the Metrics pertaining to their territories seized as a result of the partition of the Polish Republic. Pursuant to those claims, in 1800 these the records were distributed among the three partitioning states. For the books of the Crown Metrics acquired by Prussia, in 1800 the Prussian authorities established the Royal South Prussian Main National Archives at the Royal Castle in Warsaw, headed by Walenty Skorochód Majewski, a former metrician of the Crown Metrics. After the establishment of the Duchy of Warsaw, on Majewski's initiative, the authorities established the Central Archives of the Polish State. It was located at the Royal Castle in the Prussian Main Archives, which had been taken over. This is how the Archives of National Metrics was established on 30 April, 1807 by the Governing Commission of the Duchy of Warsaw.

A turning event in the history of Polish archives was the decree of Frederick Augustus, the Duke of Warsaw, issued on 2 September 1808, under which the National General Archives was established. This was the first public archives in Poland, i.e. making the resource available to historians. The National General Archives was the direct successor to the National Metrics Archives, and was therefore located in the same rooms at the Royal Castle in Warsaw, and continued to be headed by Walenty Skorochód Majewski. During the time of the Duchy of Warsaw, the holdings of the General National Archives were expanded through the incorporation of the former Archives of Warsaw Land and Municipal Books, the recovery of Polish collections from Prussia (the mission of Józef Kalasant Szaniawski), the collection of archival materials produced by Prussian offices in the Prussian partitioned territories, as well as archival records brought from Galicia after its part was incorporated into the Duchy of Warsaw. Together with the Crown Metrics, these sets formed the core of the holdings of the General National Archives. Over the course of the 19th century, its holdings were augmented by numerous additions, including materials taken over from the liquidated historical governorate archives of the former Kingdom of Poland. At the end of World War I, when the Polish archival administration was established, the archives became the basis of the created network of Polish state archives. It was then given its current name, i.e. the Central Archives of Historical Records (CAHR), which was reflected in the 1918 rescript of the Regency Council and 1919 decree of the Head of State on the establishment of the state archives.

By 1939, CAHR had accumulated 1,500 archival sets and collections of 2 million archival units, occupying a total of 15 kilometres of shelves. This was half of all Polish archival collections produced in the Old Polish period, that is, until the fall of the Republic. These archives were almost completely destroyed during World War II. In 1944, the CAHR building was deliberately set on fire twice by Germans. The first time on 2 September and then in December 1944. Only 5–10% of the holdings survived the war blaze. Paradoxically, some of the archival collections were saved thanks to their earlier looting by Germans, who transported entire archival sets out of Warsaw. These collections were recovered after World War II from Germany, Austria and the Soviet Union. After the war, CAHR holdings were supplemented and reconstructed from recovered remnants of other destroyed Warsaw archives and libraries. Today, the Central Archives of Historical Records is home to the primary sources of knowledge about the history of Poland from the Middle Ages until 1918. They include the most vital documents, including peace treat-

ties, documents forming the democratic system in Poland, Polish-Lithuanian unions, and the Constitution of the 3rd of May. The extraordinary importance of CAHR repository is reflected in the number of exhibits held there, which are included in the prestigious World Register of the UNESCO "Memory of the World" Programme. To date, as many as five items have been inscribed on the Register from the CAHR holdings, which sets a record in this regard among Polish institutions: the Act of the Warsaw General Confederation on Religious Tolerance of 1573, the archival records of the Commission of National Education, Polish-Turkish peace treaties concluded from the second half of the 15th to the end of the 17th century, Radziwiłł archives and the Act of the Union of Lublin of 1569.

The Central Archives of Historical Records, as the successor to the General National Archives, is the oldest public institution in Poland (not only archival), operating continuously since 1807. CAHR is a central repository covering the territory of the whole of Poland. The distinctive feature of the archives is the repository closed on archival records created up to 1918. At present, it consists of 484 archival sets and collections containing a total of 323,580 units, with a size of 6 609 linear metres. The archive has 59 employees.

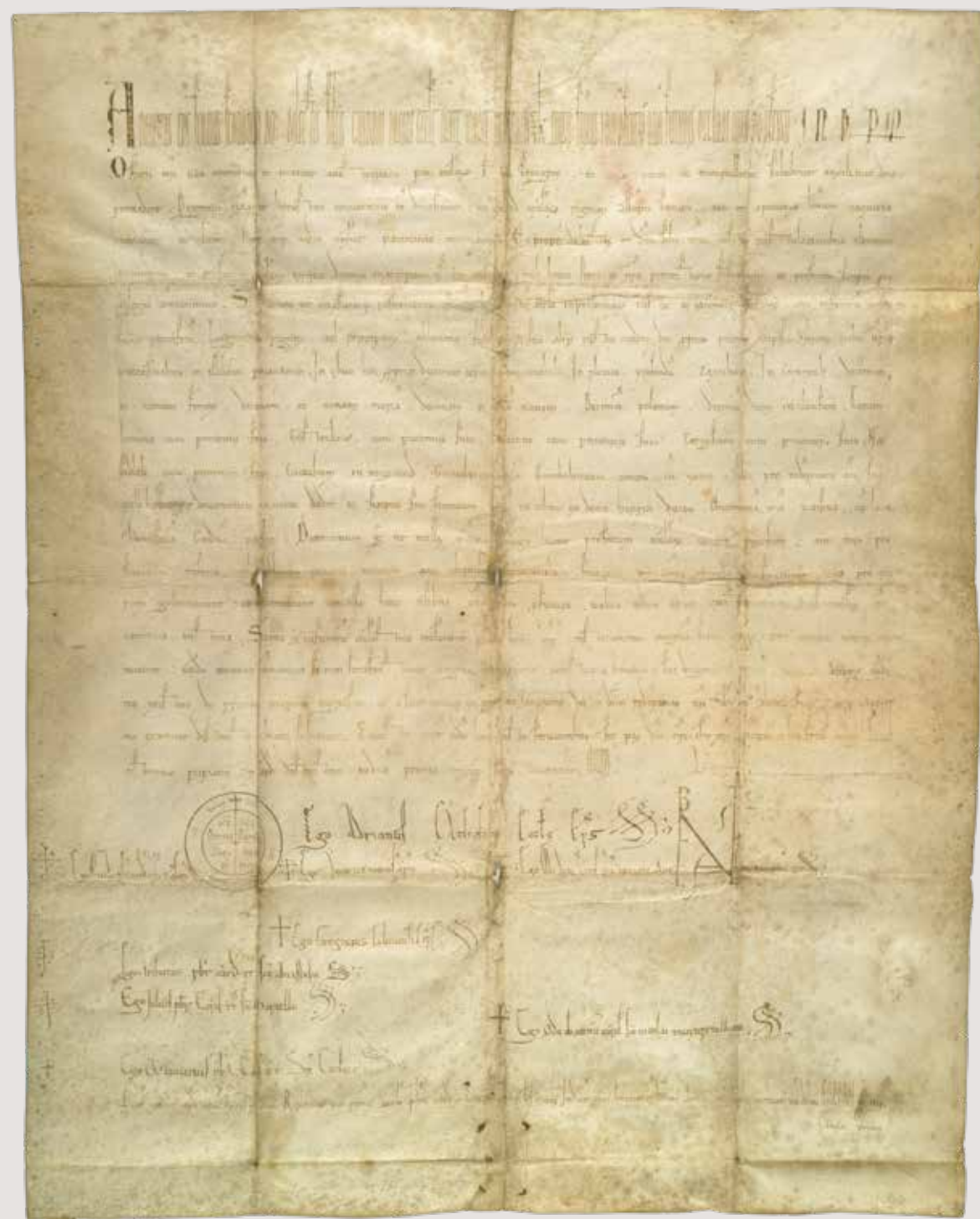

Hadrian IV, papież, bierze pod opiekę klasztor kanoników regularnych w Czerwińsku wraz z jego dobrami w Płocku, Czerwińsku i Nasielsku.

Adrian IV, the pope, assumes care of the monastery of Canons Regular in Czerwińsk along with its estates in Płock, Czerwińsk and Nasielsk.

ARCHIWUM GŁÓWNE AKT DAWNYCH,
ZBIÓR DOKUMENTÓW PERGAMINOWYCH,
SYGN. 1/1/0/-/6418
18 kwietnia 1155, Rzym
pergamin, 451 x 543 + 26 mm, język
łaciński, pieczęci brak, otwory po sznurze
od bulli, nalepka Biblioteki Ordynacji
Zamojskiej

CENTRAL ARCHIVES OF HISTORICAL RECORDS,
COLLECTION OF PARCHMENT DOCUMENTS,
NO. 1/1/0/-/6418
18 April 1155, Rome
parchment, 451 x 543 + 26 mm, Latin, no seal,
bull string apertures, sticker of Ordynacja
Zamojska Library

Kasata klasztorów na Śląsku w 1810 r., która objęła blisko 70 zgrupowań, spowodowała konieczność zabezpieczenia gromadzonych przez zakonników w ciągu wielu stuleci zbiorów dokumentów, narażonych na zniszczenie bądź kradzież. Przybyły z Berlina do Wrocławia prof. Johann G.G. Büsching, mianowany królewskim komisarzem do spraw bibliotek, archiwów i zbiorów sztuki, powołał do życia Bibliotekę Centralną, w ramach której utworzono archiwum dokumentów klasztornych. Ta namiastka późniejszego Archiwum Państwowego we Wrocławiu znalazła siedzibę w klasztorze kanoników regularnych na Piasku. Placówka obok dokumentów po kilku latach gromadziła akta byłych instytucji austriackich i pruskich.

W późniejszym okresie Archiwum ewoluowało w kierunku instytucji administracji. W 1867 r. utworzono Archiwum Państwowe (Staatsarchiv Breslau), tym samym weszło ono w skład pruskiej sieci archiwów państwowych. W 1907 r. Archiwum otrzymało nowoczesny budynek przy ówczesnej Tiergarten Strasse, który podczas walk o Festung Breslau w 1945 r. został zburzony. Do II wojny światowej Archiwum zgromadziło wielkie zbiory cennych archiwaliów: dokumentów pergaminowych, ksiąg, akt i map. Pomimo podjęcia przez władze niemieckie działań w celu zabezpieczenia zbiorów, nie zdołano uratować całości. Największe straty dotyczyły dokumentów średniowiecznych.

Po zakończeniu wojny, w nowej sytuacji politycznej, podjęto wysiłki utworzenia Archiwum. Wraz z pierwszymi osiedleńcami przybyli do Wrocławia nieliczni archiwiści. Im zawdzięczamy uratowanie od zniszczenia archiwaliów ocalałych z pożogi wojennej. Władze Wrocławia przydzieliły na siedzibę Archiwum gmach byłego Urzędu Pracy. Formalnie Archiwum Państwowe we Wrocławiu powołano do życia 17 grudnia 1946 r. Pierwszym dyrektorem został dr Michał Wąsowicz. W powojennych dziejach Archiwum ważne miejsce zajmuje sprawa rewindykacji zbiorów wywiezionych w czasie wojny i po jej zakończeniu. Archiwalia powróciły do Wrocławia w latach 50. i 60. XX w. z ZSRR, Niemiec i Czechosłowacji.

Obecnie Archiwum, obok centrali we Wrocławiu, ma cztery oddziały: w Bolesławcu, Jeleniej Górze, Kamieńcu Żąbkowickim i Legnicy. Każdy oddział ma własną historię, specyfikę i bogate zbiory archiwalne. Do chwili obecnej Archiwum zgromadziło ponad 2 600 000 j.a., to jest blisko 30 km. Najcenniejszy zasób stanowią dokumenty pergaminowe i papierowe, liczące blisko 64 000. Imponujące są zbiory kartografików, liczące 150 000 arkuszy. Księgozbiór biblioteczny obejmuje prawie 44 000 woluminów.

Archiwum systematycznie powiększa i unowocześnia bazę techniczną, zwłaszcza służącą cyfryzacji materiałów archiwalnych. Dążąc do poprawy jakości świadczonych usług, Archiwum implementuje nowoczesne technologie informatyczne. Szczególnie dużą troskę przejawia w zabezpieczeniu materiałów archiwalnych przed zniszczeniem: obok reprografii jest to całe spektrum prac konserwatorskich wykonywanych przez doświadczonych konserwatorów.

Archiwum zatrudnia 96 osób, w większości absolwentów wyższych uczelni. Pomimo znacznej fluktuacji rdzeń załogi tworzy duża grupa ludzi doświadczonych, kreatywnych, otwartych na nowe wyzwania.

The dissolution of monasteries in Silesia in 1810, which affected almost 70 congregations, made it necessary to protect the document collections accumulated by the monasteries over many centuries, as they were in danger of being destroyed or stolen. Professor Johann G. G. Büsching, who came to Wrocław from Berlin and was appointed the royal commissioner for libraries, archives and art collections, established the Central Library, within which the archives of monastic documents was created. This forerunner of the later State Archives in Wrocław found its home in the monastery of the Canons Regular "Na Piasku". In addition to documents, after a few years the facility collected files of former Austrian and Prussian institutions.

Later on, the Archives evolved into an administrative institution. In 1867, the State Archives (Staatsarchiv Breslau) was established, thus becoming part of the Prussian network of state archives. In 1907 the Archives received a modern building in the-then Tiergarten Strasse, which was demolished during the fight for Festung Breslau in 1945. By World War II, the Archives had gathered a large collection of valuable archival material: parchment documents, books, files and maps. Despite measures taken by the German authorities to secure the holdings, it was not possible to save the entire collection. The greatest losses concerned medieval documents.

After the war, in the new political situation, efforts were made to establish the Archives. Together with the first settlers, a small number of archivists arrived in Wrocław. It is to their credit that the archival materials that survived the conflagration of the war were saved from destruction. Wrocław authorities allocated the former Labour Office building to accommodate the Archives. The State Archives in Wrocław were formally established on 17 December 1946, with Dr Michał Wąsowicz becoming the first director. In the post-war history of the Archives an issue of great importance was the recovery of collections taken away during and after the war. The records returned to Wrocław in the 1950s and 1960s from the USSR, Germany and Czechoslovakia.

At present, the Archives, in addition to its headquarters in Wrocław, has four branches: in Bolesławiec, Jelenia Góra, Kamieniec Żąbkowicki and Legnica. Each branch has its own history, specifics and rich archival collections. To date, the Archives has accumulated over 2,600,000 units, i.e. almost 30 km. The most valuable holdings include parchment and paper documents, totalling nearly 64,000. The cartographic collection is impressive, comprising 150,000 sheets. The library book collection consists of almost 44 000 volumes.

The Archives is systematically expanding and modernising its technical base, especially for the digitisation of archival materials. Striving to improve the quality of its services, the Archives implements modern information technologies. Particularly great care is taken to protect archival materials from damage: in addition to reprography, there is a whole spectrum of conservation work carried out by experienced restorers.

The Archives employs 96 people, mostly university graduates. Despite considerable fluctuation, the core of the staff is made up of a large group of experienced, creative people open to new challenges.

Archiwum Państwowe w Gdańsku rozpoczęło swoją działalność 1 kwietnia 1901 r. jako Królewskie Archiwum Państwowe dla Prus Zachodnich (Königliche Staatsarchiv für Westpreussen). Zasadniczą część zgromadzonego w Gdańsku zasobu stanowiły zbiory Archiwum Miejskiego oraz przejęte z Archiwum Państwowego w Królewcu materiały władz administracji państwowej, kościelnej, gospodarczej i sądowniczej.

Klęska Prus w I wojnie światowej i możliwość utraty terenu Pomorza Gdańskiego na rzecz odrodzonego państwa polskiego oraz nierozstrzygnięta sytuacja prawna Archiwum Państwowego Wolnego Miasta Gdańska spowodowały, że w latach 1918–1938 wywieziono materiały archiwalne z registratur byłych urzędów pruskich i Archiwum Państwowego do urzędów w Berlinie oraz do archiwów w Berlinie, Królewcu i Szczecinie. Łącznie wywieziono około 1000 m.b. akt. Długotrwałe negocjacje strony polskiej z przedstawicielami gdańskiego Archiwum w okresie międzywojennym w celu ustalenia zasobu, który winna otrzymać Polska, nie przyniosły jednak większych rezultatów.

Po objęciu okupacją Pomorza Gdańskiego przez hitlerowców we wrześniu 1939 r. i wcieleniu Wolnego Miasta Gdańska do Trzeciej Rzeszy akta najważniejszych urzędów i instytucji oraz instytucji międzynarodowych, wytworzone tutaj w okresie 20-lecia międzywojennego, wywieziono do Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeszy w Berlinie. Pozostałe przejęło Archiwum Państwowe w Gdańsku, przemianowane wówczas na Reichsarchiv Danzig. W marcu 1945 r., w toku prowadzonych działań wojennych, spłonął budynek Archiwum wraz z pozostałymi w nim aktami. Z zasobu ocalały akta wywiezione poza Gdańsk do majątków na Pomorzu Zachodnim oraz na teren Niemiec, a także pozostawione w piwnicach budynku administracyjnego archiwum.

Po zakończeniu II wojny światowej, 17 grudnia 1946 r. utworzone zostało polskie Archiwum Państwowe w Gdańsku. Stanęły przed nim trudne zadania, w tym: odbudowa spalonego gmachu, odbudowa historycznego zasobu, który zgromadzono w Archiwum do 1945 r., oraz zabezpieczenie i zgromadzenie akt pozostałych w archiwach i registraturach niemieckich urzędów. W ciągu kilku lat zrealizowano większość z nich.

Obecnie zasób Archiwum liczy 4980 zespołów archiwalnych, 1 212 031 j.a., 13 767,74 m.b. Zasięg terytorialny instytucji obejmuje teren byłego województwa gdańskiego. Poza siedzibą główną, zlokalizowaną w Gdańsku przy ul. Wałowej 5, Archiwum znajduje się jeszcze w dwóch lokalizacjach – w Gdańsku Oliwie i Gdyni – i zatrudnia 57 osób.

The State Archives in Gdańsk was established on 1 April 1901 as the Royal State Archives for West Prussia (Königliche Staatsarchiv für Westpreussen). The bulk of the holdings gathered in Gdańsk consisted of the collections of the City Archives and the materials of the state administration, church, economic authorities and courts taken over from the State Archives in Królewiec.

The defeat of Prussia in World War I and the possibility of losing the territory of Pomorze Gdańskie to the reborn Polish state led to the removal of archival materials from registrars of former Prussian offices and the State Archives to offices in Berlin as well as archives in Berlin, Królewiec and Szczecin. Altogether about 1000 linear meters of files were transported. However, the long-lasting negotiations between the Polish side and representatives of the Gdańsk Archives in the interwar period to determine the holdings that Poland should receive did not yield much result.

After the occupation of Pomorze Gdańskie by the Nazi in September 1939 and the incorporation of the Free City of Gdańsk into the Third Reich, the files of the most important offices and institutions and international institutions compiled there during the 20-year interwar period were taken to the Reich Foreign Ministry in Berlin. The remaining ones were taken over by the State Archives in Gdańsk, then renamed Reichsarchiv Danzig. In March 1945, in the course of ongoing warfare, the Archives building and the remaining files got almost completely burned. What survived from the collection were the records taken outside Gdańsk to estates in Pomorze Zachodnie and Germany and left in the basement of the Archives administrative building.

After the end of World War II, the Polish State Archives in Gdańsk was established on 17 December 1946. It faced daunting tasks, including the reconstruction of the burned-down building, the reconstruction of the historical holdings that had been accumulated in the Archives by 1945, and the safeguarding and gathering of the files remaining in the archives and registries of German offices. Within a few years, most of this was accomplished.

Currently, the holdings include 4,980 archival sets, 1,212,031 units, 13,767.74 linear metres. The territorial scope of the institution covers the area of the former Gdańsk Province. In addition to the headquarters located in Gdańsk at 5 Wałowa Street, the Archives is located in two more places, in Gdańsk Oliwa and Gdynia, and employs a total of 57 people.

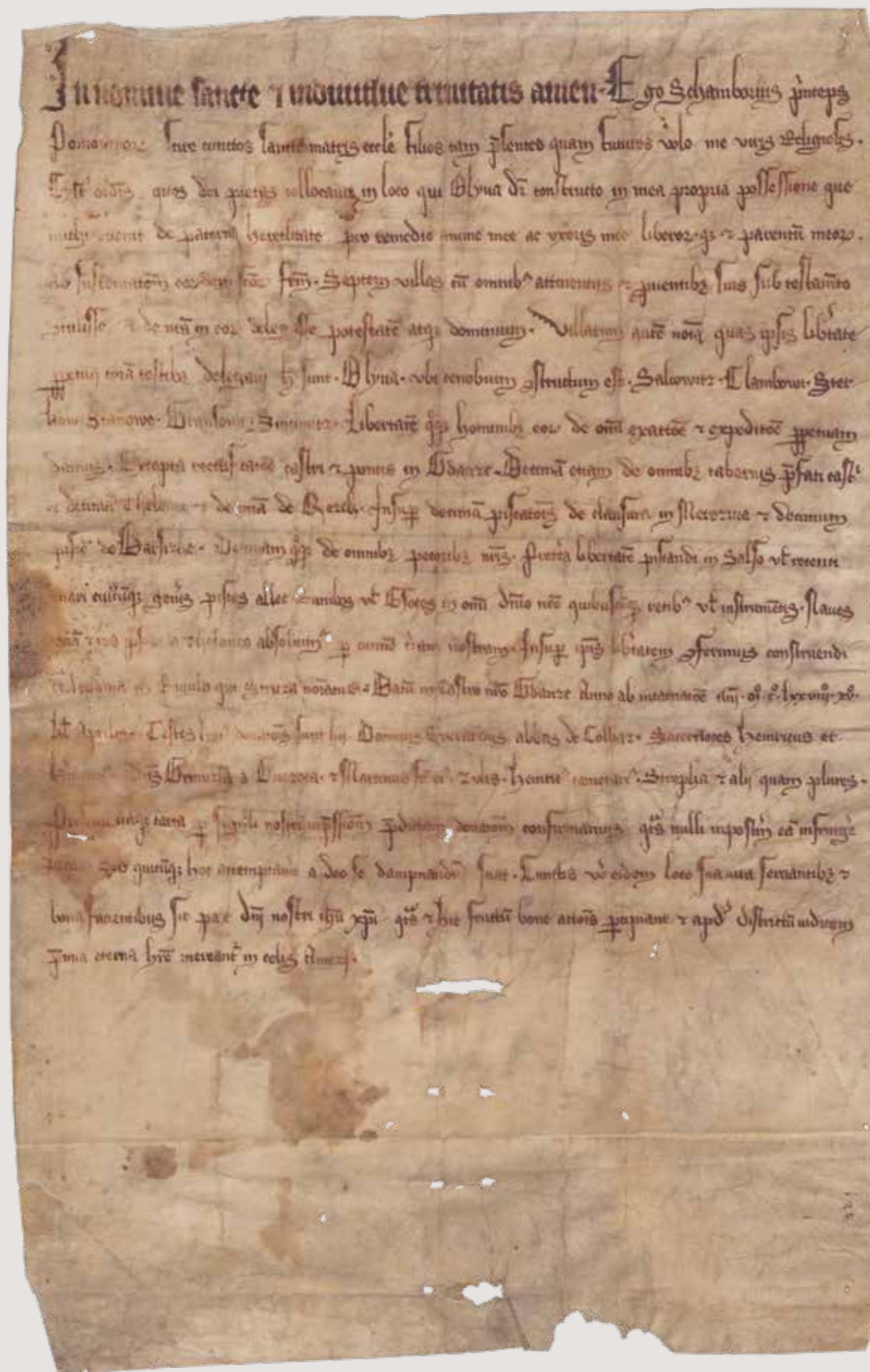

Sambor, książę pomorski, nadaje klasztorowi cystersów w Oliwie uposażenie ziemskie, wymienia zwolnienia immunitetowe i uposażenie dziesiętne. Klasztor otrzymuje dochód z karczem i bydła, uprawnienia rybołówcze, zostaje zwolniony od cła lądowego i wodnego. Zezwala mu się także pobudować jeden mały młyn nad potokiem Strzyża. Książę zwalnia także poddanych klasztornych od świadczeń rzeczowych i od wypraw wojennych, z wyjątkiem odbudowy grodu i mostu w Gdańsku (wzmianka o nabrzeżu portowym w Gdańsku).

Duke Sambor of Pomerania grants an estate to the Cistercian Monastery in Oliwa, mentions immunity exemptions and tithe. The monastery receives income from inns and cattle, fishing rights, and is granted exemption from land and water tariffs. It is also allowed to build one small mill on the Strzyża stream. Furthermore, the duke exempts the monastery's subjects from in-kind services and from war expeditions, except for rebuilding the Gdańsk stronghold and bridge (there is mention of a port quay in Gdańsk).

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W GDAŃSKU,
AKTA KLASZTORU CYSTERSÓW W OLIWIE,
SYGN. 10/940/0/1/1
18 marca 1178
pergamin, 260 x 335 + 65 mm, rękopis,
język łaciński, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN GDAŃSK, DOCUMENTS
OF THE CISTERCIAN MONASTERY IN OLIWA,
NO. 10/940/0/1/1
18 March 1178
parchment, 260 x 335 mm + 65 mm,
manuscript, Latin, no seal

Początki Archiwum w Bydgoszczy są ściśle powiązane z działalnością powstałej jeszcze w XIX w. instytucji zajmującej się regulacją stosunków agrarnych w państwie pruskim – Królewskiej Pruskiej Komisji Generalnej dla Prus Zachodnich i Wielkopolski – przy której decyzją Ministra Rolnictwa, Domen i Lasów Państwowych z 1 maja 1906 r. powołano Archiwum.

Po przyłączeniu w 1920 r. Pomorza i północnych Kujaw do Polski archiwum podporządkowano Urzędowi Ziemskiemu w Poznaniu. 1 stycznia 1924 r. Archiwum w Bydgoszczy, jako oddział Archiwum Państwowego w Poznaniu, włączono do sieci archiwów państwowych. Kierujący jednostką Mieczysław Białnia Rzepecki dysponował wtedy jednym pracownikiem. Działalność Archiwum sprowadzała się do załatwiania kwerend urzędowych i prywatnych. Dopiero od 1927 r., wraz z objęciem kierownictwa instytucji przez Tadeusza Esmana, rozpoczęto kompleksowe prace porządkowe i archiwalne opracowywanie zbiorów. Spowodowało to stopniowy wzrost zainteresowania zasobem pod kątem naukowym, szczególnie ze strony historyków.

W czasie II wojny światowej Archiwum stało się oddziałem Archiwum Rzeszy w Gdańsku. Po wyzwoleniu z okupacji hitlerowskiej, w styczniu 1945 r. okazało się, że placówka w Bydgoszczy była jedną z nielicznych w Polsce, w której pozostały niezniszczone magazyny archiwalne. Można w nich było składować systematycznie odzyskiwane akta wywiezione przez Niemców także za Odrę.

21 marca 1947 r., decyzją Ministerstwa Oświaty, Archiwum Państwowe w Bydgoszczy uzyskało status samodzielnej jednostki organizacyjnej. W kolejnych latach powołano oddziały powiatowe w Grudziądzu, Chojnicach, Włocławku oraz Inowrocławiu. Niektóre z tych placówek z czasem ulegały likwidacji lub uzyskiwały samodzielność. Aktualnie przy bydgoskim archiwum funkcjonuje zamiejscowy oddział w Inowrocławiu.

Zasób w Bydgoszczy rozmieszczony jest w XIX-wiecznym budynku (pamiętającym czasy funkcjonowania w nim Komisji Generalnej) przy ulicy Dworcowej oraz nowszym obiekcie przy ulicy Wiślanej. W październiku 2021 r. rozpoczęła się budowa nowoczesnej siedziby przy ulicy Karłowicza. Przeprowadzka archiwaliów na nowe miejsce przewidziana jest w latach 2023–2024.

Zasięg terytorialny Archiwum Państwowego w Bydgoszczy obejmuje miasto Bydgoszcz i powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski z województwa kujawsko-pomorskiego, część powiatu chojnickiego z województwa pomorskiego oraz gminę Trzemeszno z województwa wielkopolskiego. Zmiany przynależności administracyjnej Bydgoszczy w poprzednich stuleciach oraz zasięg działania urzędów, których spuścizna tworzy zasób Archiwum, spowodowały, że posiadane archiwalia pochodzą z różnych regionów historyczno-geograficznych, między innymi z całej Wielkopolski, a nawet z części Dolnego Śląska.

Zasób Archiwum Państwowego w Bydgoszczy tworzą 3704 zespoły archiwalne zawierające 1 221 010 j.a. Całkowity ich metraż to 11 782 m.b. W archiwum pracuje 46 osób.

The origins of the Archives in Bydgoszcz are closely linked to the activities of the institution established back in the 19th century to regulate agrarian relations in the Prussian state, i.e. the Royal Prussian General Commission for West Prussia and Wielkopolska, under which, by a decree of the Minister of Agriculture, Domains and State Forests on 1 May 1906, the Archives was established.

After the annexation of 1920 Pomerania and northern Kujawy to Poland, the archives was subordinated to the Land Office in Poznań. On 1 January 1924 the Archives in Bydgoszcz, as a branch of the State Archives in Poznań, was incorporated into the network of state archives. Mieczysław Białnia Rzepecki, who managed the branch, had one employee at his disposal at the time. The activities of the Archives generally consisted in handling official and private queries. It was not until 1927, with Tadeusz Esman taking over the management of the institution, that comprehensive cleaning and archival processing of the collections began. This led to a gradual increase in interest in the resource from a scientific perspective, especially from historians.

During World War II, the Archives became a branch of the Reich Archives in Gdańsk. After being liberated from the Nazi occupation, in January 1945, Bydgoszcz facility turned out to be one of the few in Poland with undamaged archival repositories left. It was possible to store there, systematically recovered files removed by Germans also across the Odra River.

On 21 March 1947, by a decision of the Ministry of Education, the State Archives in Bydgoszcz was given the status of an independent organizational unit. In subsequent years, district branches were established in Grudziądz, Chojnice, Włocławek and Inowrocław. Some of these branches were closed down or gained independence over time. Currently, a branch office in Inowrocław operates at Bydgoszcz archives.

The holdings in Bydgoszcz are located in a 19th-century building (remembering the days when the General Commission functioned there) on Dworcowa Street and in a more modern facility on Wiślana Street. In October 2021, the construction of modern premises in Bydgoszcz on Karłowicza Street began. The move of the archives to the new place is scheduled for 2023–2024.

The territorial scope of the State Archives in Bydgoszcz covers the following area: the city of Bydgoszcz and the following districts: Bydgoszcz, Inowrocław, Mogiła, Nakło, Sępólno, Świecie, Tuchola in Kujawsko-Pomorskie Province, part of Chojnice District in Pomorskie Province and Trzemeszno municipality in Wielkopolskie Province. Changes in the administrative affiliation of Bydgoszcz in previous centuries, as well as the range of offices whose legacy forms the holdings, resulted in the fact that the archival materials in our possession come from various historical-geographical regions, including practically the whole of Wielkopolska and even part of Dolny Śląsk.

The holdings of the State Archives in Bydgoszcz consisted of 3,704 archival sets containing 1,221,010 units. Their total size is 11,782 linear metres. The archives employ 46 people.

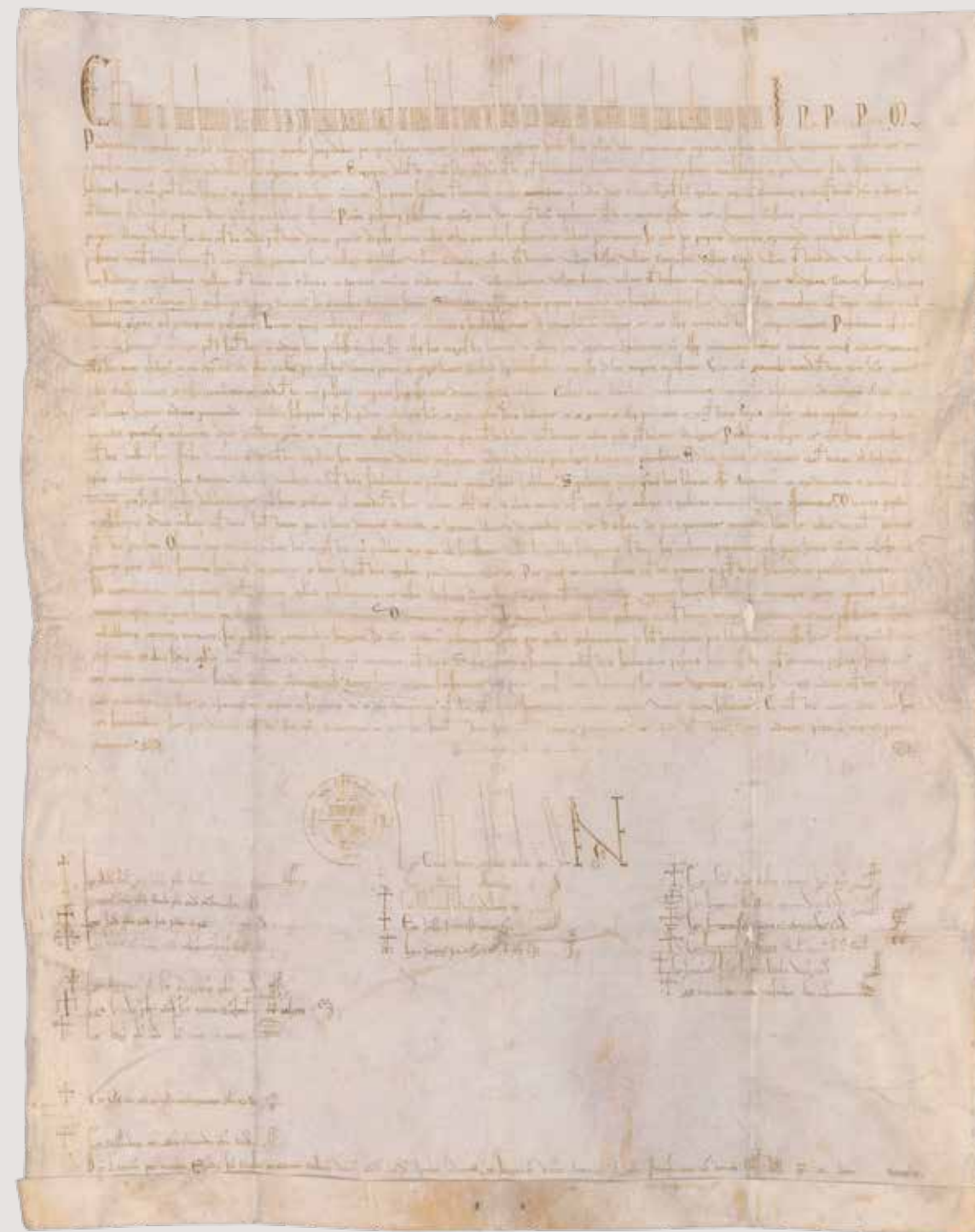

Papież Celestyn III, na prośbę przeoryszy Beatryczy, przyjmuje klasztor premonstratensek (norbertanek) pod wezwaniem N.P. Marii w Strzelnie, pod opiekę Stolicy Apostolskiej, zatwierdza jego posiadłości i nadaje mu liczne przywileje.

Pope Celestine III, at the request of Prioress Beatrice, assumes care of the Virgin Mary Abbey of the Premonstratensians (Norbertines) in Strzelno on behalf of the Holy See, approves its estates and grants it numerous privileges.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE BYDGOSZCZY,
KLASZTOR NORBERTANEK W STRZELNIE,
POW. MOGILNO, SYGN. 6/448/0/1/1
9 kwietnia 1193, Lateran
pergamin, 690 x 540 + 30 mm, język
łaciński, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN BYDGOSZCZ, NORBERTINE
ABBEY IN STRZELNO, MOGILNO COUNTY,
NO. 6/448/0/1/1
9 April 1193, Lateran
parchment, 690 x 540 + 30 mm, Latin, no seal

Historia Archiwum Państwowego w Toruniu sięga lokacji miasta Torunia w 1233 r. Przez długi czas toruńskie archiwum mieściło się w ratuszu staromiejskim, gdzie gromadzono ważne dla miasta dokumenty i księgi. W drugiej połowie XVI stulecia archiwum miało już zorganizowaną formę. Napływały do niego akta z okolicznych ośrodków miejskich, między innymi Brodnicy, Chełmna, Chełmży, Gołubia, Kowalewa, Wąbrzeźna.

Niestety, w 1703 r. na skutek bombardowania ratusza podczas oblężenia szwedzkiego spłonęła część toruńskich akt miejskich. Kolejne straty przyniósł rok 1812, kiedy to na rozkaz Napoleona w ratuszu zorganizowano lazaret dla francuskich żołnierzy, a zgromadzone tam archiwalia w bezładzie przeniesiono do jednej z kamienic przy ulicy Szczytnej. Po kilku latach akta powróciły do ratusza. Uporządkowano je jednak dopiero pod koniec XIX w. pod kierownictwem Jerzego Bendera. Następnie w 1899 r. utworzono stanowisko archiwisty miejskiego, które przez wiele lat piastował Adam Semrau, profesor gimnazjum toruńskiego. W 1927 r., już w niepodległej Polsce, kierowniczką archiwum miejskiego została Helena Piskorska. W czasie jej urzędowania w Archiwum podjęto prace inwentaryzacyjne, otwarto pracownię, a także prowadzono badania naukowe.

Podczas II wojny światowej toruńskie Archiwum trafiło pod niemiecki zarząd, a najcenniejsze archiwalia wywieziono do kopalni soli w Graslben. Na szczęście znaczną część wywiezionych dokumentów i akt udało się odzyskać po 1947 r.

W 1951 r. Archiwum zostało włączone do państwowej sieci archiwalnej jako oddział terenowy Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Bydgoszczy. Dopiero po reformie administracyjnej w 1976 r. toruńska instytucja zyskała status samodzielnej placówki pod nazwą Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Toruniu.

Od 1960 r. Archiwum ma siedzibę przy Placu Mariana Rapackiego 4 w Toruniu. W 1982 r. jednostce został podporządkowany oddział zamiejscowy we Włocławku. W 1996 r. Archiwum zyskało nowy budynek po byłym kinie „Flisak”, gdzie do dziś przechowywane są akta wytworzone od XIX do XXI w.

Zasięg terytorialny Archiwum Państwowego w Toruniu wraz z oddziałem zamiejscowym we Włocławku obejmuje część województwa kujawsko-pomorskiego, w tym miasta na prawach powiatu: Toruń, Grudziądz, Włocławek oraz wszystkie gminy wchodzące w skład powiatów: brodnickiego, chełmińskiego, golubsko-dobrzyńskiego, grudziądzkiego, toruńskiego, wąbrzeskiego, aleksandrowskiego, lipnowskiego, radziejowskiego, rypińskiego i włocławskiego oraz część województwa warmińsko-mazurskiego obejmującą gminy powiatu nowomiejskiego.

W zasobie Archiwum znajduje się 989 943 j.a., co stanowi 7651 m.b. Archiwum Państwowe w Toruniu zatrudnia 35 pracowników.

The history of the State Archives in Toruń dates back to the foundation of the city of Toruń in 1233. For a long time, the archives in Toruń was located in the Old Town Hall, where documents and books important to the city were collected. In the second half of the 16th century, the archives already had an institutional form. It received records from neighbouring towns and cities, including Brodnica, Chełmno, Chełmża, Golub, Kowalewo and Wąbrzeźno.

Unfortunately, in 1703, as a result of a bombardment of the Town Hall during the Swedish siege, part of the municipal records in Toruń were burned. Further losses occurred in 1812, when, on Napoleon's orders, a lazarette for French soldiers was located in the Town Hall, and the archives collected there were moved in disorder to one of the tenement houses in Szczytna Street. After several years, the records returned to the Town Hall. However, they were only put in order at the end of the 19th century, under the administration of Jerzy Bender. Then, in 1899, the position of city archivist was created, which was held for many years by Adam Semrau, a professor at Toruń Gymnasium. In 1927, already in independent Poland, Helena Piskorska became the director of the municipal archives. During her tenure at the Archives, inventory work was undertaken, an atelier was opened, and research was conducted.

During World War II, the Archives in Toruń came under German administration and the most valuable records were taken to the salt mines in Graslben. Fortunately, much of the exported documents and files were recovered after 1947.

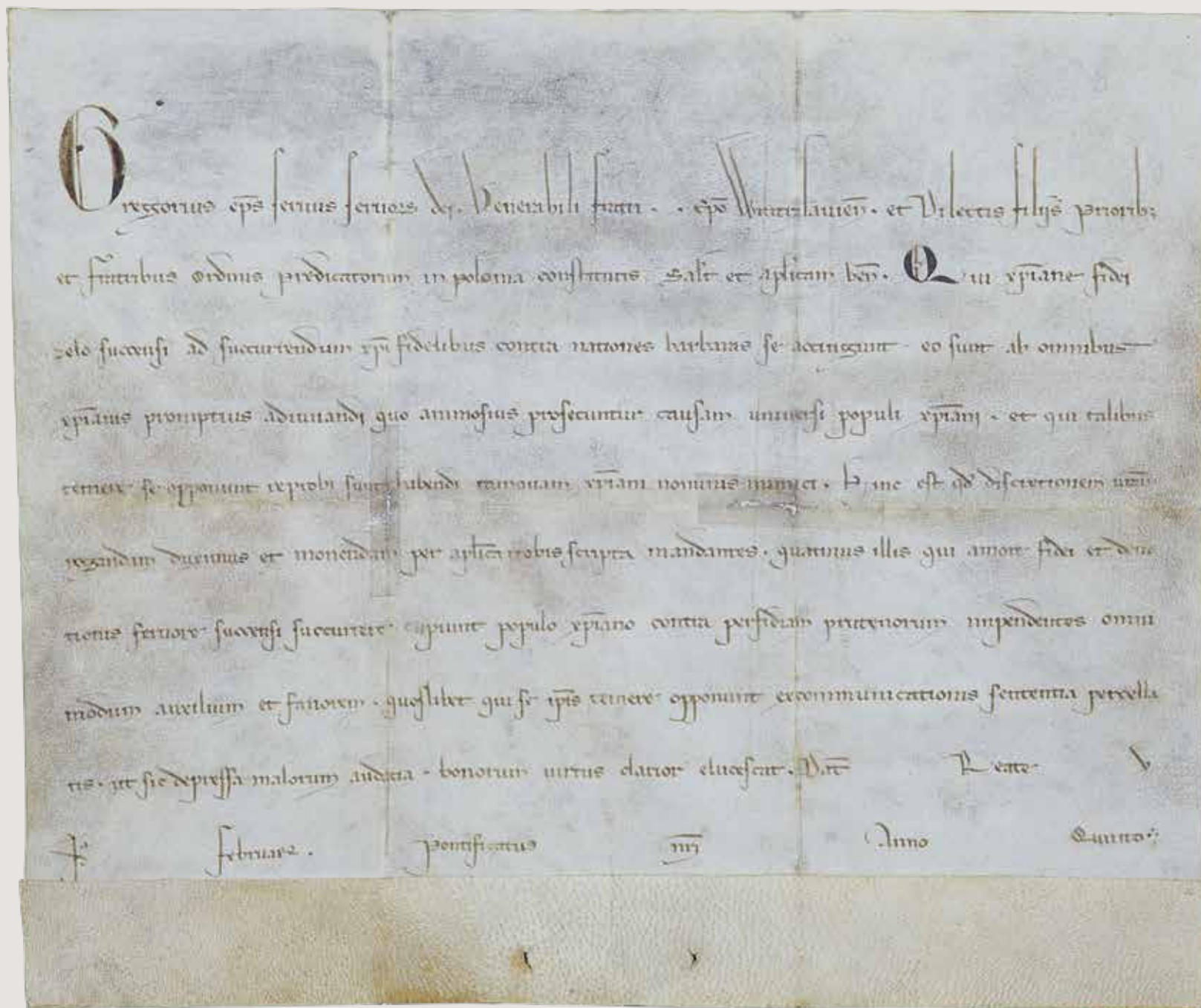
In 1951, the Archives was incorporated into the state archival network as a field branch of the Provincial State Archives in Bydgoszcz. It was only after the administrative reform of 1976 that Toruń Archives gained the status of an independent institution under the name of the Provincial State Archives in Toruń.

Since 1960, the facility has been based at 4 Rapackiego Square in Toruń. In 1982, a branch office in Włocławek was subordinated to the Archives. In 1996, the Archives gained a new building in the former “Flisak” cinema, where the records produced from the 19th to the 21st century are still kept.

The territorial scope of the State Archives in Toruń, together with its branch in Włocławek, covers part of Kujawsko-Pomorskie Province, including the cities with district rights: Toruń, Grudziądz, Włocławek and all municipalities included in the districts of Brodnica, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Toruń, Wąbrzeźno, Aleksandrów, Lipno, Radziejów, Rypin and Włocławek, as well as part of Warmia-Mazury Province, including the municipalities of Nowe Miasto.

The holdings included 989,943 units, or 7,651 linear metres. The State Archives in Toruń employs 35 staff members.

Grzegorz IX, papież, nakazuje biskupowi wrocławskiemu oraz przeorom i innym członkom zakonu dominikanów prowincji polskiej udzielenie pomocy wszystkim pragnącym walczyć z Prusami, a nakładanie ekskomuniki na osoby temu się sprzeciwiające.

Gregory IX, pope, orders the Bishop of Wrocław, as well as the priors and other members of the Dominican Order of the Polish province, to provide assistance to all those wishing to fight the Prussians, and to impose excommunication on those who oppose it.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W TORUNIU,
KLASZTOR DOMINIKANÓW W TORUNIU,
SYGN. 69/248/0/-/1
9 lutego [1232], Reate
pergamin, 245 x 205 + 25 mm, język
łaciński, pieczęci brak, nacięcia
po sznurze od bulli

STATE ARCHIVES IN TORUŃ, DOMINICAN
PRIORY IN TORUŃ, NO. 69/248/0/-/1
9 February [1232], Reate
parchment, 245 x 205 mm + 25 mm, Latin,
no seal, bulla cord notches

Opolskie Archiwum należy do stosunkowo młodych na tle innych placówek w kraju, a jego losy w najwcześniejszym okresie nie zostały dokładnie rozpoznane. Z zachowanych przekazów źródłowych wynika, że istniały trzy archiwa, które miały dla regionu największe znaczenie: Archiwum Krajowe, Archiwum księstwa opolsko-raciborskiego i Archiwum Miejskie w Opolu. Do zakończenia II wojny światowej przetrwało jedynie to ostatnie, które stało się zalążkiem archiwów państwowych na Śląsku Opolskim w okresie po 1945 r.

Dzięki archiwariuszowi Szymonowi Koszykowi udało się w nim zgromadzić i uporządkować najważniejsze materiały archiwalne z terenu miasta. Zasób aktowy Archiwum Miejskiego w Opolu przejęło utworzone w 1951 r. Powiatowe Archiwum Państwowe w Opolu, które funkcjonowało dwa lata i podlegało Archiwum Państwowemu w Katowicach.

Utworzenie województwa opolskiego oraz zarządzenie Rady Ministrów z 14 stycznia 1952 r., stanowiły podstawę do otwarcia Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Opolu, co nastąpiło 1 kwietnia 1953 r. mocą zarządzenia nr 9 Rady Ministrów z 2 lutego 1953 r. Organizację placówki powierzono ówczesnemu dyrektorowi Powiatowego Archiwum Państwowego Stefanowi Oswaldowi Popiołkowi. Wojewódzkiemu Archiwum Państwowemu w Opolu podporządkowano Powiatowe Archiwum Państwowe w Raciborzu i w Brzegu. W następnym roku utworzono Powiatowe Archiwum Państwowe w Nysie i w Kluczborku.

Po wejściu w życie reformy administracyjnej z 1975 r. zlikwidowano Archiwum w Kluczborku, a placówka raciborska została podporządkowana Archiwum Państwowemu w Katowicach. Od 1980 r. archiwa w Brzegu i Nysie funkcjonowały pod nazwą: Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Opolu, Oddział w Brzegu i w Nysie. Oddział w Brzegu został zlikwidowany w 1997 r., a Oddział w Nysie – rok później. Przechowywane w nich materiały scalono z zasobem w Opolu.

Obecnie Archiwum Państwowe w Opolu obejmuje miasto Opole, wszystkie gminy wchodzące w skład powiatów: brzeskiego, głubczyckiego, kędzierzyńsko-kozielskiego, kluczborskiego, krapkowickiego, namysłowskiego, nyskiego, opolskiego, prudnickiego i strzeleckiego, oraz gminę Zębowice z powiatu oleskiego.

Materiały archiwalne, nad którymi pieczę sprawuje opolskie archiwum, zostały zgromadzone dzięki ogromnemu zaangażowaniu pierwszych pracowników placówki, którzy oprócz gromadzenia archiwaliów z archiwów wrocławskiego i katowickiego, z wielką pieczołowitością najpierw poszukiwali, a następnie zabezpieczali archiwalia istotne dla przeszłości regionu. Pozyskiwali je od polskich instytucji, archiwów polskich i zagranicznych oraz od prywatnych osób.

W Archiwum Państwowym w Opolu zgromadzono 3674 zespoły, 1 039 767 j.a., 9411,57 m.b. akt. Wśród materiałów archiwalnych na szczególną uwagę zasługują archiwalia wytworzone przez instytucje funkcjonujące na terenie obecnej Opolszczyzny do czasu zakończenia działań wojennych w 1945 r., takie jak akta miast, cechów, starostw powiatowych, Rejencji Opolskiej, Urzędu do Spraw Mniejszości w Opolu, Naczelnego Prezydium Prowincji Górnośląskiej w Opolu oraz Naczelnego Dowództwa Wojsk Sprzymierzonych na Górnym Śląsku.

Zadania statutowe w Archiwum Państwowym w Opolu realizuje zespół składający się z 41 osób.

The Archives in Opole is relatively recent compared to other institutions in the country, and its fate in the earliest period has not been accurately explored. According to surviving accounts, there were three archives that were of greatest importance to the region: National Archives, the Archives of the Duchy of Opole and Racibórz and the Municipal Archives in Opole. Until the end of World War II, only the latter survived, which gave rise to the state archives in Śląsk Opolski in the period after 1945.

Thanks to the archivist Szymon Kosyk, the institution managed to collect and organize the most important archival materials from the city area. The records of the Municipal Archives in Opole were taken over by the District State Archives in Opole, established in 1951, which functioned for two years and was subordinate to the State Archives in Katowice.

The establishment of Opole Province and the Ordinance of the Council of Ministers of 14 January 1952, gave rise to the opening of the Provincial State Archives in Opole, which took place on 1 April 1953, under Ordinance No. 9 of the Council of Ministers of 2 February 1953. The organization of the facility was entrusted to the then director of the District State Archives, Stefan Oswald Popiołek. The Provincial State Archives in Opole was in charge of the District State Archives in Racibórz and Brzeg. The following year, the District State Archives in Nysa and Kluczbork were established.

After the 1975 administrative reform came into effect, Kluczbork Archives was closed down and Racibórz facility was subordinated to the State Archives in Katowice. Since 1980, the archives in Brzeg and Nysa functioned under the name of the Provincial State Archives in Opole, Branch in Brzeg and Nysa. Brzeg Branch was liquidated in 1997, and Nysa Branch a year later. The materials stored in them were merged with the holdings in Opole.

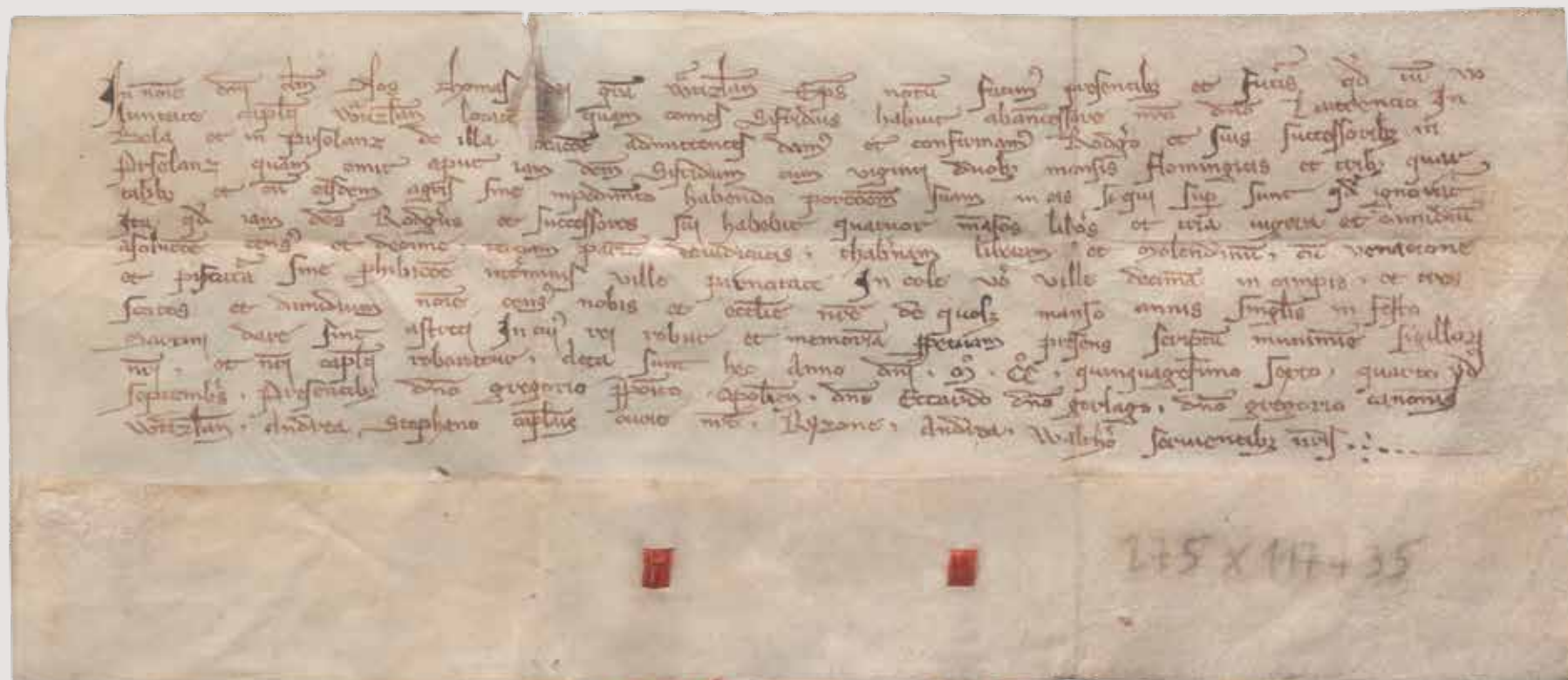
Currently, the State Archives in Opole includes the city of Opole, all municipalities included in the districts of Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Opole, Prudnik and Strzelce, as well as the municipality of Zębowice from Olesko District.

The archival materials in the custody of Opole archives were collected thanks to the great commitment of the first employees of the institution, who, in addition to acquiring archival materials from Wrocław and Katowice archives, with great care first searched for and then secured archival materials relevant to the region's past. They acquired them from Polish institutions, Polish and foreign archives and private individuals.

The State Archives in Opole collected 3,674 sets, 1,039,767 units, i.e. 9,411.57 linear metres of records. Particularly noteworthy among the archival materials are those produced by institutions operating in the present-day Opole region until the end of warfare in 1945, such as the records of cities and towns, guilds, district offices of Opole District, the Office for Minority Affairs in Opole, the Chief Presidium of Górny Śląsk Province in Opole and the Supreme Command of the Allied Forces in Upper Silesia.

Statutory tasks at the State Archives in Opole are carried out by the staff consisting of 41 members.

Tomasz biskup wrocławski (*Thomas Wratislaviensis episcopus*) zatwierdza kupno przez Rudigera (*Rodgerus*) sołectwa w Przetęku (*Prselanz*) od komesa Zygfryda (*Sifridus*). Świadkowie: Grzegorz prepozyt opolski (*Gregorius prepositus Opoliensis*), Ekhard (*Eccardus*), Gerlach (*Gerlagus*), Grzegorz (*Gregorius*) – kanonicy wrocławscy (*canonici Wratislaviensi*); Andrzej (*Andreas*), Stefan (*Stephanus*) – kapelani biskupi (*caplani curie nostre*); Ryz, Andrzej (*Andreas*), Walter (*Waltherus*) – *servientes nostri*.

Bishop Tomasz of Wrocław (*Thomas Wratislaviensis episcopus*) confirms the purchase by Rudiger (*Rodgerus*) of the parish in Przetęk (*Prselanz*) from Knight Commander Zygfyd (*Sifridus*). The witnesses are as follows: Gregory Provost of Opole (*Gregorius prepositus Opoliensis*), Ekhard (*Eccardus*), Gerlach (*Gerlagus*), Grzegorz (*Gregorius*) – Canons of Wrocław (*canonici Wratislaviensi*); Andrzej (*Andreas*), Stefan (*Stephanus*) – Bishop Chaplains (*caplani curie nostre*); Ryz, Andrzej (*Andreas*), Walter (*Waltherus*) – *servientes nostri*.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W OPOLU, AKTA
 MIASTA NYSY, SYGN. 45/20/0/1/1
 10 września 1256
 pergamin, 275 x 117 + 35 mm, język łaciński,

STATE ARCHIVES IN OPOLE, CITY DOCUMENTS
 OF NYSA, NO. 45/20/0/1/1
 10 September 1256
 parchment, 275 x 117 mm + 35 mm, Latin

Archiwum Narodowe w Krakowie tradycją swoją sięga do lat 70. i 80. XIX w. Jego początek datujemy od powstania dwóch instytucji: Krajowego Archiwum Aktów Grodzkich i Ziemskich w Krakowie (1878) i Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa (1887). Już w dniu połączenia tych dwóch instytucji, 1 lutego 1952 r., powstało Archiwum Państwowe w Krakowie z zasobem ponad 4500 m.b. akt. Obecnie Archiwum Narodowe w Krakowie liczy 26 240,33 m.b. akt, 5651 zespołów/zbiorów archiwalnych, 1 844 718 j.a. We wszystkich lokalizacjach pracuje łącznie 100 pracowników.

Zakres działania Archiwum ma charakter regionalny – obejmuje swoim zasięgiem działania bez mała cały obszar województwa małopolskiego, a także jeden powiat i kilka gmin województwa podkarpackiego. Ogromny zasób historyczny krakowskiego Archiwum, a także fakt, że ma ono swą siedzibę w mieście będącym ważnym ośrodkiem życia intelektualnego i kulturalnego o wielowiekowych tradycjach uniwersyteckich, przyczyniły się do powołania przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w końcu 2012 r. Archiwum Narodowego w Krakowie.

W zasobie Archiwum przechowywane są różne rodzaje materiałów archiwalnych: dokumenty pergaminowe i papierowe, starodruki, pieczęcie i tłoki pieczętno, dokumentacja techniczna, kartograficzna i geodezyjna, zbiory fotograficzne, ikonograficzne i audiowizualne. Każdy z nich jest bogato reprezentowany – od ponad sześciu tysięcy pergaminów i dokumentów papierowych po dziesiątki tysięcy fotografii i materiałów ikonograficznych.

Najstarsze zbiory sięgają XII, a najnowsze XXI w., a przynależą do rozmaitych zbiorów i zespołów, stanowiąc bogaty materiał źródłowy do dziejów państwa, miast i gmin małopolskich, urzędów organizacji samorządowych, instytucji państwowych, religijnych, zawodowych, gospodarczych oraz rodzin i osób.

Szczególnie ważne, zarówno w odniesieniu do polskiej historii, jak i terenu właściwości Archiwum Narodowego w Krakowie, są akta miasta Krakowa. To rzecz niezmiernie cenna, gdyż krakowskie archiwum miejskie zachowało się niemalże w komplecie – począwszy od pierwszych ksiąg wpisów i aktu lokacyjnego miasta Krakowa z 1257 r., przez księgi radzieckie i ławnicze, akta miast i jurydyk tworzących obecnie Kraków.

W zasobie Archiwum znajdziemy dokumenty, listy, korespondencję pisane ręką największych i najślawniejszych Polaków – to m.in. polscy królowie, Jan Długosz, Tadeusz Kościuszko, Józef Piłsudski, Ignacy Jan Paderewski, Henryk Sienkiewicz, Józef Ignacy Kraszewski, Cyprian Kamil Norwid, Juliusz, Wojciech i Jerzy Kossakowie, Czesław Miłosz, Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Akta rodów, rodzin i sławnych osób, takich jak Potoccy, Sanguszkowie, Rusieccy, Tarnowscy, Ostrogscy, Zasławscy, Chodkiewiczowie, zawierają bezcenne dla historii państwa polskiego dokumenty.

Zasób uzupełnia pokaźnych rozmiarów biblioteka naukowa licząca ponad 50 tys. broszur i książek publikowanych od XVI do XXI w.

The National Archives in Kraków has a tradition dating back to the 1870s and 1880s. Its beginning can be traced back to the establishment of two institutions: the National Archives of Municipal and Land Records in Kraków (1878) and the Archives of Historical Records of the City of Kraków (1887). Already at the time of the merger of these two institutions on 1 February 1952, the State Archives in Kraków was established with a collection of more than 4,500 linear metres of records. Currently, the National Archives in Kraków has 26,240.33 linear metres of files, 5,651 archival sets/collections, 1,844,718 units. A total of 100 employees work at all locations.

The scope of activity of the Archives is regional, covering almost the entire area of Małopolska Province, as well as one district and several municipalities of Podkarpackie Province. The vast historical resources of Kraków National Archives and the fact that it is located in a major centre of intellectual and cultural life with centuries-old university traditions contributed to the establishment of the National Archives in Kraków by the Minister of Culture and Heritage at the end of 2012.

The holdings include various types of archival materials: parchment and paper documents, old prints, seals and seal dies, technical, cartographic and geodetic documentation, photographic, iconographic and audiovisual collections. Each of these is richly represented, from more than six thousand parchment and paper documents to tens of thousands of photographs and iconographic materials.

The oldest resources date back to the 12th century, the most recent to the 21st century, they form a variety of collections and sets, and constitute abundant source material for the history of the state, cities and municipalities of Małopolska, offices of local government organizations, state, religious, professional, economic institutions, as well as families and individuals.

Particularly important, both in terms of Polish history and the area of jurisdiction of the National Archives in Kraków, are the records of the city of Kraków. This is an extremely valuable thing, as the municipal archives has been preserved almost complete – starting with the first entry books and the incorporation act of the city of Kraków in 1257, through the council and jury books, the records of the cities and jurisdictions that make up Kraków today.

The repository of the archives contains documents, letters, correspondence written by the greatest and most illustrious Poles, including Polish kings, Jan Długosz, Tadeusz Kościuszko, Józef Piłsudski, Ignacy Paderewski, Henryk Sienkiewicz, Józef I. Kraszewski, Cyprian K. Norwid, Juliusz, Wojciech and Jerzy Kossak, Czesław Miłosz, Karol Wojtyła – John Paul II. Records of houses, families and famous individuals, such as the Potocki, Sanguszeko, Rusiecki, Tarnowski, Ostrogski, Zaslawski, Chodkiewicz families contain documents invaluable to the history of the Polish state.

The collection is supplemented by a sizable scientific library of more than 50,000 pamphlets and books published from the 16th to the 21st centuries.

*W 2014 roku dokument
został wpisany na
pierwszą Krajową Listę
Programu UNESCO
„Pamięć Świata”*

*In 2014 the document entered
on the first National List of
the UNESCO “Memory of the
World program”*

Akt lokacyjny miasta Krakowa wystawiony przez księcia Bolesława Wstydliwego, wspólnie z żoną Kingą i matką Grzymisławą.

Foundation act of city of Krakow issued by Prince Bolesław the Chaste, together with his wife Kinga and his mother Grzymislawa.

**ARCHIWUM NARODOWE W KRAKOWIE,
ZBIÓR DOKUMENTÓW PERGAMINOWYCH,
SYGN. 29/657/0/-/2**

5 czerwca 1257, Kopernia
pergamin, 527 x 475 + 74 mm, język
łaciński, spośród pięciu pieczęci
zachowały się dwie: kasztelana
krakowskiego i wojewody krakowskiego,
pieczęcie: księcia, biskupa krakowskiego
i kapituły krakowskiej nie zachowały się

**NATIONAL ARCHIVES IN KRAKOW,
COLLECTION OF PARCHMENT DOCUMENTS,
NO. 29/657/0/-/2**

5 June 1257, Kopernia
parchment, 527 x 475 + 74 mm, Latin, extant
two out of the five seals: of the Castellan
of Krakow and Voivode of Krakow; missing
seals of: the prince, Bishop of Krakow and
Krakow Chapter

Archiwum Państwowe w Szczecinie powstało 1 sierpnia 1945 r. i przejęło siedzibę oraz część zasobu Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie (Preussisches Staatsarchiv Stettin). To ostatnie jako publiczne archiwum historyczne założono w 1831 r. pod nazwą Pruskiego Królewskiego Archiwum Prowincjonalnego w Szczecinie (Preussisches Königlich-Provinzialarchiv zu Stettin). W 1867 r. szczecińska placówka została przekształcona w archiwum państwowe.

Założycielem Archiwum Państwowego w Szczecinie w 1945 r. był archiwista Bolesław Tuhan-Taurogiński, w latach 1929–1944 opiekun Archiwum Radziwiłłów. Początkowo zasięgiem działania szczecińska placówka obejmowała całe Pomorze Zachodnie, łącznie z powiatowymi archiwami państwowymi w Białogardzie, Stargardzie, Gryficach, Słupsku oraz Szczecinku. Po utworzeniu Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Koszalinie w 1961 r. obszar działania zmniejszył się do granic województwa szczecińskiego z lat 1950–1975.

Współcześnie Archiwum Państwowe w Szczecinie prowadzi aktywność w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego i działaniem obejmuje 10 powiatów ziemskich oraz dwa powiaty grodzkie (Szczecin, Świnoujście). Archiwum ma dwa oddziały zamiejscowe w Stargardzie oraz w Międzyzdrojach (Białogóra), a także magazyn w Strzmielach koło Łobza. Pod nadzorem placówki znajduje się 276 archiwów zakładowych twórców dokumentacji archiwalnej.

Zasób Archiwum obejmuje 1 334 000 j.a., stanowiących 14 000 m.b. Składają się one na 2434 zespoły i zbiory archiwalne. Wśród tych archiwaliów przechowywanych jest 10 000 planów i map (łącznie 30 000 arkuszy map), 20 000 zdjęć, a także 18 300 nagrań audycji radiowych. Najstarsze oryginalne dokumenty pochodzą z drugiej połowy XIII w., a odpisy dokumentów z XI w. Najcenniejszymi w zasobie placówki zespołami akt dawnych (do 1945 r.) są: Archiwum Książąt Szczecińskich, Archiwum Książąt Włogoskich, Sąd Kameralny Rzeszy, akta miast czy akta administracji prowincjonalnej XIX i początków XX w. Z kolei z archiwaliów od 1945 r. najważniejszymi zespołami są: Urząd Wojewódzki Szczeciński, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie, Zarząd Miejski w Szczecinie, Urząd Morski w Szczecinie, Polska Żegluga Morska, Stocznia Szczecińska, zespoły akt Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Ponadto niezwykle cennym materiałem źródłowym są spuścizny i kolekcje: Rękopisy i Spuścizny, Zbiór Samuela Gottlieba Loepera, Zbiór Martina Wehrmanna, Spuścizna Piotra Zaremby (pierwszy polski prezydent miasta Szczecina) czy Zbiór materiałów dotyczących życia społecznego.

Opiekę nad zasobem Archiwum sprawuje 55 pracowników, w tym trzech doktorów oraz trzech doktorów habilitowanych nauk humanistycznych.

Archiwum prócz zabezpieczenia, opracowania i udostępniania archiwaliów prowadzi również edukację archiwalną (lekcje dla młodzieży, wystawy, prelekcje), a także prace naukowe i wydawnicze. Placówka wydaje obecnie periodyk „Szczecińskie Studia Archiwalno-Historyczne”.

The State Archives in Szczecin was established on 1 August 1945 and took over the headquarters and part of the holdings of the Prussian State Archives in Szczecin (Preussisches Staatsarchiv Stettin). The latter, as a public historical archives, was founded in 1831 under the name of the Prussian Royal Provincial Archives in Szczecin (Preussisches Königlich-Provinzialarchiv zu Stettin). In 1867, Szczecin facility was transformed into a state archives.

The founder of the State Archives in Szczecin in 1945 was the archivist Bolesław Tuhan-Taurogiński, custodian of Radziwiłł Archives from 1929 to 1944. Initially Szczecin branch covered the whole of Western Pomerania, including the county state archives in Białogard, Stargard, Gryfice, Słupsk and Szczecinek. After the establishment of the Provincial State Archives in Koszalin in 1961, the area of activity was reduced to Szczecin Province, from 1950–1975.

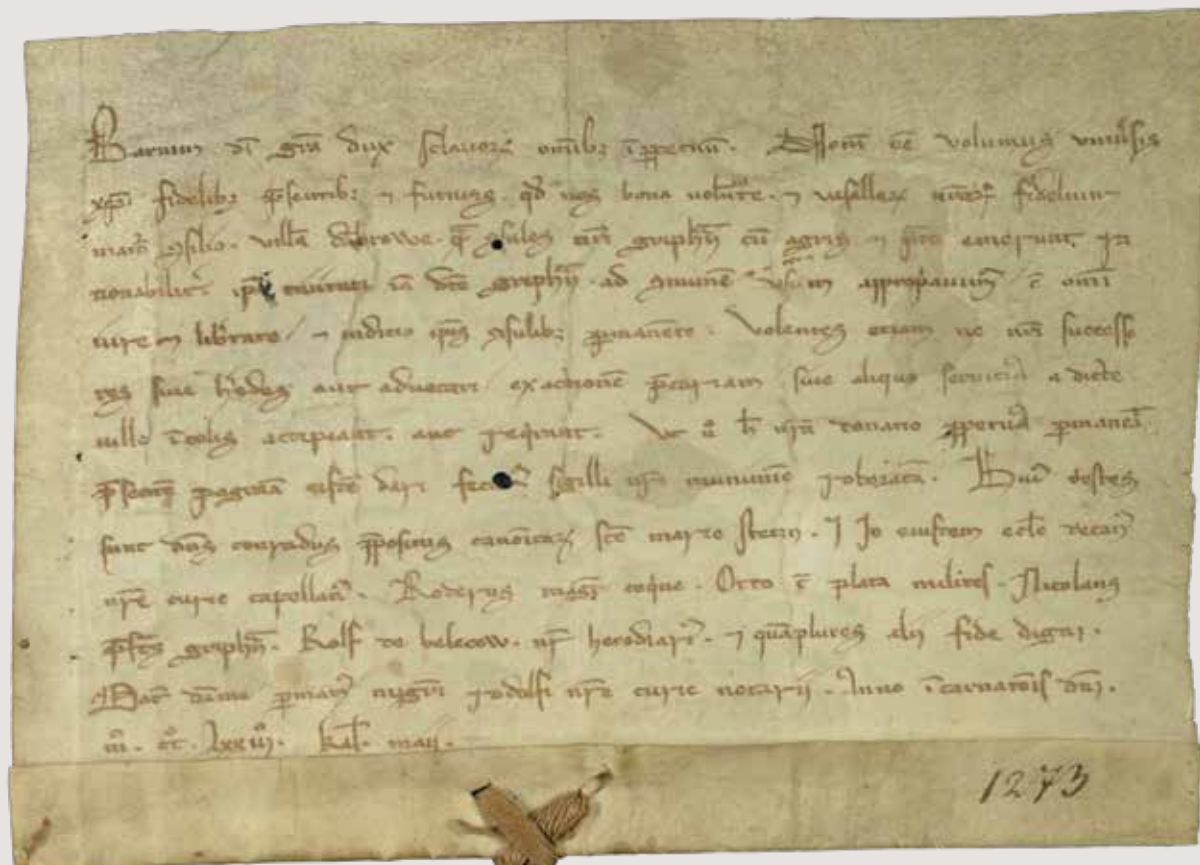
At present the State Archives in Szczecin carries out its activities in the western part of Zachodniopomorskie Province and covers 10 rural districts and two urban districts (Szczecin, Świnoujście). The Archives has two branch offices in Stargard and Międzyzdroje (Białogóra), as well as a storehouse in Strzmiel near Łobez. There are 276 company archives made by archival documentation specialists under the supervision of the institution.

The holdings of the Archives comprised 1,334,000 units, amounting to 14,000 linear metres. These formed 2,434 archival sets and collections. These archival materials include 10,000 plans and maps (30,000 map sheets in total), 20,000 photographs, as well as 18,300 recordings of radio broadcasts. The oldest original documents date back to the second half of the 13th century, and there are also copies of documents from the 11th century. The most valuable sets of ancient records (up to 1945) in the holdings are: the Archives of the Dukes of Szczecin, the Archives of the Dukes of Wologost, the Reich Chamber Court, city records or the records of the provincial administration from the 19th and early 20th centuries. Of the archival records from 1945 onwards, the most important collections include the documents from: Szczecin Provincial Office, the Presidium of the Provincial National Council in Szczecin, the Municipal Administration in Szczecin, the Maritime Office in Szczecin, Polish Shipping Industry, Szczecin Shipyard, the file sets of the Polish Workers' Party and the Polish United Workers' Party. In addition, legacies and collections of extreme value include: Manuscripts and Legacies, the Collection of Samuel Gottlieb Loeper, the Collection of Martin Wehrmann, the Legacy of Piotr Zaremba (the first Polish Mayor of Szczecin) or the Collection of Materials on Social Life.

The holdings are overseen by 55 employees, including 3 staff members with PhD and 3 holders of post-doctoral degrees in the humanities.

In addition to protecting, processing and providing access to archival materials, the archives also conducts historical education (lessons for young people, exhibitions, lectures), as well as scientific and publishing work. The institution currently publishes the periodical: *Szczecińskie Studia Archiwalno-Historyczne*.

Barnim I książę pomorski potwierdza miastu Gryfino posiadanie zakupionej przez miasto wsi Dambrowe (obecnie nie istnieje) i uwalnia ją od wszystkich ciężarów prawa książęcego.

Duke Barnim I of Pomerania confirms to the town of Gryfino ownership of the village of Dambrowe [non-existent now] purchased by the city, and exempts it from all the burdens of ducal law.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W SZCZECINIE, AKTA
 MIASTA GRYFINA – ZBIÓR DOKUMENTÓW,
 SYGN. 65/197/0/1/1

1 maja 1273, Dąbie

pergamin, 138 x 195 mm, język łaciński,
 pieczęć konna księcia Barnima I –
 uszkodzona

STATE ARCHIVES IN SZCZECIN, CITY
 DOCUMENTS OF GRYFINO – SET OF
 DOCUMENTS, NO. 65/197/0/1/1

1 May 1273, Dąbie

parchment, 138 x 195 mm, Latin, equestrian seal
 of Duke Barnim I – damaged

Katowickie Archiwum zostało powołane w 1932 r. jako Archiwum Akt Dawnych Województwa Śląskiego i ze względu na autonomię przedwojennego województwa śląskiego nie weszło w skład ogólnopolskiej sieci archiwów państwowych. Organizację tej placówki powierzono historykowi i archiwście ze Lwowa dr. Michałowi Antonowowi, który kierował Archiwum, z wojenną przerwą, do roku 1969.

W okresie II wojny światowej prowadzona była ewakuacja akt katowickiego Archiwum do zamków i klasztorów w rolniczej, zachodniej części Górnego Śląska oraz w głąb Niemiec, głównie do kopalni soli Grasleben koło Magdeburga. Spora część tych akt dotąd nie wróciła do Katowic.

Po wojnie, w związku z formalną likwidacją autonomii województwa śląskiego, w lutym 1946 r. placówkę włączono do ogólnopolskiej sieci archiwów państwowych jako Archiwum Państwowe w Katowicach, obejmujące swym zasięgiem ówczesne województwo śląskie.

W 1992 r. nastąpiła znacząca poprawa sytuacji lokalowej Archiwum, które przyjęło na swą siedzibę budynki pokoszarowe w Katowicach-Józefowcu. Stopniowo przeniesiono tam archiwalia z dotychczasowej siedziby w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim w Katowicach oraz z oddziałów borykających się z największymi kłopotami lokalowymi. W latach 2013–2015 został wybudowany nowoczesny budynek archiwalny w Bielsku-Białej, który został oddany do pełnego użytkowania w kwietniu 2016 r. Jest to pierwszy w Polsce wybudowany budynek archiwalny z przeznaczeniem dla funkcji oddziału zamiejscowego, a nie dla „centrali” organizacyjnej Archiwum, który możemy uznać za wzorcowy dla archiwów mikroregionalnych.

Obecnie zasięg terytorialny Archiwum Państwowego w Katowicach obejmuje środkową i południową część województwa śląskiego oraz zachodnie powiaty województwa małopolskiego. Organizacyjnie składa się z centrali w Katowicach oraz pięciu oddziałów zamiejscowych w Bielsku-Białej, Cieszynie, Gliwicach, Pszczynie i Raciborzu. Zasób Archiwum liczy 27 493 m.b. z 3 090 914 j.a. W Archiwum zatrudnionych jest 110 pracowników.

Katowice Archives was established in 1932 as the Archives of Historical Records of Silesia and, due to the autonomy of the pre-war Silesia Province, was not part of the nationwide network of state archives. The organization of this institution was entrusted to a historian and archivist from Lwów, Dr. Michał Antonow, who headed the Archives, with a wartime break, until 1969.

During World War II, the evacuation of the files from Katowice Archives to castles and monasteries in the agricultural western part of Upper Silesia and deep into Germany, mainly to Grasleben salt mine near Magdeburg, was carried out. A sizable portion of these files has not yet returned to Katowice.

After the war, in connection with the formal abolition of the autonomy of Silesia in February 1946, the facility was incorporated into the nationwide network of state archives as the State Archives in Katowice, covering the-then Śląskie Province.

In 1992, there was a significant improvement in the premises situation of the Archives in Katowice, which adopted the post-school buildings in Katowice-Józefowiec for its headquarters. Gradually, holdings were moved there from the previous headquarters, the office in Katowice, as well as from branches facing the greatest housing problems. Between 2013 and 2015, a modern archival building was built in Bielsko-Biala, which was put into full use in April 2016. This is the first archival building in Poland built for the purpose of a branch office, rather than for the “headquarters”, which can be considered a model for micro-regional archives.

At present, the territorial scope of the State Archives in Katowice covers the central and southern parts of Śląskie Province and the western districts of Małopolskie Province. It consists of the headquarters in Katowice and five branch offices in Bielsko-Biala, Cieszyn, Gliwice, Pszczyna and Racibórz. The holdings amounted to 27,493 linear metres with 3,090,914 units. The Archives employs 110 staff members.

Mieszko książę opolski i pan na Raciborzu potwierdza darowiznę dziedzica na Mikołowie Jana de Grabie na rzecz kościoła parafialnego św. Wojciecha w Mikołowie.

Duke Mieszko of Opole and Lord of Racibórz confirms the donation of the heir of Mikołów Jan de Grabie for the Parish Church of St. Wojciech/ Adalbert in Mikołów.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KATOWICACH, ODDZIAŁ W PSZCZYŃNIE, ARCHIWUM KSIĄŻĄT PSZCZYŃSKICH, SYGN. 17/53/2/5/1
 23 marca 1287, Rybnik
 pergamin, 260 x 335 + 350 mm, język łaciński, pieczęć woskowa książęca herbowa Przemysława ks. raciborskiego, ponadto otwory po przywieszeniu drugiej pieczęci

STATE ARCHIVES IN KATOWICE, PSZCZYŃNA BRANCH, ARCHIVES OF THE DUKES OF PSZCZYŃNA, NO. 17/53/2/5/1
 23 March 1287, Rybnik
 parchment, 260 x 335 mm + 350 mm, Latin, wax seal of Duke Przemysław of Racibórz, apertures – traces of a second seal

Początki archiwum miejskiego w Przemyślu sięgają średniowiecza i wiążą się z lokacją miasta na prawie magdeburskim oraz powstaniem pierwszych organów władzy w mieście: rady i ławy miejskiej. W latach 1874–1877 Mieczysław Błażowski opracował „Katalog starożytnego Archiwum Królewskiego Miasta Przemyśla” stanowiący do dziś źródło cennych informacji o dziejach i zawartości archiwaliów staropolskich. W 1917 r. Magistrat miasta powierzył opiekę nad Archiwum Towarzystwu Przyjaciół Nauk w Przemyślu. Wówczas prace porządkowe nad zasobem prowadził Jan Smółka. Ich efektem był wydany w 1927 r. Katalog Archiwum Aktów Dawnych Miasta Przemyśla. W 1935 r. Archiwum zostało przeniesione do budynku przy ul. Władycze 7. Po włączeniu go do państwowej sieci archiwalnej w czerwcu 1951 r. zostało podporządkowane Wojewódzkiemu Archiwum Państwowemu w Rzeszowie. Trudne warunki lokalowe WAP w Rzeszowie spowodowały przeniesienie instytucji do Przemyśla, w którym zostało utworzone Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Rzeszowie z siedzibą w Przemyślu. W styczniu 1961 r. Archiwum to otrzymało budynek pocerkiewny po oo. Bazylianach przy ul. PCK 4. Z dniem 1 stycznia 1971 r. siedzibę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego przeniesiono do Rzeszowa, natomiast w Przemyślu utworzono jego oddział terenowy.

Zarządzeniem nr 4 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z 21 stycznia 1976 r. powołano Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Przemyślu, obejmujące swym zasięgiem obszar województwa przemyskiego. Kolejne zmiany dotyczące Archiwum dokonały się w związku z reformami ustrojowymi państwa. Na mocy Ustawy o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Komisja Majątkowa w Warszawie decyzją z 1 października 1991 r. orzekła zwrot byłej cerkwi i klasztoru oo. Bazylianom.

Archiwum otrzymało wówczas obiekt byłej pralni i łaźni miejskiej w Przemyślu. Po remoncie w latach 1992–1996 nową siedzibę przy ul. Lelewela 4 uroczyście otwarto w lipcu 1996 r.

Archiwum Państwowe w Przemyślu w swoim zasobie przechowuje archiwalia wytworzone w okresach: książąt ruskich, staropolskim, pod panowaniem Habsburgów, zaborów, II Rzeczypospolitej, II wojny światowej, okupacji radzieckiej i niemieckiej oraz wytworzone po 1945 r. Zmiany ustrojowe po 1989 r. powodujące likwidację wielu urzędów wiążą się z przyjmowaniem do zasobu archiwalnego akt najnowszych. Największy a zarazem cenny źródłowo zespół stanowią dokumenty z archiwum biskupstwa greckokatolickiego, obejmujące chronologicznie okres od końca XIII w. aż do likwidacji diecezji obrządku wschodniego w 1946 r.

Zasięg terytorialny: miasto na prawach powiatu Przemyśl, powiaty: jarosławski, lubaczowski, przemyski, przeworski, gmina Dynów w powiecie przeworskim.

Zasobem przemyskiego archiwum, liczącym 2555 zespołów archiwalnych, 666 492 j.a; 4798,19 m.b., opiekuje się 35 pracowników.

The origins of the municipal archives in Przemyśl date back to the Middle Ages and are associated with the location of the city under the Magdeburg Law and the establishment of the city's first governing bodies: the city council and bench. In 1874–1877 Mieczysław Błażowski compiled the Catalogue of the Ancient Archives of the Royal City of Przemyśl, which is still a source of valuable information about the history and contents of the Old Polish archival records. In 1917 the city magistrate entrusted the custody of the Archives to the Society for the Advancement of Sciences in Przemyśl. At that time, works on the resource were conducted by Jan Smółka. Their result was Catalogue of the Archives of Former Acts of the City of Przemyśl published in 1927. In 1935 the Archives was moved to the building at 7 Władycze St. After its incorporation into the state archival network in June 1951, it was subordinated to the Provincial State Archives in Rzeszów. Difficult accommodation conditions of the Provincial State Archives in Rzeszów resulted in its transfer to Przemyśl, where the Provincial State Archives in Rzeszów was established with its headquarters in Przemyśl. In January 1961, the Archives received a church building formerly occupied by the Basilian monks at 4 PCK St. On 1 January 1971, the headquarters of the Provincial State Archives, was transferred back to Rzeszów, while its field branch was established in Przemyśl.

By Ordinance No. 4 of the Minister of Science, Higher Education and Technology on 21 January 1976, the Provincial State Archives in Przemyśl was founded, covering the area of Przemyśl Province. Further changes concerning the archives took place in connection with the political transformation of the state. Under the Act on the Relationship of the State to the Catholic Church in the Republic of Poland, the Property Commission in Warsaw, by its decision of 1 October 1991, ruled on the return of the former Orthodox church and monastery to the Basilian monks.

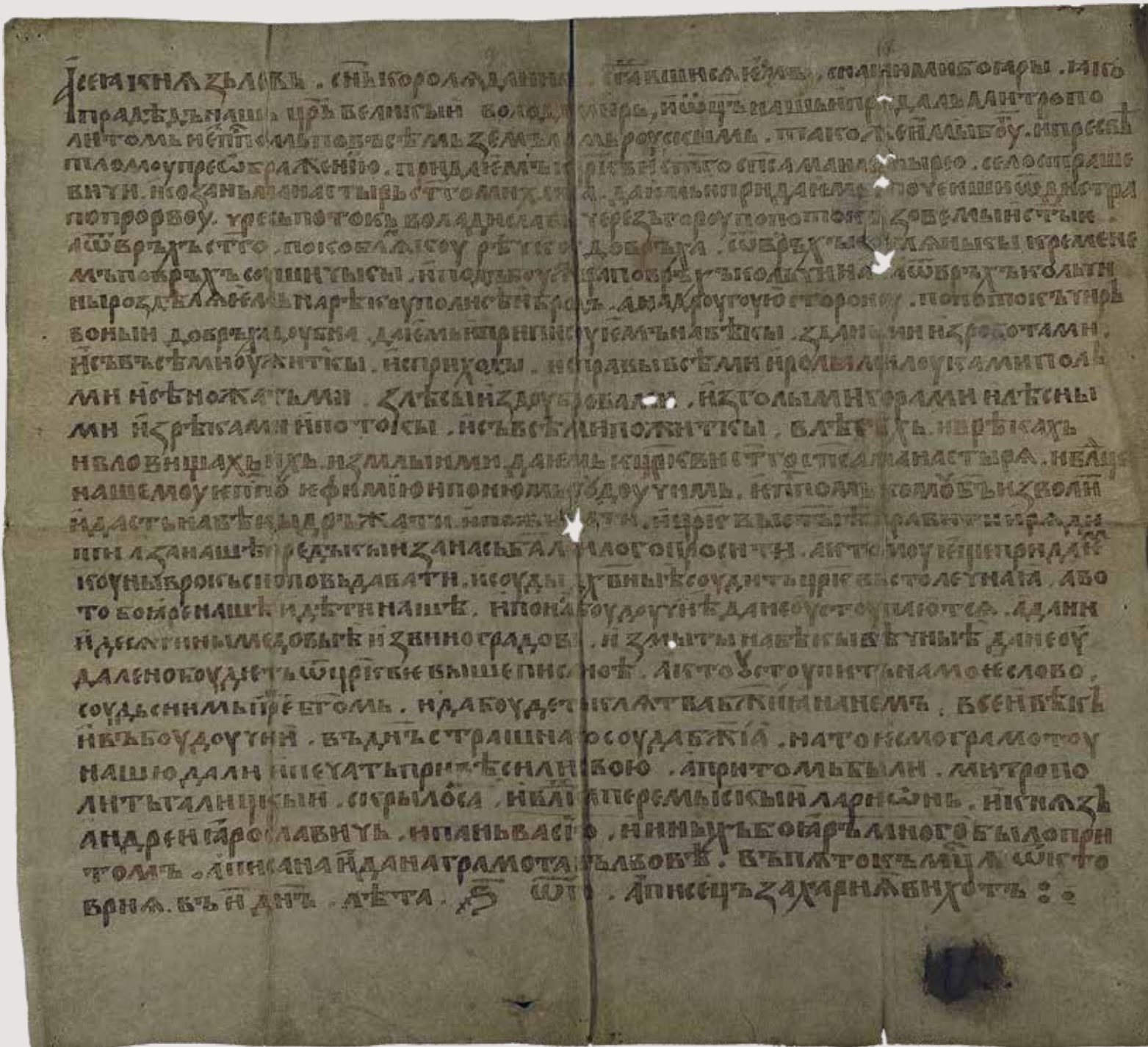
The Archives then received the building of the former municipal laundry and bathhouse in Przemyśl. After its renovation in 1992–1996, the grand opening of the new premises at 4 Lelewela Street took place in July 1996.

The State Archives in Przemyśl, preserves in its collection archival records produced during the period of Russian princes, the Old Polish period, the Habsburg rule, the period of partitions, the Second Republic, World War II, both from the Soviet and German occupation zones, and those produced after 1945. Political changes after 1989, resulting in the liquidation of many offices, are associated with the acquisition of the latest files into the archival repository. The largest and, at the same time the most valuable in terms of resources, is the collection of documents from the archives of the Greek Catholic bishopric, chronologically covering the period from the end of the 13th century until the liquidation of the Eastern Rite diocese in 1946.

Territorial scope covers: Przemyśl, the city with district rights, the districts of Jarosław, Lubaczów, Przemyśl, Przeworsk, the municipality of Dynów in Przeworsk District.

The holdings of Przemyśl Archives, comprising 2,555 archival sets, 666,492 units; 4,798, 19 linear metres, are under the custody of 35 employees.

Lew, książę halicki, syn Daniły, nadaje cerkwi św. Spasa wieś Straszewice i „Sozań”.

Duke Lev of Halych, son of Daniel, grants to the Church of St. Spas the village of Straszewice and "Sozań".

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W PRZEMYŚLU,
ARCHIWUM GRECKOKATOLICKIEGO
BISKUPSTWA W PRZEMYŚLU,
SYGN. 56/142/0/1/1D
8 października 1291, Lwów
pergamin, 228 × 210 mm, język staro-
cerkiewno-słowiański, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN PRZEMYŚL, ARCHIVES
OF THE GREEK CATHOLIC BISHOPRIC
IN PRZEMYŚL, NO. 56/142/0/1/1D
8 October 1291, Lvov
parchment, 228 × 210 mm, Old Church
Slavonic, no seal

Archiwum Państwowe w Zielonej Górze, nazywane wcześniej Wojewódzkim Archiwum Państwowym, powołano 13 lutego 1953 r. Jego siedzibą był Sulechów, a terenem działania ówczesne województwo zielonogórskie. Archiwum Wojewódzkiemu podporządkowano dwa oddziały – w Gorzowie Wlkp. i w Szprotawie – a także później utworzony oddział w Międzyrzeczu i w Sulechowie. Pierwszym jego dyrektorem został Tadeusz Mencil.

Niewielkie pomieszczenia, zajmowane przez Archiwum oraz brak odpowiedniej kadry, a także polityka państwa, co najmniej stroniąca od wspierania działań służących zachowywaniu śladów „burżuazyjnej” i obcej, bo poniemieckiej, przeszłości regionu, nie sprzyjały rozwojowi tej instytucji. Po zmianach politycznych w 1956 r. Archiwum włączyło się w badania nad „piastowską historią” tej części Ziemi Odzyskanych, co zaowocowało utworzeniem zielonogórskiego środowiska historycznego.

1 marca 1959 r. siedzibą Archiwum stał się pałac w Starym Kisielinie. W 1960 r. powołano Powiatowe Archiwum Państwowe w Świebodzinie z siedzibą w Wilkowie oraz podobne archiwum w Żarach.

W miarę udostępniania poszczególnych pomieszczeń zwiększał się zasób, przy czym na jego wzrost miała zdecydowany wpływ reforma administracyjna państwa w 1975 r. Jednocześnie to wówczas wyłączono spod kompetencji terytorialnej Wojewódzkiego Archiwum archiwa w Gorzowie i w Międzyrzeczu oraz niewiele ponad 35% terenu dawnego województwa zielonogórskiego. W 1983 r. zmieniono nazwę na Archiwum Państwowe w Zielonej Górze, natomiast w Wilkowie i w Żarach utworzono jego oddziały terenowe i ekspozyturę w Szprotawie.

Początek lat 90. XX w. przyniósł niespotykany wzrost zasobu spowodowany likwidacją wielu państwowych jednostek organizacyjnych. Postępował rozwój kadr. Wyodrębnione w strukturze wewnętrznej dwa oddziały zajmowały się opracowaniem, a trzeci udostępnianiem i konserwacją materiałów archiwalnych. Postępująca informatyzacja, zwłaszcza w sporządzaniu ewidencji, a także zmiana w zasadach udostępniania spowodowały zdecydowany wzrost liczby korzystających z zasobu.

W 2013 r. oddano do użytku Archiwum nowy, specjalnie w tym celu wybudowany obiekt w Zielonej Górze. Jednocześnie zlikwidowano dwa istniejące wówczas Oddziały Terenowe w Żarach i w Wilkowie.

The State Archives in Zielona Góra, formerly known as the Provincial State Archives, was established on 13 February 1953, with its headquarters in Sulechów, and its scope of activity covered the-then Zielonogórskie Province. The Provincial Archives had two branches, in Gorzów Wlkp. and Szprotawa, as well as later branches in Międzyrzecz and Sulechów. Tadeusz Mencil became its first director.

The small premises occupied by the Archives and the lack of appropriate staff, as well as the policy of the state, which at the very least shunned support for activities to preserve traces of the “bourgeois” and foreign post-German past of the region, were not conducive to the development of the institution. After the political changes of 1956, the Archives became involved in research into the “Piast history” of this part of the Regained Territories, which resulted in the establishment of Zielona Góra historical community.

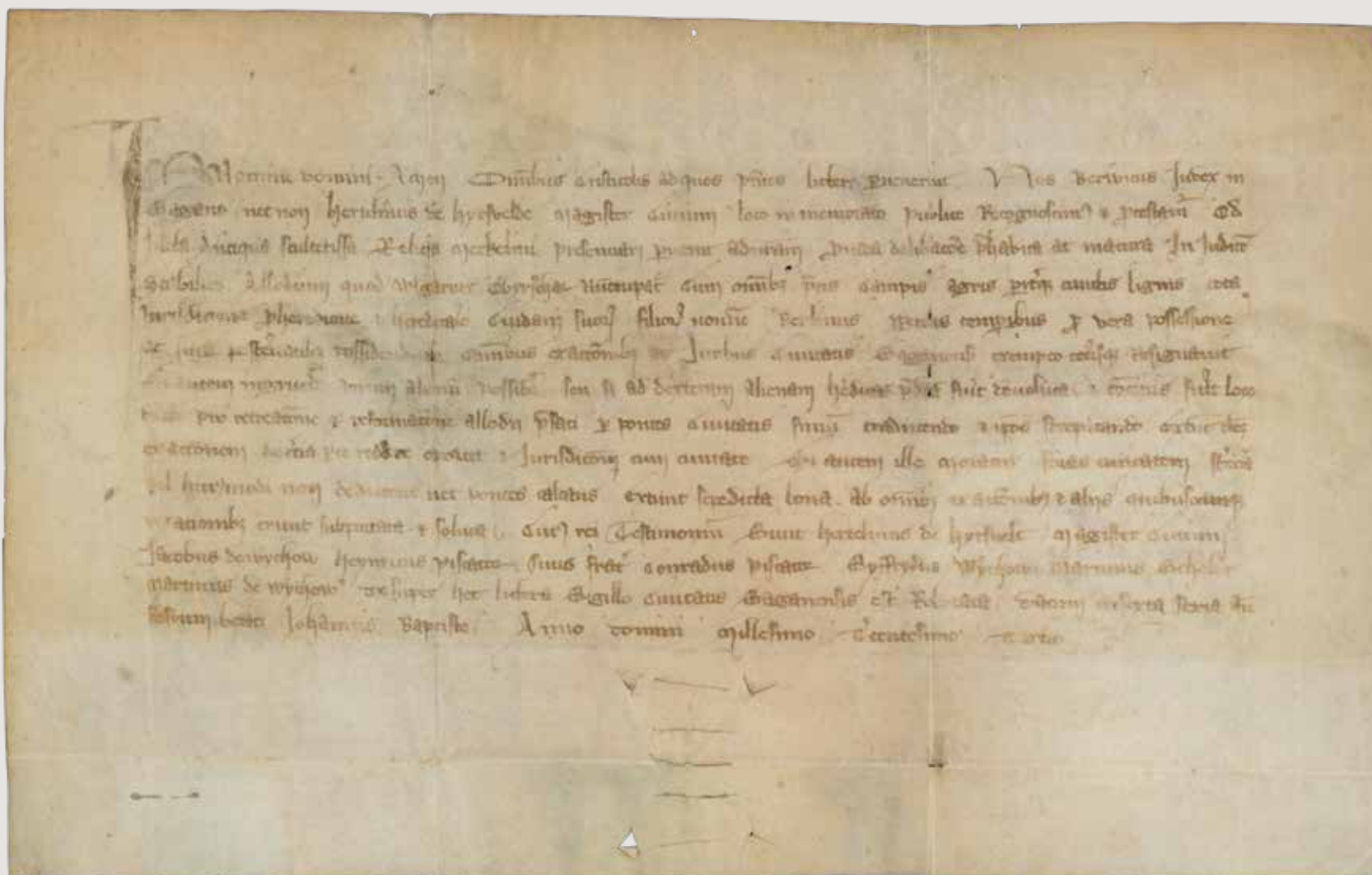
On 1 March 1959, the Archives received its place in the palace in Stary Kisielin. In 1960 the District State Archives in Świebodzin, with its headquarters in Wilków, and a similar archives in Żary, were established.

As the premises became available, the holdings expanded, the increase being decisively influenced by the administrative reform of the state in 1975. At the same time the archives in Gorzów and Międzyrzecz, and just over 35% of the area of the former Zielona Góra Province, were excluded from the territorial scope of the Provincial Archives. In 1983 the name was changed to the State Archives in Zielona Góra, while its field branches in Wilków and Żary were established, as well as a branch office in Szprotawa.

The beginning of the 1990s brought an unprecedented increase in the holdings, caused by the liquidation of many state organisational units. The development of human resources progressed. Two divisions within the internal structure dealt with processing and a third with access and preservation of archival materials. Progressive computerisation, especially in the compilation of records, and a change in the rules of accessibility resulted in a rapid growth in the number of users of the repository.

In 2013, a new purpose-built facility in Zielona Góra was opened for the Archives. Simultaneously, the two then existing field branches in Żary and Wilków were closed down.

Berwicus sędzia i Hertelinus z Jelenina (Hyrsvelde) burmistrz żagański poświadczają, że Jueta, wdowa po sołtysie Merkelinie, przekazała miastu Żaganiowi jako alodium folwark św. Anny (Oberschar-Annanhof) wraz z przyległościami.

Justice Berwicus and Mayor of Żagań Hertelinus of Jelenin (Hyrsvelde) confirm that Jueta, widow of alderman Merkelin, donated to the town of Żagań as an alodium the grange of St. Anna (Oberschar-Annanhof) along with adjacent property.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W ZIELONEJ GÓRZE,
AKTA MIASTA ŻAGAŃ, SYGN. 89/1520/0/1/1
21 czerwca 1303, Żagań
pergamini, 282 × 170 mm, język taciński,
pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN ZIELONA GÓRA, CITY
DOCUMENTS OF ŻAGAŃ, NO. 89/1520/0/1/1
21 June 1303, Żagań
parchment, 282 × 170 mm, Latin, no seal

Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim zostało powołane 1 sierpnia 1950 r. Wówczas funkcjonowało jako oddział Archiwum Państwowego w Poznaniu. W latach 1953–1979 podlegało Wojewódzkiemu Archiwum Państwowemu w Zielonej Górze. Natomiast w latach 1979–2005 było oddziałem Archiwum Państwowego w Szczecinie. W roku 2006 zostało utworzone samodzielne Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim.

Zasób gorzowskiego archiwum liczy obecnie 990 zespołów archiwalnych, czyli 3131 m.b. akt. Składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza to akta wytworzone do roku 1945, druga pochodzi z lat 1945–2019. Terenem działania archiwum jest północna część województwa lubuskiego oraz dwie gminy województwa wielkopolskiego (Międzychód i Miedzichowo).

Najstarsze akta pochodzą z XIV w. (najstarszy dokument jest z roku 1316). Do najcenniejszych należą akta miast: Gorzowa, Międzyrzecz, Skwierzyna, Ośno Lubuskie, Trzciela, Pszczewa i Brójec, dokumenty cechowe zawierające pieczęcie związków cechowych oraz panoramy miasta, akta sądów, akta metrykalne i stanu cywilnego stanowiące materiał do badań genealogicznych. W zasobie znajdują się także akta wytworzone przez polską administrację po roku 1945, w tym zarządów miejskich i miejskich rad narodowych, starostw powiatowych, powiatowych rad narodowych, urzędów miejskich i miejskich rad narodowych, a także instytucji szczebla wojewódzkiego jak Komitet Wojewódzki PZPR w Gorzowie i Urząd Wojewódzki w Gorzowie. Przechowywane są tu również akta zakładów przemysłowych szczególnie ważnych dla regionu, m.in. Zakładów Włókien Chemicznych „Stilon”, Zakładów Mechanicznych „Ursus”, Zakładów Przemysłu Jedwabniczego „Silwana”, Zakładów Urządzeń Okręgowych „Bomet” w Barlinku i innych. Znajdują się tu także akta Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” oraz działaczy związkowych. Do archiwum trafiają także zbiory z archiwów prywatnych.

W archiwum znajduje się także biblioteka licząca ponad 5500 woluminów. Większość książek dotyczy historii regionu i archiwistyki. Znajdują się tu również czasopisma sprzed 1945 r. jak „Landsberger General Anzeiger” i „Neumärkische Zeitung”.

Obecnie gorzowskie Archiwum zatrudnia 17 pracowników.

The State Archives in Gorzów Wielkopolski was established on 1 August 1950. At that time it functioned as a branch of the State Archives in Poznań. In 1953–1979 it was subordinate to the Provincial State Archives in Zielona Góra. Meanwhile, from 1979 to 2005, it was a branch of the State Archives in Szczecin. In 2006, the independent State Archives in Gorzów Wielkopolski was established.

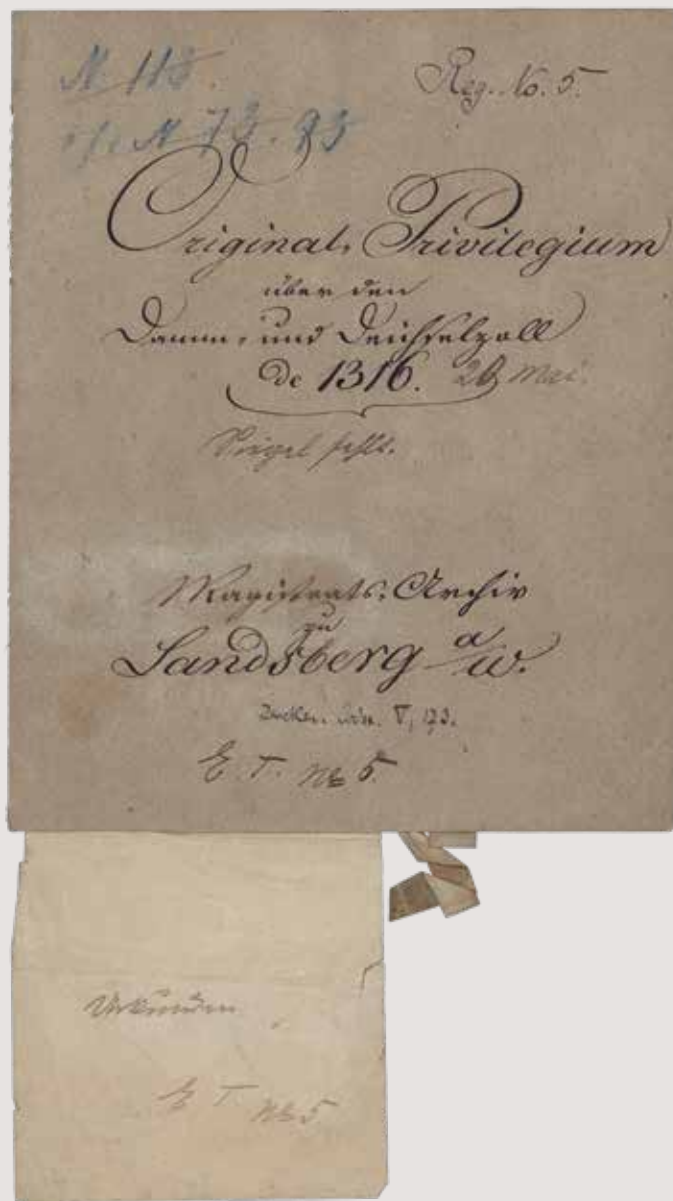
The resources of Gorzów archives now include 990 archival units, or 3,131 linear metres of records. They consist of two main parts. The first includes records produced in the period up to 1945, while the second from 1945–2019. The scope of the archives is the northern part of Lubuskie Province and two municipalities in Wielkopolska Province (Międzychód and Miedzichowo).

The oldest records date back to the 14th century (the oldest document is from 1316). Among the most valuable are the municipal records of Gorzów, Międzyrzecz, Skwierzyna, Ośno Lubuskie, Trzciel, Pszczew and Brójec, guild documents containing seals of guild associations and city vistas, court records, metric and civil status records providing material for genealogical research. The resource also contains files produced by the Polish administration after 1945, including city and town boards, national councils, district starost offices, district national councils, city councils and town offices of national councils, as well as provincial level institutions such as the Provincial Committee of the Polish United Workers' Party in Gorzów and the Provincial Office in Gorzów. Records of industrial plants particularly important to the region are also kept here, including Stilon Chemical Fiber Plant, Ursus Mechanical Plant, Silwana Silk Industry Plant, Bomet District Equipment Plant in Barlinek and others. There are also files of the NSZZ (Independent and Self-governing Trade Union) “Solidarność” Regional Board and union activists. The Archives also acquires collections from private repositories.

It also houses a library of more than 5,500 volumes. Most of the books are about regional history and archives. There are also pre-1945 periodicals such as Landsberger General Anzeiger and Neumarkische Zeitung.

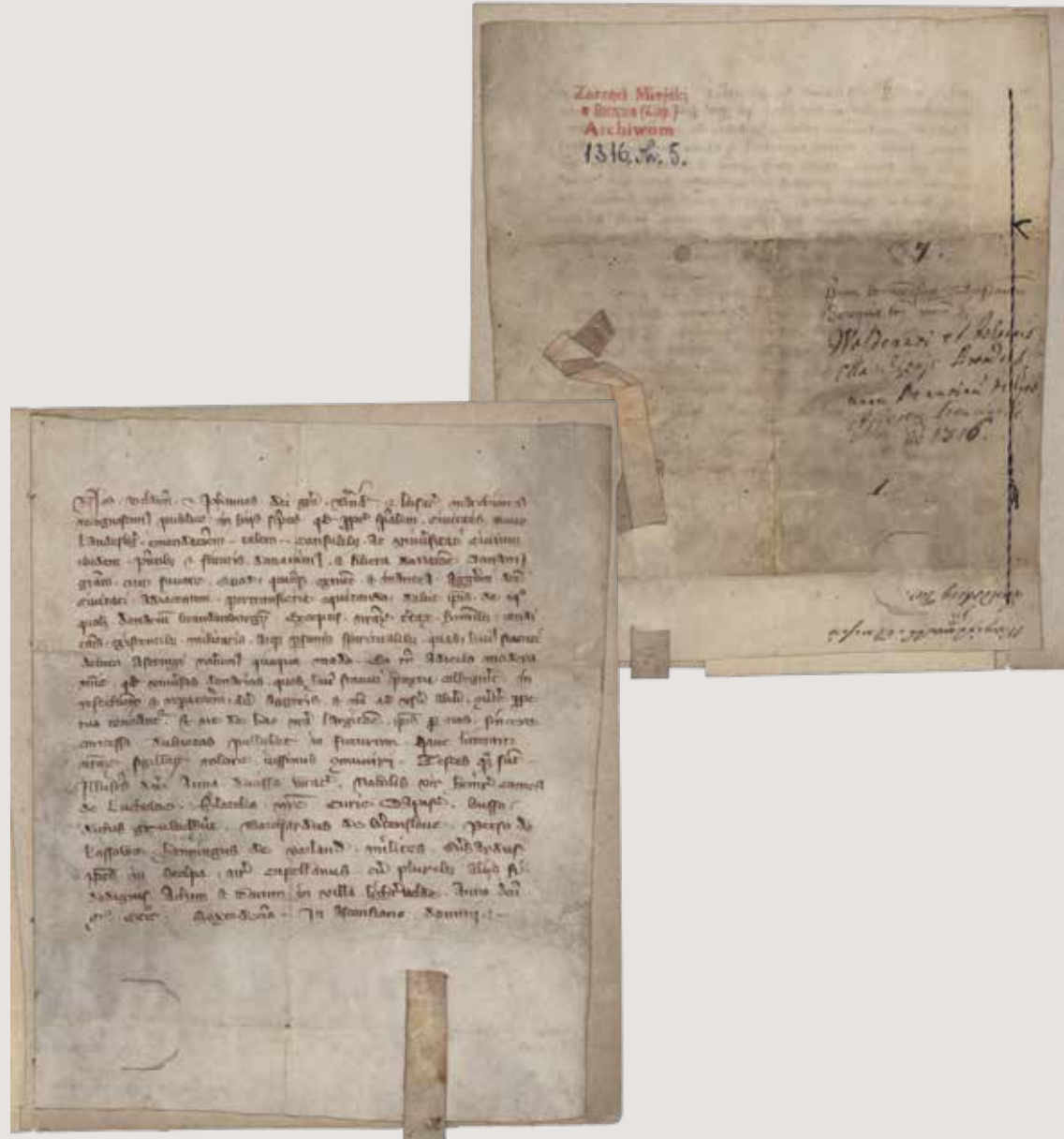
There are currently 17 employees working in Gorzów Archives.

Waldemar i Jan [V], margrabiowie brandenburscy, nadają rajcom i mieszczanom miasta Landsberg/Gorzów Wlkp. (Nove Landesberg) prawo, według którego każdy jeździec przekraczający groblę przy mieście będzie płacił za każdego konia brandenburskiego denara. Zwolnione od tej opłaty będzie rycerstwo brandenburskie i osoby duchowne. Miasto powinno przeznaczyć te dochody wyłącznie na utrzymanie grobli w dobrym stanie.

Waldemar and John [V], margraves of Brandenburg, grant the right to the councillors and burghers of Landsberg/Gorzów Wlkp. (Nove Landesberg), under which each rider crossing the causeway near the town will pay a Brandenburg denar for each horse. Brandenburg knights and clergy will be exempt from the toll fee. The town should use the income solely for the upkeep of the causeway.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM, AKTA MIASTA GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO, SYGN. 66/30/0/24/14756
20 maja 1316
pergamin, 181 × 218 mm, język łaciński, pieczęci brak, pasek pergaminowy po pieczęci przywieszony z prawej strony

STATE ARCHIVES IN GORZÓW WIELKOPOLSKI, CITY DOCUMENTS OF GORZÓW WIELKOPOLSKI, NO. 66/30/0/24/14756
20 May 1316
parchment, 181 × 218 mm, Latin, no seal, parchment strip, a trace of a seal appended on the right

Archiwum Państwowe w Lublinie powstało na mocy Dekretu Rady Regencyjnej z 31 lipca 1918 r., dyrektorem został prof. Stanisław Ptaszycki. Najważniejszym osiągnięciem w działalności Archiwum było odzyskanie XVII- i XVIII-wiecznego zasobu staropolskiego, rewindykowanego z Rosji Radzieckiej w 1922 r. na mocy traktatu ryskiego. W 1926 r. S. Ptaszycki został naczelnym dyrektorem archiwów państwowych i przekazał kierowanie lubelskim Archiwum przybyłemu z Poznania Leonowi Białkowskiemu. Najbardziej dotkliwe dla nowo powstałego Archiwum były sprawy lokalowe. Główna siedziba mieściła się w części byłego klasztoru wizytek przy ul. Gabriela Narutowicza 10, a magazyny w kilku miejscach na terenie Lublina.

W okresie okupacji hitlerowskiej Archiwum zostało włączone w strukturę władz dystryktu, podlegało dr. Rolandowi Seebergowi-Elverfeldtowi, szefowi Urzędu Archiwalnego (Archivamt). Przed polskimi pracownikami postawiono zadanie gromadzenia dokumentacji potwierdzającej „niemieckość” miasta. W czasie wojny zasób Archiwum nie ucierpiał, zniszczone zostały natomiast archiwalia bieżące władz miejskich mających siedzibę w ratuszu, zbombardowanym w czasie największego nalotu 9 września 1939 r.

W wyzwolonym spod okupacji niemieckiej mieście Archiwum oficjalnie rozpoczęło działalność 27 lipca 1944 r., a jego dyrektorem ponownie został L. Białkowski. Przed pracownikami Archiwum stanął palący problem zabezpieczenia materiałów wytworzonych przez administrację niemiecką. Dr. Romanowi Szewczykowi udało się zabezpieczyć i włączyć do zasobu akta administracji obozu koncentracyjnego na Majdanku, więzienia na Zamku, gestapo, żandarmerii, gubernatora dystryktu lubelskiego, których ewakuujący się w pośpiechu Niemcy nie zdążyli zniszczyć.

W powojennej rzeczywistości historyczno-ustrojowej następowały zmiany w strukturze organizacyjnej i zasobie Archiwum. Zmieniona została jego nazwa na Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Lublinie, powstały podlegające mu archiwa powiatowe w Chełmie, Łukowie, Zamościu i Kraśniku. Zasób wzrósł znacząco po włączeniu samodzielnego do 1950 r. archiwum miejskiego w Lublinie oraz po przejęciu archiwów likwidowanych w wyniku reform ustrojowych prywatnych zakładów przemysłowych i dóbr ziemskich, w tym ordynacji zamojskiej. Najcenniejszy dopływ stanowiły jednak XVI-wieczne księgi ziemskie, grodzkie i miejskie, których nie udało się rewindykować z Rosji Radzieckiej po I wojnie; wróciły do Lublina w 1962 r.

W tym czasie poprawiły się warunki lokalowe Archiwum. Zabiegi dyrektora Tadeusza Mencela doprowadziły do pozyskania nowej siedziby położonej w obrębie Starego Miasta, w odbudowanym zabytkowym gmachu byłego kolegium jezuickiego. Reforma administracyjna z 1975 r. przekształciła archiwa powiatowe w Chełmie, Kraśniku i Radzynie Podlaskim (przeniesione z Łukowa) w oddziały terenowe Archiwum lubelskiego.

Zasób archiwum Państwowego w Lublinie to ponad 12 km akt – ponad 1,2 mln j.a. zgrupowanych w ponad 3,5 tys. zespołów archiwalnych. Zasięg terytorialny przechowywanych akt to obszary pomiędzy Wisłą, Bugiem i Sanem, które w przeszłości należały w pewnych okresach do jednostek administrowanych przez urzędy umiejscowione w Lublinie (województwa, gubernie). Archiwum zatrudnia 65 osób.

The State Archives in Lublin was established by the decree of the Regency Council of 31 July 1918, with Prof. Stanisław Ptaszycki as the director. The most important achievement in the activities of the Archives was the recovery of the 17th- and 18th-century Old Polish records, from the Soviet Russia in 1922 under the Riga Treaty. In 1926, S. Ptaszycki became the chief director of the state archives and delegated the management of Lublin Archives to Leon Białkowski, who had arrived from Poznań. The most acute problem for the newly established Archives was the accommodation issue. The main office was located in part of the former convent of the Visitationists at 10 Narutowicza Street, and storehouses were dispersed in several places in Lublin.

During the Nazi occupation, the Archives was incorporated into the administration of the district authorities, reporting to Dr. Roland Seeberg-Elverfeldt, head of the Archival Office (Archivamt). Polish employees were given the task of collecting documentation confirming the “German character” of the city. During the war, the holdings did not suffer, but the actual archives of the municipal authorities based in the City Hall, which was bombed during the largest air raid on 9 September 1939, were destroyed.

In the city liberated from German occupation, the Archives officially began operations on 27 July 1944, and L. Białkowski was again appointed its director. The staff of the Archives faced the pressing problem of securing materials produced by the German administration. Dr. Roman Szewczyk managed to secure and acquire the records of the concentration camp at Majdanek, the prison at the Castle, Gestapo, the gendarmerie, the Governor of Lublin District, which Germans evacuating in a hurry did not manage to destroy.

The post-war historical and political reality saw changes in the organizational structure and holdings of the archives. Its name was changed to the Provincial State Archives in Lublin, and district archives in Chełm, Łuków, Zamość and Kraśnik, subordinate to it, were established. The holdings increased significantly after the incorporation of the municipal archives in Lublin, which were independent until 1950, and the takeover of the archives of private industrial plants and estates liquidated as a result of political reforms, including Zamość Ordinance. However, the most valuable acquisition consisted of 16th-century land, town and municipal registers, which could not be recovered from the Soviet Russia after World War I; but they returned to Lublin in 1962.

During that time, the accommodation conditions of the Archives improved. The efforts of director Tadeusz Mencel led to the acquisition of new premises located within the Old Town, in the rebuilt historic building of the former Jesuit college.

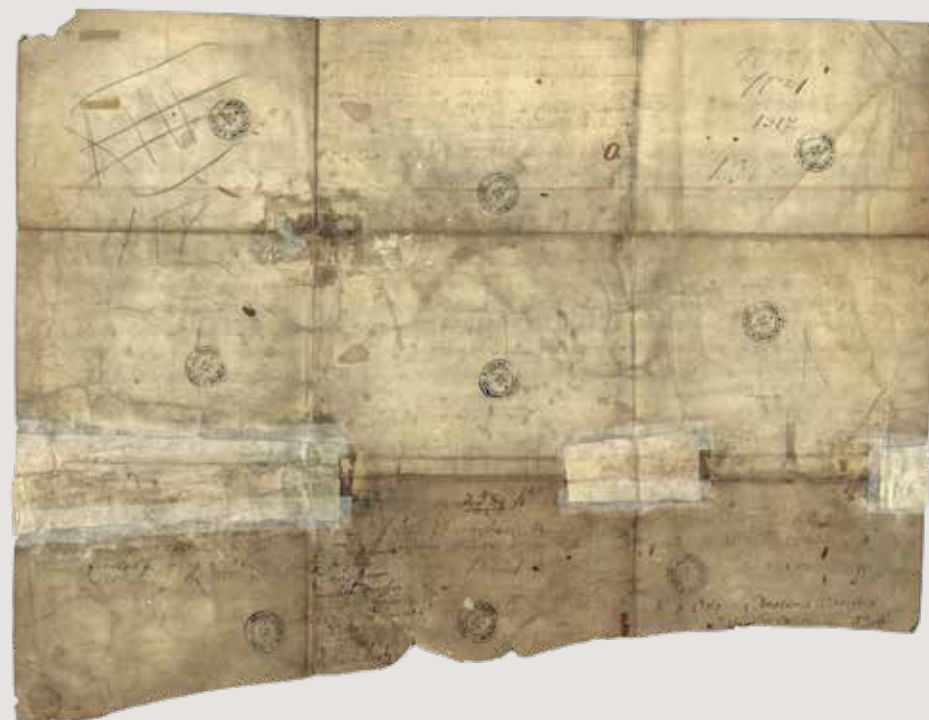
The administrative reform of 1975 transformed the district archives in Chełm, Kraśnik and Radzyń Podlaski (transferred from Łuków) into field branches of Lublin Archives.

The holdings of the State Archives in Lublin comprise of more than 12 kilometres of current files – more than 1.2 million file units grouped in more than 3,500 archival sets. The territorial scope of the records covers basically the areas between the Vistula, Bug and San rivers, which in the past belonged at certain times to units administered by offices located in Lublin (provinces, governorates). The staff of the Archives consist of 65 members.

Władysław Łokietek, książę krakowski i sandomierski, poleca Maciejowi, wójtowi z Opatowca, lokację miasta Lublina na prawie magdeburskim. Nadaje mieszczanom 100 łanów ziemi miary magdeburskiej. Określa uposażenie wójta dziedzicznego, zwalniając je od opłat na rzecz króla. Wyłącza mieszczan spod wszelkiej innej jurysdykcji poza miejską, pozostawiając im prawo apelacji do króla; wieczyście zwalnia ich od ceł w posiadłościach królewskich, a na 20 lat od wszelkich opłat i ciężarów. Pozostawia wójtowi prawo swobodnego rozporządzania wójtostwem: jego sprzedaży, zamiany, darowizny, cesji.

Duke Władysław Łokietek of Krakow and Sandomierz instructs Maciej, an alderman from Opatowiec, to found the city of Lublin under Magdeburg law. He grants the townspeople 100 łans of land of Magdeburg measure. He sets the alderman's hereditary emoluments, exempting them from payment to the king. Excludes the burghers from all other jurisdiction except that of the city, leaving them with the right of appeal to the king; perpetually exempts them from duties on the king's estates, and for 20 years from all fees and burdens. Leaves the alderman the right to freely dispose of the aldermanship: its sale, exchange, donation, and assignment.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W LUBLINIE, AKTA MIASTA LUBLINA, SYGN. 35/22/0/1/1
15 sierpnia 1317, pod Krakowem
pergamin, 450 x 295 + 340 mm, język łaciński, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN LUBLIN, CITY DOCUMENTS OF LUBLIN, NO. 35/22/0/1/1
15 August 1317, near Krakow
parchment, 450 x 295 + 340 mm, Latin, no seal

Za początek zorganizowanego życia archiwalnego w Łodzi należy uznać utworzenie Archiwum Akt Dawnych miasta Łodzi. Na konferencji 27 stycznia 1926 r. postanowiono wystąpić z wnioskiem o powołanie komisji archiwalnej oraz o wydzielenie odpowiednich środków, które umożliwiłyby zorganizowanie archiwum na wzór podobnych placówek istniejących w Krakowie i Lwowie.

Pierwszym kierownikiem Archiwum, które zajmowało pomieszczenia na parterze gmachu przy pl. Wolności 1, ówczesnym Rynku Nowego Miasta, został Józef Raciborski.

Nowy statut Archiwum uchwalony w 1937 r. dawał tej instytucji znaczną samodzielność, wyłączając ją ze struktury organizacyjnej Zarządu Miejskiego. Zmieniono również jej nazwę na Archiwum Miejskie, a stanowisko kierownika na dyrektora.

Ze względu na zmiany ustrojowe zachodzące po 1945 r. w sposób gwałtowny następowała archiwizacja akt wielu urzędów, organizacji, stowarzyszeń i instytucji przemysłowych. Wszystkich tych zadań nie mogło wykonywać niewielkie archiwum samorządowe. Stąd pojawienie się inicjatywy utworzenia w Łodzi archiwum państwowego.

Placówka o takim charakterze istniała od 1919 r. w niedalekim Piotrkowie. Przechowywała głównie akta powstałe w wyniku działalności rosyjskiej administracji gubernialnej. W 1948 r. utworzono w Łodzi oddział Archiwum Państwowego w Piotrkowie i rozpoczęto przewożenie do niego wspomnianych już akt.

Zarządzeniem Ministra Oświaty z 20 czerwca 1950 r. siedziba Archiwum Państwowego w Piotrkowie została przeniesiona do Łodzi. Od tego momentu należy datować początki łódzkiego Archiwum Państwowego jako samodzielnej instytucji.

Na mocy dekretu o archiwach państwowych z 29 marca 1951 r. oraz zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z 8 czerwca 1951 r. w sprawie utworzenia archiwów centralnych i terenowych dotychczasowe Archiwum Miejskie weszło w skład Archiwum Państwowego. W ten sposób utworzono Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Łodzi.

W latach 1957–1975 funkcjonowało ono jako Archiwum Państwowe Miasta Łodzi i Województwa Łódzkiego. Po reformie administracyjnej przyjęło w 1976 r. nazwę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego, by w 1984 r. zmienić ją na Archiwum Państwowe w Łodzi.

Archiwum Państwowe w Łodzi ma oddział w Sieradzu.

Obecnie w Archiwum Państwowym w Łodzi znajduje się 3510 zespołów archiwalnych, 583 882 j.a. oraz 17 380 m.b.

W Archiwum Państwowym w Łodzi pracuje 65 pracowników.

The beginning of the organized archival activity in Łódź dates back to the establishment of the Historical Records Archives of the City of Łódź. It was decided at a conference held on 27 January 1926 to request the establishment of an archival commission and the allocation of adequate funds to launch the archives modelled on similar establishments existing in Kraków and Lwów.

Józef Raciborski became the first head of the Archives, which occupied rooms on the first floor of the building at 1 Wolności Square, then-the New Town Square.

The new statute of the Archives, passed in 1937, gave the institution considerable independence, excluding it from the organizational structure of the City Council. It was also renamed the Municipal Archives, and the position of the manager was changed to director.

Due to the regime changes taking place after 1945, the process of archiving records of many offices, organizations, associations and industrial institutions was occurring rapidly. All these tasks could not be performed by a small local government institutions. Hence, the initiative to establish a state archives in Łódź.

An establishment of this nature existed from 1919 in nearby Piotrków. It mainly stored records resulting from the activities of the Russian governorate administration. In 1948, a branch of the State Archives in Piotrków was established in Łódź and the transfer of the aforementioned files began.

By the Ordinance of the Minister of Education of 20 June 1950, the headquarters of the State Archives in Piotrków was transferred to Łódź. From this moment on, the beginnings of Łódź State Archives, as an independent institution, should be dated.

Pursuant to the Decree on State Archives of 29 March 1951 and the Ordinance of the Prime Minister of 8 June 1951 on the establishment of central and territorial archives, the former City Archives became part of the State Archives. Thus, the Provincial State Archives in Łódź was established.

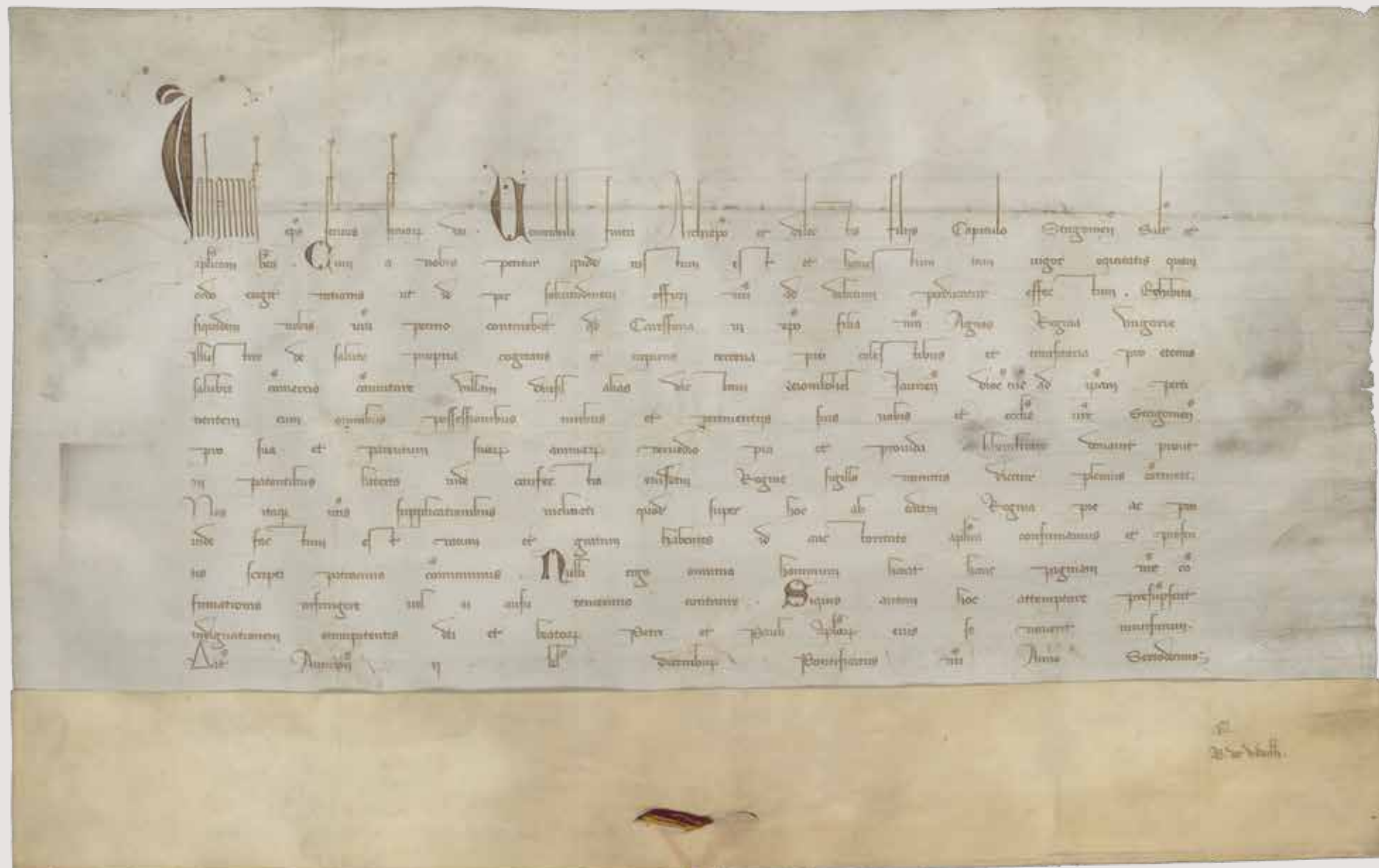
In 1957–1975 it functioned as the State Archives of the City of Łódź and Łódź Province. After the administrative reform, it adopted the name of the Provincial State Archives in 1976, only to change it to the State Archives in Łódź in 1984.

The State Archives in Łódź has a branch in Sieradz.

Currently, the State Archives in Łódź holds 3510 archival sets, 583 882 units in 17 380 linear metres.

The State Archives in Łódź employs 65 staff members.

Jan XXII, papież, potwierdza nadanie przez Agnieszkę, królową Węgier, wsi Deusil arcybiskupowi i kapitule ostrzychomskiej.

John XXII, pope, confirms the donation by Queen Agnes of Hungary of the village of Deusil to the Archbishop and Chapter of Esztergom.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W ŁODZI, ZBIÓR
DYPLOMÓW, SYGN. 39/601/0/-/46

1 grudnia 1331, Avinion

pergamin, 510 × 325 mm, język łaciński,
bulla na sznurze jedwabnym, czerwono-
żółtym, pieczęć papieża Jana XXII

STATE ARCHIVES IN ŁÓDŹ, COLLECTION OF
DIPLOMAS, NO. 39/601/0/-/46

1 December 1331, Avignon

parchment, 510 × 325 mm, Latin, bull on a silk
red and yellow string, seal of Pope John XXII

Początki Archiwum Państwowego w Kielcach sięgają działalności pierwszych archiwów kieleckich działających od XVIII w. Najważniejszymi na ziemi świętokrzyskiej były wówczas te powstałe przy organach administracji państwowej, sądowej, oświatowej, skarbowej oraz przy instytucjach samorządowych. Pozostałe po ich działalności archiwalia z okresu XIX–XX w. stały się podstawą przechowywanego obecnie zasobu archiwum kieleckiego. Materiały archiwalne wytworzone przed XIX w. stanowią niewielką zawartość zasobu archiwalnego i są zgromadzone głównie w przechowywanych archiwach rodowych, kolekcjach, zbiorach czy zachowanych jednostkowo księgach metrykalnych.

Na mocy dekretu z 7 lutego 1919 r. i wraz z powołaniem Wydziału Archiwów Państwowych w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w powstałej sieci archiwów państwowych powołano do istnienia również Archiwum Państwowe w Kielcach. Można przypuszczać, że swoją działalność mogło ono rozpocząć pomiędzy 1920 a 1921 r., jednak dokumentują je archiwalia zachowane dopiero od 1923 r.

Nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem archiwum kieleckiego sprawowała dobrze dobierana kadra kierownicza jednostki. Kierownictwo dysponowało początkowo niewielką obsadą personalną. Wraz z rosnącymi potrzebami realizacji podstawowych zadań statutowych liczba pracowników Archiwum sukcesywnie się zwiększała. W obecnej chwili Archiwum Państwowe w Kielcach zatrudnia 46 pracowników. Na przestrzeni lat zmieniały się także siedziby kieleckiego archiwum, najczęściej zlokalizowane w znanych obiektach Kielc.

Po II wojnie światowej, na podstawie Zarządzenia Ministra Oświaty z 21 lipca 1950 r. oraz Dekretu o organizacji archiwów państwowych z 19 marca 1951 r., na terenie województwa kieleckiego utworzono sieć archiwów powiatowych. Organizację sieci przeprowadziło Archiwum Państwowe w Kielcach, mieszczące się w owym czasie w budynku po byłej kieleckiej synagodze, u zbiegu ulic Warszawskiej i IX Wieków Kielc. W tym też miejscu przez niemal pół wieku funkcjonowało ono jako centrum archiwistyki, historii czy regionalistyki ziemi świętokrzyskiej.

W tym również czasie w strukturach Archiwum funkcjonowało kilka oddziałów terenowych, z których w rezultacie reform administracyjnych z okresu PRL pozostały działające do 2010 r. oddziały zamiejscowe w: Jędrzejowie, Pińczowie, Starachowicach i Sandomierzu. Od 2011 r. siedziba główna Archiwum mieści się w Kielcach przy ul. Janusza Kusocińskiego 57, a jedyną placówką terenową jest oddział w Sandomierzu.

Zasięg terytorialny działalności Archiwum Państwowego w Kielcach obejmuje obecnie: 46 miast, 11 powiatów i 102 gminy w województwie świętokrzyskim oraz 23 gminy z województw: lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego.

Ogólny rozmiar zasobu kształtuje się następująco: 4540 zespołów, 9283,46 m.b. składających się z 1 133 302 j.a., w tym 87 j.a. w postaci elektronicznej.

The origins of the State Archives in Kielce date back to the activities of the first Kielce archives operating since the 18th century. The most important records in Świętokrzyskie region at that time were those produced by the state administration, judicial, educational, fiscal and local government bodies. The archival materials left over from their activities in the 19th and 20th centuries became the basis of the current holdings of the archives in Kielce. Archival materials produced before the 19th century constitute a small content of the resources and are accumulated mainly in family archives, collections, repositories or metric books preserved individually.

Pursuant to the decree of 7 February 1919 and with the establishment of the Department of State Archives in the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment, the State Archives in Kielce was also founded in the established network of state archives. It can be assumed that it may have started its activities between 1920–1921, but it is evidenced by archives preserved only from 1923.

Supervision of the proper functioning of Kielce Archives was exercised by a well-selected management of the unit. The administration initially had at its disposal a small number of staff members. With the growing needs for the implementation of the basic statutory tasks, the number of employees of the Archives gradually increased. At present, the State Archives in Kielce has 46 employees. Over the years, the headquarters of Kielce Archives also moved, most often located in well-known buildings in Kielce.

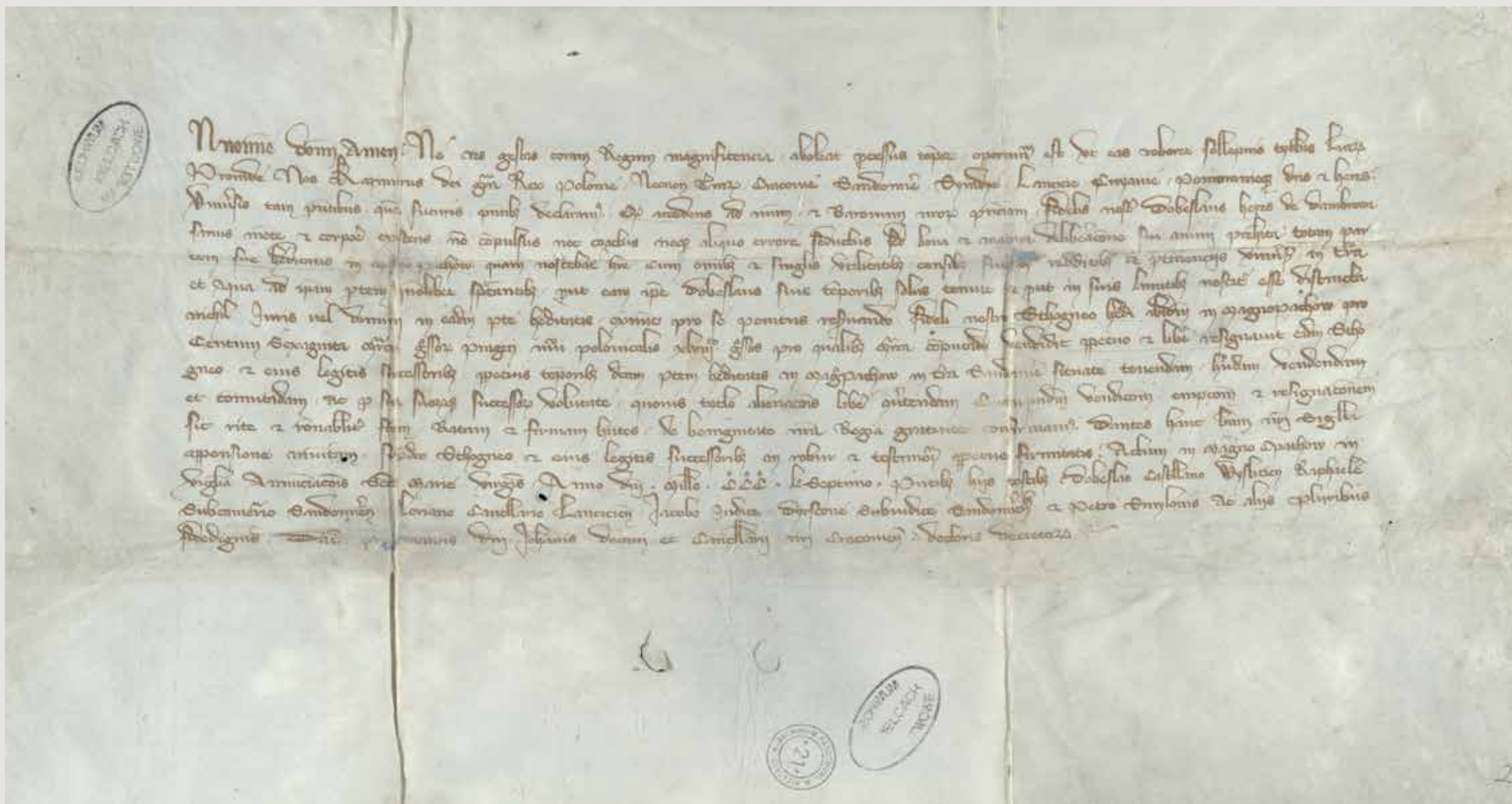
After World War II, pursuant to the Ordinance of the Minister of Education of 21 July 1950 and the Decree on the Organization of State Archives of 19 March 1951, a network of district archives was established in Kielce Province. The organization of the network was carried out by the State Archives in Kielce, located at the time in the building of the former Kielce synagogue, at the intersection of Warszawska and IX Wieków Kielc Streets. This is also where it functioned for almost half a century as the centre of archival science, history, or regional studies of Świętokrzyskie region.

At the same time the Archives had several field branches, of which, as a result of the administrative reforms of the communist period, remained the branch offices in Jędrzejów, Pińczów, Starachowice and Sandomierz, operating until 2010. Since 2011, the headquarters of the Archives has been located in Kielce at 57 J. Kusocińskiego Street, with the only field branch in Sandomierz.

The territorial scope of the State Archives in Kielce currently covers: 46 cities, 11 districts and 102 municipalities in Świętokrzyskie Province and 23 municipalities in Lubelskie, Małopolskie, and Podkarpackie Provinces.

The overall size of the collection is as follows: 4,540 sets, 9,283.46 linear metres consisting of 1,133,302 units, including 87 units in electronic form.

Kazimierz [Wielki], król polski, oznajmia, że przed jego osobą Dobiesław, dziedzic na Dąbrowie, dział swój we wsi Pęczów [„Magnum Pachow”] w Ziemi Sandomierskiej za 160 grzywien groszy praskich sprzedał Stogniewowi, dziedzicowi na tymże Pęczowie.

King Casimir [the Great] of Poland proclaims that before his very person Dobiesław, heir of Dąbrowa, sold his share in the village of Pęczów [Magnum Pachow] in Sandomierz Land for 160 *parvus* of Prague groschen to Stogniew, heir of said Pęczów.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KIELCACH,
ZBIÓR DOKUMENTÓW PERGAMINOWYCH
I PAPIEROWYCH, SYGN. 21/755/0/-/1
24 marca 1357, Opatów
pergamin, 445–450 × 252–257 mm +
73–76 mm, język łaciński, pieczęcie – brak
(zachowany ślad po pieczęci)

STATE ARCHIVES IN KIELCE, COLLECTION
OF PARCHMENT AND PAPER DOCUMENTS,
NO. 21/755/0/-/1
24 March 1357, Opatów
parchment, 445–450 × 252–257 mm + 73–76
mm, Latin, no seals (extant a seal trace)

Początki Archiwum Państwowego w Radomiu sięgają 1920 r., kiedy to Tadeusz Łopuszański, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zlecił Wydziałowi Archiwów Państwowych w Warszawie organizację archiwów prowincjonalnych, m.in. w Radomiu. Za datę rozpoczęcia właściwej działalności Archiwum przyjmuje się 1921 r. Stanowisko kierownika radomskiej placówki archiwalnej w latach 1921–1924 zajmował ks. Józef Rokoszny, który rozpoczął proces rozwoju Archiwum i pozyskiwania materiałów archiwalnych. Jego miejsce zajął wojskowy Ferdynand Ludwik Karol Krone. Następnie w latach 1935–1959 (z przerwami) jednostką kierował Władysław Prawdzik. W początkowym okresie funkcjonowania Archiwum jego praca ogniskowała się na gromadzeniu i opracowywaniu akt powstałych w wyniku działalności administracji zaborczej. Później przyszedł czas na zabezpieczenie materiałów wytworzonych przez okupanta niemieckiego. Udostępnianie zasobu, przechowywanego w gmachu miejscowego starostwa powiatowego, rozpoczęto w 1945 r.

Rozrost zasobu i tym samym konieczność zapewnienia dodatkowej przestrzeni magazynowej doprowadziły do zmiany siedziby w latach 60. Archiwum zostało przeniesione do ratusza miejskiego na rynku. Nową siedzibę oficjalnie otwarto 5 maja 1964 r.

Najważniejszym wydarzeniem w najnowszych dziejach placówki było rozpoczęcie działalności w 2013 r. w nowoczesnym gmachu wzniesionym z przeznaczeniem na archiwum, co pozwoliło zabezpieczyć niezbędną przestrzeń dla drogocennych akt i zapewnić im właściwe warunki przechowywania oraz udostępniania. Radomskie Archiwum, które aktualnie liczy 26 pracowników, kontuuje rozwój na wielu płaszczyznach i wdraża w swojej pracy nowoczesne technologie, aby jak najlepiej sprostać wyzwaniom, przed jakimi stają w XXI w. jednostki państwowej sieci archiwalnej w Polsce. Zasięgiem działania obejmuje obszar dawnego województwa radomskiego.

Wielowiekowy, bogaty i różnorodny zasób Archiwum tworzą 424 283 j.a., tj. 4557,76 m.b. Oprócz aktowych pozostałości po urzędach i instytucjach działających na terenie Radomia analizowana jednostka przechowuje również dokumentalne memuary dotyczące okolicznych miejscowości, a także tych zupełnie odległych i egzotycznych, jak np. Baku. Zgromadzone akta stanowią doskonale, wielowymiarowe źródło do badań dla historyków oraz genealogów. Największym, biorąc pod uwagę liczbę jednostek oraz metraż, jest zespół pn. Zarząd Rolnictwa i Dóbr Państwowych Guberni Radomskiej, Kieleckiej, Lubelskiej, Siedleckiej, który skrywa ogromną liczbę zajmujących materiałów odnoszących się do dóbr prywatnych i państwowych. Ponadto Archiwum może poszczycić się okazałymi zbiorami plakatów, afiszów i druków ulotnych z lat 1850–2020 oraz stale rosnącymi zbiorami osób i rodzin zawierającymi masę frapujących akt.

Archiwum Państwowe w Radomiu. Jedno miejsce – wiele historii.

The origins of the State Archives in Radom date back to 1920, when Tadeusz Łopuszański, the Minister of Religious Denominations and Public Enlightenment, commissioned the Department of State Archives in Warsaw to organize provincial archives, including one in Radom. The date of the beginning of the Archives actual operation is considered to be 1921. The position of the head of the institution in 1921–1924 was assumed by Rev. Józef Rokoszny, who began the process of developing the Archives and acquiring archival materials. His place was taken by a military officer, Ferdinand Ludwik Karol Krone. Then from 1935 to 1959 (with interruptions) the institution was headed by Władysław Prawdzik. At the beginning his work focused on collecting and compiling files created by the partition administration. Later the time came to safeguard materials produced by the German occupant. The resource, held in the building of the local district office, began to be made available in 1945.

The growth of the collection and thus the need for additional storage space led to a change of location in the 1960s. The Archives was moved to the City Hall on the market square. The new premises were officially opened on 5 May 1964.

The most important event in the recent history of the institution was moving to a modern building, designed for the purposes of the archives, in 2013. Therefore, it was possible to secure the necessary space for the precious files and provide them with the right conditions for storage and access. Radom Archives, which currently has a staff of 26, continues to develop on many levels and implement modern technologies in its work to meet the challenges facing the units of the state archival network in Poland in the 21st century. It covers the area of the former Radom Province.

The centuries-old, rich and varied holdings of the Archives consist of 424,283 units, i.e. 4,557.76 linear metres. In addition to the records of offices and institutions operating on the territory of Radom, the institution also preserves documentary memoirs relating to neighboring localities, as well as those completely distant and exotic, such as Baku. The collected records are an excellent, multifaceted source for research for historians and genealogists. The largest, taking into account the number of units and metric area, is the set entitled the Board of Agriculture and State Property of Radom, Kielce, Lublin, Siedlce Governorates, which conceals a huge number of engaging materials relating to private and state property. In addition, the Archives boasts a sizable collection of posters, placards and pamphlets dating from 1850–2020, as well as an ever-growing collection of individual and family records containing a plethora of intriguing files.

Radom State Archives. One place – many histories.

Mćsiszko, dziedzic Pakosławia, w imieniu swoim, brata Jakuba i matki Wrochny oświadcza, że w części wsi między stawem a granicą nie osadzi kmieci, zagrodników, młyna ani karczmy.

Mćsiszko, heir of Pakosław, on behalf of himself, brother Jakub and mother Wrochna, represents that he will not settle peasants, small homestead owners, a mill or an inn in the part of the village between the pond and the village boundary.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W RADOMIU, ZARZĄD ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH GUBERNI RADOMSKIEJ, KIELECKIEJ, LUBELSKIEJ, SIEDLECKIEJ, SYGN. 58/44/0/30.15/12138A1 30 maja 1377 pergamin, 220 × 120 mm + 25–40 mm, język łaciński, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN RADOM, ADMINISTRATION OF AGRICULTURE AND STATE ESTATES OF THE GOVERNORATE OF RADOM, KIELCE, LUBLIN, AND SIEDLCE, NO. 58/44/0/30.15/12138A 30 May 1377 parchment, 220 × 120 mm + 25–40 mm, Latin, no seal

Archiwum Państwowe w Olsztynie zostało utworzone zarządzeniem Ministra Oświaty z 15 listopada 1948 r. i działa pod tą nazwą do dziś, z przerwą w latach 1952–1983, kiedy funkcjonowało jako Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Olsztynie. Funkcję pierwszej siedziby Archiwum pełniły pomieszczenia piwniczne olsztyńskiego zamku, użyczone przez Muzeum Mazurskie w Olsztynie. W późniejszym okresie za magazyny archiwalne służyły dawny skład solny na olsztyńskim Podzamczu oraz dom przedpogrzebowy olsztyńskiej gminy żydowskiej. Do obecnej siedziby Archiwum przeniosło się w 1996 r., po wcześniejszym remoncie i adaptacji budynku byłego Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Handlu Wewnętrznego w Olsztynie przy ul. Partyzantów 18.

Do najcenniejszych archiwaliów przechowywanych w zasobie Archiwum należy zaliczyć akta Uniwersytetu Albrechta w Królewcu z lat 1554–1933, w tym m.in. materiały archiwalne związane z pracą naukową filozofa Immanuela Kanta, statuty, protokoły rektora i senatu, jubileusze uczelni, akta osobowe profesorów, spisy studentów, immatrykulacje, promocje oraz jego Kuratorium z lat 1577–1908 dotyczące spraw i działalności uniwersytetu, senatu uczelnianego, sprawy odnoszące się do kadry profesorskiej, akta dotyczące wdów po profesorach, działalność kliniki chirurgicznej i okulistycznej, plany studiów, egzaminy, seminaria, wykłady. Wielkiej wagi są Akta Sejmu Księstwa Pruskiego z lat 1541–1823, przy czym ponad 50 ksiąg protokołów sejmowych oprawnych w pergamin stanowi istotne źródło nie tylko ze względu na relacje sejmowe, lecz także na załączniki do protokołów w postaci odpisów listów i dokumentów. Znaczące są archiwa wielkich i prominentnych rodzin wschodniopruskich: Dohna, Dönhoff, Finckenstein, Lehndorff, Schwerin i Kunheim. Zachowane różnorodne archiwalia to akta majątków, akta gospodarcze, akta wynikające z praw patrymonialnych rodów, a czasem akta przejęte z urzędów wraz z końcem pełnienia w nich funkcji kierowniczych przez członków wspomnianych rodzin, a także korespondencja polityczna, prywatna, pamiętniki i diariusze podróży. Na uwagę zasługują materiały archiwalne Urzędu Konserwatora Zabytków, Sztuki i Historii Prowincji Prus Wschodnich z lat 1650–1944. Materiał aktowy stanowią kwestionariusze inwentaryzacyjne zabytków, korespondencja konserwatora z właścicielami zabytków, sprawozdania powizytacyjne, wypisy z akt dotyczące historii budowy lub naprawy, ponadto dokumentacja techniczna obiektów zabytkowych, mapy Prus, plany miast i cmentarzy, fotografie obiektów zabytkowych, grafiki, herby i pieczęcie miast wschodniopruskich.

Z archiwaliów po 1945 r. należy wymienić akta: Urzędu Pełnomocnika Rządu na Okręg Mazurski z lat 1945–1950, Urzędu Wojewódzkiego z lat 1946–1950, Olsztyńskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej z lat 1945–1950, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z lat 1950–1973 oraz Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z lat 1949–1990, których akta odzwierciedlają w sposób pełny życie polityczne, społeczne i gospodarcze województwa olsztyńskiego i regionu po 1945 r.

Archiwum olsztyńskie przechowuje 3413 zespołów archiwalnych, na które składają się 731 762 j.a. co daje 6496,68 m.b. Swym zasięgiem terytorialnym archiwum obejmuje teren byłego województwa olsztyńskiego. Placówka zatrudnia 39 osób.

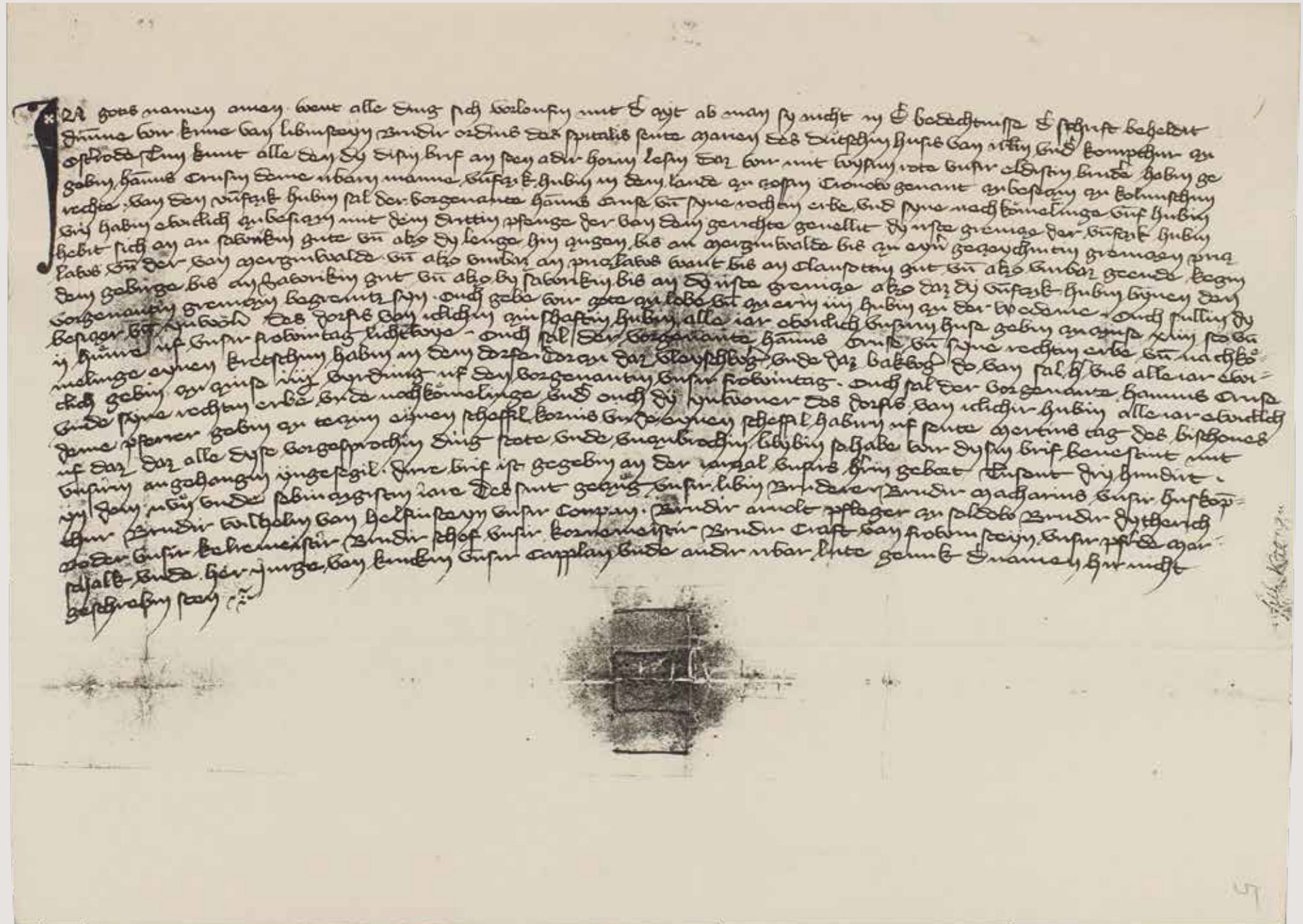
The State Archives in Olsztyn was established on 15 November 1948 by an ordinance of the Minister of Education and has operated under this name ever since, with a break in 1952–1983, when it functioned as the Provincial State Archives in Olsztyn. Its first headquarters was in the basement rooms of Olsztyn castle, lent by the Museum of Mazury in Olsztyn. Later on, the former salt warehouse in Olsztyn Podzamcze and the pre-burial house of Olsztyn Jewish community served as archival storage facilities. The Archives moved to its present location in 1996, after earlier renovation and adaptation of the building of the former Provincial Internal Trade Enterprise in Olsztyn at 18 Partyzantów Street.

The most valuable archival materials held in the Archives comprise the records of Albrecht University in Królewiec from 1554–1933, including, among others, archival materials related to the scientific work of philosopher Immanuel Kant, statutes, minutes of the Rector and Senate, anniversaries of the university, personal files of professors, student censuses, matriculations, promotions, and its Board of Trustees records from 1577–1908, relating to the affairs and activities of the university, matters relating to the professors, files relating to the widows of professors, activities of the surgical and ophthalmic clinics, study plans, examinations, seminars and lectures. Records of the Parliament of the Duchy of Prussia from 1541–1823, with more than 50 books of parliamentary minutes bound in parchment, constitute a very important resource not only for the parliamentary accounts, but also for the appendices to the minutes in the form of copies of letters and documents. The archives of the great and significant East Prussian families of Dohna, Dönhoff, Finckenstein, Lehndorff, Schwerin and Kunheim are also among the holdings. Other various archives that have been preserved include estate records, economic records, records resulting from patrimonial rights of the families, and sometimes records taken over from offices with the end of the leadership positions of members of the aforementioned families, as well as political and private correspondence, diaries and travel logs. There are also archival materials of the Office of the Conservator of Historical Monuments, Art and History of the Province of East Prussia from 1650–1944. The file material consists of inventory questionnaires of monuments, correspondence of the conservator with owners of monuments, visitation reports, excerpts from files concerning the history of construction or repair, in addition, technical documentation of historical buildings, maps of Prussia, plans of towns and cemeteries, photographs of historical buildings, prints, coats of arms and seals of East Prussian cities.

As far as the post-1945 archival records are concerned, we should mention the records of the Office of the Government Commissioner for Mazury District from 1945–1950, of the Provincial Office from 1946–1950, of Olsztyn Provincial National Council from 1945–1950, of the Presidium of Olsztyn Provincial National Council from 1950–1973, and of the Provincial Committee of the Polish United Workers' Party from 1949–1990, whose records fully reflect the political, social and economic life of Olsztyn Province and the region after 1945.

Olsztyn archives hold 3,413 sets, consisting of 731,762 units, which amounts to 6,496.68 linear metres. The territorial scope of the archives covers the area of the former Olsztyn Province. The staff of the Archives consist of 39 members.

Kuno von Liebenstein, komtur ostródzki, nadaje Hansowi Krusemu (Cruse) 50 łanów ziemi na prawie chełmińskim we wsi Klonowo (powiat ostródzki).

Kuno von Liebenstein, Knight Commander of Ostróda, grants Hans Kruse (Cruse) 50 łans of land under Chełmno law in the village of Klonowo (Ostróda County).

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W OLSZTYNIE,
 ARCHIWUM RODZINY FINCKENSTEIN,
 SYGN. 42/385/0/-1446
 1379
 pergamin, 360 × 200 mm, język niemiecki,
 pierwotnie opatrzony pieczęcią
 (był wszyty w akta klonowskiego majątku
 z lat 1379–1756)

STATE ARCHIVES IN OLSZTYN, ARCHIVES
 OF THE FINCKENSTEIN FAMILY,
 NO. 42/385/0/-1446
 1379
 parchment, 360 × 200 mm, German, originally
 with an appended seal (sewn into the
 documents of the Klonowo estate from the
 period 1379–1756)

Archiwum Państwowe w Rzeszowie zostało powołane 10 listopada 1950 r. zarządzeniem ówczesnego Ministra Oświaty. Etat dla pracownika przydzielono dopiero w czerwcu 1951 r., Archiwum nie miało także lokalu – zostało umieszczone na strychu Ratusza w dwóch pomieszczeniach o powierzchni 40 m². Na biuro natomiast został przydzielony lokal przy ul. Langiewicza 7 o powierzchni 12 m². Uchwałą Nr 115/51 Prezydium MRN przydzieliło na potrzeby Archiwum nowy budynek. Była to tzw. mała synagoga, zniszczona w okresie wojny i wymagająca kapitalnego remontu oraz adaptacji do celów archiwalnych.

Brak odpowiedniej bazy lokalowej był podstawą decyzji o zmianie statusu rzeszowskiej placówki. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych zarządzeniem nr 11 z 30 września 1952 r. przeniósł tymczasowo siedzibę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego z Rzeszowa do Przemyśla. Archiwum rzeszowskie zostało przekształcone w Powiatowe Archiwum Państwowe, a od 29 grudnia 1952 r. zaczęło funkcjonować jako oddział terenowy. Niezbędne prace remontowe w budynku synagogi zostały przeprowadzone w latach 1958–1960. Wzrosła też ranga Archiwum. Zakres działalności powiększył się o nadzór i koordynację pracy archiwów terenowych. W drodze przekształceń administracyjnych z lat 1972–1975, na podstawie zarządzenia Nr 51 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 23 grudnia 1970 r., oddział terenowy WAP w Rzeszowie został przemianowany na Wojewódzkie Archiwum Państwowe.

W wyniku podjętych zabiegów władz archiwalnych, zrozumienia problemu przez administrację terenową i przeznaczenia przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych dodatkowych pieniędzy na remonty udało się poszerzyć i unowocześnić bazę lokalową. Do najważniejszych osiągnięć w tej dziedzinie należało przejęcie na własność i przeprowadzenie kapitalnego remontu budynku przy ul. Bożniczej 2 w Rzeszowie, synagogi przy Placu Zamkowym w Sanoku oraz zakup nowego budynku w Skołyszynie i jego adaptacja do celów archiwalnych. W związku z tym znacznie polepszyły się warunki lokalowe i poszerzyła powierzchnia magazynów Archiwum w Rzeszowie i oddziałach terenowych w województwie krośnieńskim.

W roku 2008 rozpoczęła się przebudowa budynku na nową siedzibę Oddziału w Sanoku przy ulicy Sadowej 32. Inwestycja została zakończona dwa lata później.

Rok 2010 był trudnym rokiem dla Archiwum, a zwłaszcza dla jego Oddziału w Skołyszynie. Powódź, która nawiedziła ten rejon, spowodowała zalanie budynku Oddziału i dokumentów w nim zgromadzonych. Dzięki zaangażowaniu pracowników materiały zostały osuszone i przewiezione do nowej siedziby Oddziału w Sanoku, gdzie nadal trwają prace nad ich odtwarzaniem.

15 listopada 2016 r. odbyło się uroczyste otwarcie nowej siedziby Archiwum Państwowego w Rzeszowie.

Zasób rzeszowskiego Archiwum składa się z 3328 zespołów, tj. 506 651 j.a. i 5750,24 m.b. W archiwum jest zatrudnionych 37 pracowników. Zasięg działania archiwum to przeważająca część województwa podkarpackiego oraz dwie gminy z województwa małopolskiego.

The State Archives in Rzeszów was established on 10 November 1950 by an ordinance of the Minister of Education. A post for an employee was not assigned until June 1951, and the Archives also had no premises, it was simply located in the attic of the Town Hall in two rooms with the area of 40 sq.m. However, premises at 7 Langiewicza Street, with the area of 12 sq.m., was allocated for the office. The Resolution of the Presidium of the City Council No. 115/51 allocated a new building for the Archives. It was the so-called “small synagogue”, destroyed during the war and requiring major renovation and adaptation for archival purposes.

The lack of suitable accommodation led to the decision to change the status of Rzeszów facility. The Chief Director of the State Archives, by Ordinance No.11 of 30 September 1952, temporarily transferred the headquarters of the Provincial State Archives from Rzeszów to Przemyśl. Rzeszów Archives was transformed into the District State Archives, and as of 29 December 1952 it began to function as a field branch. The necessary renovation works in the synagogue building were carried out in 1958–1960. The rank of the Archives also increased. The scope of activity expanded to include the supervision and coordination of the field archives. Through administrative transformations from 1972–1975, pursuant to Ordinance No. 51 of the Chief Director of the State Archives of 23 December 1970, the field branch of the provincial State in Rzeszów was renamed the Provincial State Archives.

As a result of the efforts of the Archives management, the understanding of the problem by the field administration and the allocation of additional money for renovations by the Chief Director of the State Archives, it was possible to expand and modernize the premises. Among the most important achievements in this area were the acquisition of ownership and major renovation of the building at 2 Bożnicza Street in Rzeszów, the synagogue at Castle Square in Sanok, and the purchase of a new building in Skołyszyn and its adaptation for the archival purposes. Consequently, the premises have significantly improved and the storage area of the Archives in Rzeszów and field branches in Krosno Province has expanded.

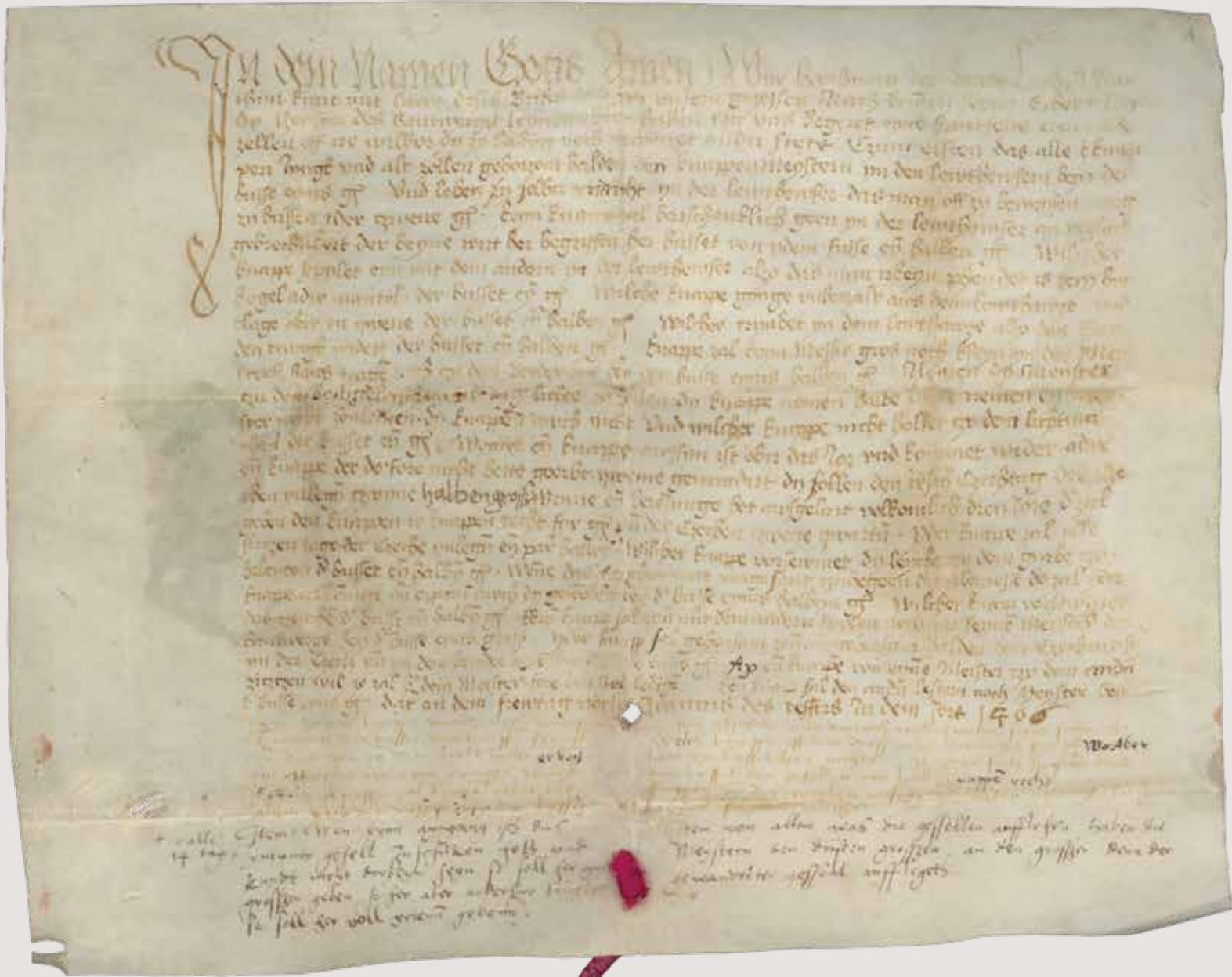
In 2008, the reconstruction of the building for the new headquarters of Sanok Branch at 32 Sadowa Street began, and it was completed 2 years later.

The year 2010 was difficult for the Archives, especially for its Skołyszyn Branch. The flood that hit the area caused flooding of the Branch building and affected the documents stored there. Thanks to the commitment of the staff, the materials were dried and transported to the new facility of Sanok Branch, where restoration work is still underway.

On 15 November 2016, the grand opening of the new headquarters of the State Archives in Rzeszów took place.

The holdings of Rzeszów Archives consist of 3,328 sets, i.e. 506,651 units and 5,750.24 linear meters. The staff of the Archives consist of 37 members. The scope of the Archives covers the greater part of Podkarpackie Province and two municipalities in Małopolska Province.

Przywilej dla tkaczy łańcuckich.
Privilege for the weavers of Łańcut.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W RZESZOWIE, AKTA
 MIASTA ŁAŃCUTA, SYGN. 59/29/0/1/1
 1406
 pergamin, 400 × 260 mm, język niemiecki,
 pieczęci brak, pozostał czerwony sznur
 jedwabny ze śladami wosku oraz czerwona
 tkanina zabezpieczająca pieczęć

STATE ARCHIVES IN RZESZÓW, CITY
 DOCUMENTS OF ŁAŃCUT, NO. 59/29/0/1/1
 1406
 parchment, 400 × 260 mm, German, no seal,
 extant red silk strong with traces of wax and
 a red cloth securing the seal

Archiwum w Zamościu uruchomiono na podstawie rozporządzenia Ministra Oświaty z 21 lipca 1950 r. jako oddział powiatowy Wojewódzkiego Archiwum Państwowego (WAP) w Lublinie, którego zasięg obejmował miasto Zamość i powiat zamojski. Kierownikiem oddziału został Hipolit Koziół – nauczyciel, regionalista, historyk-amator. Od początku zamojskie Archiwum borykało się z problemami kadrowymi i lokalowymi. Pierwsza siedziba oddziału mieściła się w prywatnej kamienicy przy ul. Grodzkiej 11 na Starym Mieście i dysponowała powierzchnią zaledwie 25 m², powiększoną w styczniu 1951 r. o dodatkowe 21 m². Na podstawie dekretu Rady Ministrów z 29 marca 1951 r. o archiwach państwowych, zamojski Oddział Powiatowy WAP w Lublinie przekształcono w Powiatowe Archiwum Państwowe (PAP) w Zamościu, podległe do 1975 r. WAP w Lublinie.

W 1962 r. Hipolita Koziola zastąpiła Gertruda Sowińska, która najdłużej w dotychczasowej historii Archiwum piastowała stanowisko kierownicze. Największym wyzwaniem dla nowego kierownictwa była poprawa warunków lokalowych. Zabiegi przyniosły rezultat po pięciu latach, kiedy na skutek remontu kamienic przy ul. Lenina (poprzednio i obecnie ul. Grodzka) Archiwum relokowano do kamienicy przy ul. Bernarda Moranda 4 w zachodniej pierzei Rynku Wodnego. W 1973 r. pozyskano dodatkowe pomieszczenie na piętrze kamienicy, lokując w nim część biurową instytucji. Pomimo tragicznych warunków sukcesywnie przyjmowano, opracowywano i zewidencjonowano kolejne akta. Do 1960 r. Archiwum zgromadziło blisko 250 m.b. akt, natomiast w latach 1967–1968 zmikrofilmowano pierwsze zespoły aktowe.

Na mocy ustawy z 28 maja 1975 r. wprowadzającej dwustopniowy podział administracyjny kraju Zamość został podniesiony do rangi miasta wojewódzkiego. Skutkowało to utworzeniem 1 lutego 1976 r. Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Zamościu, podległego bezpośrednio Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych. Zasięg działania nowej instytucji pokrywał się z terytorium województwa zamojskiego. Zwiększono personel z trzech do ośmiu osób. W 1983 r., na mocy ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, placówka otrzymała nazwę Archiwum Państwowe w Zamościu. Obecnie zatrudnia 17 osób.

W 1999 r. doszło do patowej sytuacji, na skutek której pojawiła się realna groźba likwidacji Archiwum w Zamościu. Jednak w 2000 r. na mocy decyzji Prezydenta Miasta Zamościa Archiwum otrzymało w trwałą zarząd część budynku biurowca przy ul. Hrubieszowskiej 69A, gdzie funkcjonuje do dziś.

Od 2002 r. wydawany jest rocznik „Archiwariusz Zamojski” cieszący się zasłużoną renomą w środowisku regionalnym.

Archiwum Państwowe w Zamościu od 71 lat działa w ramach państwowej sieci archiwalnej, budując społeczne zaufanie jako urząd wiary publicznej.

The archives in Zamość was launched on the basis of the ordinance of the Minister of Education of 21 July 1950 as a district branch of the Provincial State Archives in Lublin (PSA), the scope of which encompassed the town of Zamość and Zamość District. Hipolit Koziół, a teacher, local expert and amateur historian, became the branch manager. From the very beginning, Zamość Archives struggled with personnel and accommodation problems. Initially, the branch was located in a private tenement house at 11 Grodzka Street, in the Old Town, and had a surface area of just 25 sq.m., which was increased by an additional 21sq.m. in January 1951. Pursuant to the decree of the Council of Ministers of 29 March 1951 on state archives, the District Branch in Zamość was transformed into the District State Archives in Zamość (DSA), subordinate to the PSA in Lublin until 1975.

In 1962, Hipolit Koziół was replaced by Gertruda Sowińska, who held the position of manager for the longest time in the history of the Archives. The biggest challenge for the new management was to improve the facilities. The efforts yielded fruit after five years, when, as a result of the renovation of tenement houses on Lenina St. (formerly and currently Grodzka St.), the institution was relocated to a tenement house at 4 Moranda St. in the western side of Rynek Wodny. In 1973, an additional room was gained on the first floor of the tenement house, accommodating the office part of the institution. Despite dire conditions, more and more files were gradually received, processed and catalogued. By 1960, the Archives had gathered nearly 250 linear metres of records, while in 1967–1968 the first file sets were microfilmed.

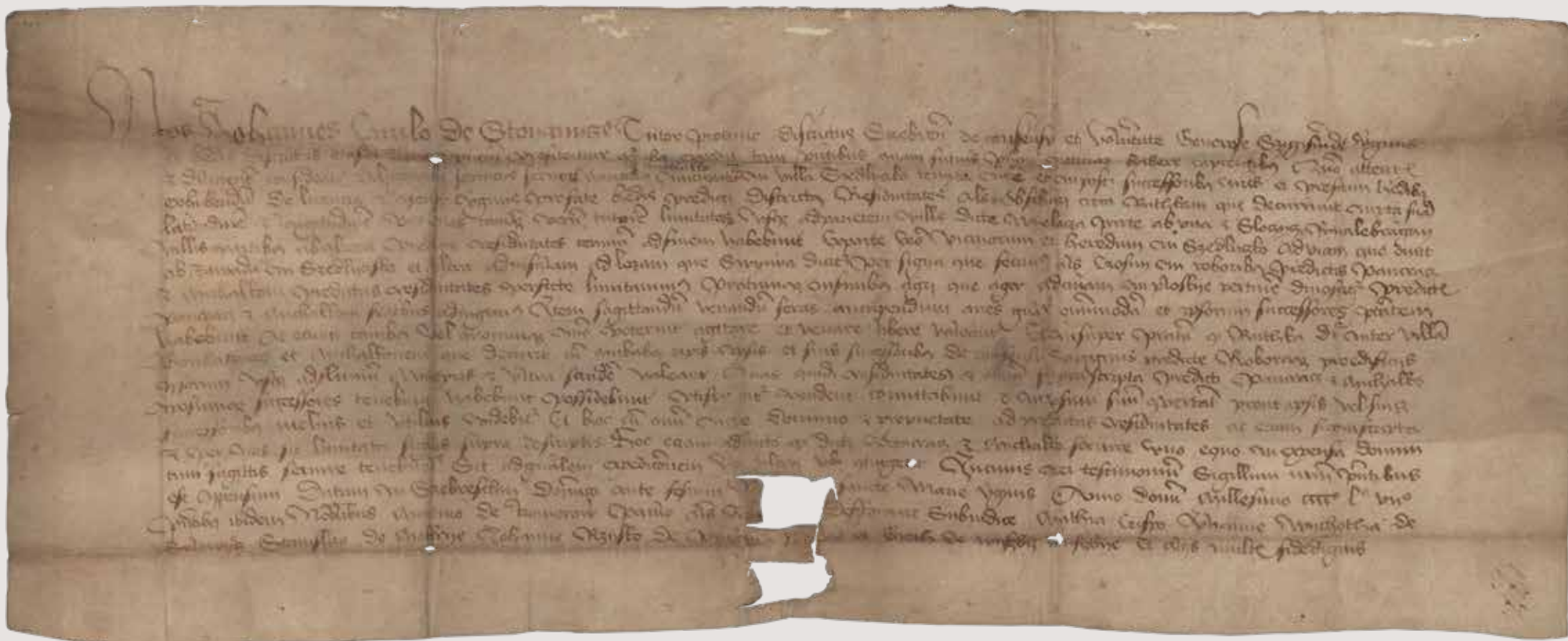
Pursuant to the Act of 28 May 1975 introducing the two-tier administrative division of the country, Zamość was elevated to the rank of a provincial town. This resulted in the establishment on 1 February 1976 of the Provincial State Archives in Zamość, directly subordinate to the Chief Director of the State Archives. The scope of activity covered the territory of Zamość Province. The staff was increased from 3 to 8 people. In 1983, under the Act on National Archival Resources and Archives, the institution was renamed the State Archives in Zamość. The staff of the Archives consist of 17 members.

In 1999 a stalemate occurred as a result of which there was a real threat of the liquidation of the Archives in Zamość. However, in 2000, pursuant to a decision of the Mayor of the City of Zamość, the Archives was granted permanent administration of part of the office building at 69A Hrubieszowska Street, where it has been operating ever since.

Since 2002, the annual *Archiwariusz Zamojski* has been published, enjoying a well-deserved reputation in the regional community.

For 71 years, the State Archives in Zamość has been operating as part of the state archival network, building public trust as an office of public faith.

Jan Czuryło ze Stojanowic w imieniu Zygmunty [nieletnia dziedziczka powiatu szczeczerszyńskiego] nadaje ziemię Pankracemu i Michałkowi [słudzy Jana Czuryły], w zamian za co zobowiązani są do służby wojskowej konnej i z łukiem.

Jan Czuryło of Stojanowice on behalf of Zygmunta [minor heiress to Szczeczerszyn County] grants land to Pankracy and Michałek [Jan Czuryło's servants]; instead they are bound to military service on horseback and with a bow.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W ZAMOŚCIU, DOKUMENTY PERGAMINOWE WSI SIEDLIŚKA, SYGN. 88/1253/0/-/1 4 września 1457, Szczeczerszyn pergamin, 340 x 140 mm, język łaciński, otwory po sznurze do pieczęci

STATE ARCHIVES IN ZAMOŚĆ, PARCHMENT DOCUMENTS OF SIEDLIŚKA VILLAGE, NO. 88/1253/0/-/1 4 September 1457, Szczeczerszyn parchment, 340 x 140 mm, Latin, seal string apertures

Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Koszalinie zostało powołane w 1953 r. zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów, jednak z braku odpowiedniego lokalu rzeczywistą działalność rozpoczęło 1 lutego 1961 r., z zasobem archiwalnym przejętym po zlikwidowanym Powiatowym Archiwum Państwowym w Białogardzie.

WAP objęło działalnością teren województwa koszalińskiego. W jego skład weszły dwa istniejące już archiwa powiatowe – w Słupsku, działające we wschodniej części województwa, i w Szczecinku, obejmujące południe województwa koszalińskiego.

Reforma administracyjna z 1975 r. spowodowała zmniejszenie zasięgu terytorialnego działania WAP w Koszalinie. Z dniem 1 stycznia 1980 r. oddział słupski uzyskał samodzielność i rozpoczął działalność jako Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Słupsku. W konsekwencji zasięg działania WAP w Koszalinie został ograniczony do terytorium województwa koszalińskiego.

W 1995 r. Archiwum Państwowe w Słupsku ponownie zostało podporządkowane koszalińskiemu Archiwum, które objęło swoim działaniem również województwo słupskie.

Reforma administracyjna z 1999 r. nie zmieniła statusu ani zasięgu działania AP w Koszalinie, zatem obecna działalność obejmuje wschodnią część województwa zachodniopomorskiego i zachodnią część województwa pomorskiego, tj. obszar dawnych województw koszalińskiego i słupskiego.

Zasób archiwalny AP w Koszalinie tworzy obecnie 1218 zespołów archiwalnych, które liczą w sumie ponad 227 tys. j.a. Wszystkie akta ułożone obok siebie ciągnęłyby się przez prawie 2,8 km, a ich łączna waga wynosi ponad 100 ton.

W strukturze Archiwum Państwowego w Koszalinie działa obecnie sześć działów oraz dwa oddziały zamiejscowe – w Słupsku i w Szczecinku. Kadra Archiwum Państwowego w Koszalinie składa się z 35 pracowników.

Główna siedziba Archiwum znajduje się przy ulicy Marii Skłodowskiej-Curie 2 w Koszalinie i w najbliższym czasie zostanie rozbudowana i przebudowana tak, aby zapewnić instytucji nowoczesną przestrzeń użytkową, magazynową i wystawienniczą na kolejne kilkadziesiąt lat działalności.

The Provincial State Archives in Koszalin was established in 1953 by an ordinance of the Prime Minister, but due to the lack of suitable premises, the actual activity began on 1 February 1961, with the archival resources taken over from the liquidated District State Archives in Białogard.

The PSA scope of activities covered the area of Koszalin Province. It included two already existing district archives, in Słupsk, operating in the eastern part of the Province, and in Szczecinek, covering the south of Koszalin Province.

The administrative reform of 1975 reduced the territorial scope of the PSA in Koszalin. As of 1 January 1980, Słupsk branch gained independence and began operating as the Provincial State Archives in Słupsk. Consequently, the scope of operation of the PSA in Koszalin was limited to the territory of Koszalin Province.

In 1995, the State Archives in Słupsk was again subordinated to Koszalin Archives, which also included Słupsk Province.

The administrative reform of 1999 did not change the status or scope of the SA in Koszalin, so the current activity covers the eastern part of Zachodniopomorskie Province and the western part of Pomorskie Province, i.e. the area of former Koszalin and Słupsk Provinces.

The holdings of the SA in Koszalin currently consist of 1,218 archival units, which total over 227 thousand units. All the files arranged side by side would stretch for almost 2.8 km, and their total weight is over 100 tons.

The structure of the State Archives in Koszalin currently includes six departments and two branch offices – in Słupsk and Szczecinek. The Archives has 35 employees.

The headquarters of the Archives is located at 2 Marii Skłodowskiej Curie Street in Koszalin and will soon be expanded and rebuilt to provide the institution with modern useful storage and exhibition space for the next several decades of activity.

List dłużny (zastawny) Mikołaja (Klause) von Zitzewitz, który zapisuje miastu Słupsk reprezentowanemu przez rajców Piotra Klem(p)tzena i Tomasza Schultego dług 50 guldenów reńskich, na swoim dziedzictwie w Budowie w obecności poręczycieli: Piotra von Zitzewitz z Podola Małego i Ewalda von Zitzewitz z Niepogłędzia.

Debt (pledge) letter of Mikołaj (Klaus) von Zitzewitz, who grants to the city of Słupsk represented by councillors Piotr Klem(p)tzen and Tomasz Schulte the debt of 50 Rhenish guilder, on his inherited estate in Budowa, in the presence of guarantors: Piotr von Zitzewitz from Podole Małe and Ewald von Zitzewitz from Niepogłędzie.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KOSZALINIE,
ZBIÓR NOWOŻYTNYCH DOKUMENTÓW
PERGAMINOWYCH I PAPIEROWYCH,
SYGN. 26/1149/0/-/8
10 listopada 1507, Stopl /Słupsk
pergamin, 295 x 195 mm, język
niemiecki, pieczęci brak, zachowały
się trzy pergaminowe paski, na których
zawieszane były pieczęcie

STATE ARCHIVES IN KOSZALIN, COLLECTION
OF MODERN PARCHMENT AND PAPER
DOCUMENTS, NO. 26/1149/0/-/8
10 November 1507, Stopl /Słupsk
parchment, 295 x 195 mm, German, no seal,
extant three parchment strips on which seals
were appended

Tradycje archiwalne Kalisza sięgają średniowiecza, jednakże nieprzerwaną działalność Archiwum prowadzi od 70 lat. Zarządzeniem Ministra Oświaty z 21 lipca 1950 r. w grudniu 1950 r. powstał Oddział Powiatowy w Kaliszu Archiwum Państwowego w Poznaniu, którego kierownikiem był Władysław Michalek. Siedziba kaliskiego Archiwum mieściła się przy ul. Marcelego Nowotki 2 (dziś Alfonsa Parczewskiego). Pierwsze akta do zasobu przejęto 4 marca 1951 r. Gromadzone archiwalia po uporządkowaniu i rejestrowaniu były przechowywane w Kaliszu przez pięć lat. Po tym czasie Archiwum miało obowiązek przekazać je do Poznania. 1 września 1951 r. kaliski oddział został przemianowany na Powiatowe Archiwum Państwowe w Kaliszu. Archiwum od 1958 r. mieściło się w nowej siedzibie przy ul. Kolegialnej 4.

Z dniem 1 stycznia 1959 r. instytucję przekształcono w oddział terenowy Archiwum Państwowego Miasta Poznania i Województwa Poznańskiego w Poznaniu. Kierownikiem placówki, która zyskała prawo wieczystego przechowywania zasobu, został Roman Szczepaniak.

W 1976 r. oddział terenowy przekształcono w samodzielne Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kaliszu. Przez pierwsze miesiące p.o. dyrektora pozostawał Roman Szczepaniak, a od czerwca 1976 r. dyrektorem była Mirosława Lisiecka.

W 1984 r. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kaliszu przemianowano na Archiwum Państwowe w Kaliszu. W 1992 r. Archiwum przeprowadziło się do nowej siedziby przy ul. Złotej 43, a od roku 2005 funkcjonuje przy ul. Poznańskiej 207.

Obecnie zasób archiwalny liczy 357 588 j.a. (w tym 98 j.a. w postaci elektronicznej, 1,352,23 MB), tj. 4080,03 m.b., zgromadzonych w ramach 1600 zespołów (zbiorów) archiwalnych.

Archiwum działa na terenie trzech województw: wielkopolskiego (powiaty: jarociński, kaliski [grodzki i ziemski] kępiński, krotoszyński [poza gminą Kobylin], ostrowski, ostrzeszowski i pleszewski), łódzkiego (powiat wieruszowski – poza gminą Lututów), dolnośląskiego (gminy Dziadowa Kłoda, Międzybórz i Syców – z powiatu oleśnickiego). Zatrudnia 18 pracowników.

Archiwum wywiązuje się z wszystkich swoich zadań statutowych, kładąc szczególny nacisk na działalność popularyzatorską, edukacyjną, naukową i wydawniczą.

The archival traditions of Kalisz date back to the Middle Ages, however, the Archives has been conducting uninterrupted activities for 70 years. By the Ordinance of the Minister of Education of 21 July 1950, the District Branch in Kalisz of the State Archives in Poznań was established in December 1950, with Władysław Michalek as the director. The headquarters of Kalisz Archives was located at 2 Marcelego Nowotki Street (today Alfonsa Parczewskiego St.).

The first documents for the holdings were acquired on 4 March 1951. The collected records, after being organized and registered, were held in Kalisz for 5 years. After this time, the Archives was obliged to transfer them to Poznań. On 1 September 1951, the Kalisz branch was renamed the District State Archives in Kalisz. Since 1958, it was located in the new premises at 4 Kolegialna St.

On 1 January 1959, it was transformed into a field branch of the State Archives of the City of Poznań and Poznań Province in Poznań. Roman Szczepaniak became the director of the facility which gained the right of perpetual storage of the records.

In 1976, the field branch was transformed into an independent Provincial State Archives in Kalisz. For the first months the acting director was Roman Szczepaniak, and from June 1976 Mirosława Lisiecka became the director.

In 1984, the Provincial State Archives in Kalisz was renamed the State Archives in Kalisz. In 1992 the Archives moved to a new location at 43 Złota Street, and since 2005 it has been operating at 207 Poznańska Street.

At present, the archival collection consists of 357,588 units (including, 98 units in electronic form, 1,352.23 MB), i.e. 4,080.03 linear metres, accumulated within 1,600 archival units (collections).

The scope of the archives covers three provinces: Wielkopolska (districts: Jarocin, Kalisz – municipal and land, Kępno, Krotoszyn – except for Kobylin municipality, Ostrów, Ostrzeszów and Pleszew), Łódź (Wieruszów District – except for Lututów municipality), Dolnośląskie (municipalities Dziadowa Kłoda, Międzybórz and Syców – from Oleśnica District). It employs 18 workers.

The archives fulfils all its statutory tasks, placing particular emphasis on popularization, educational, scientific and publishing activities.

Wytyczenie granic między wsią i dziedzictwem Długa Wieś, leżącymi na przedmieściu stawiszynskim, własnością królewską, w dzierżawie zaś przewielebnego w Chrystusie ojca i pana Jana [Latałskiego], z Bożej łaski biskupa poznańskiego, z jednej, a wsią i dziedzictwem Jarmołtowo [obecnie Jarantów], urodzonych Andrzeja Racządowskiego Głowy i Jana Lipskiego, leżącymi w powiecie kaliskim, z drugiej strony.

Delineation of the boundaries between the village and estate of Długa Wieś, on the outskirts of Stawiszyn, a royal property, leased by the most reverend in Christ father and lord Jan [Latałski], by the grace of God Bishop of Poznań, on the one hand, and the village and estate of Jarmołtowo [now Jarantów], Andrzej Racządowski Głowa and Jan Lipski, in Kalisz County, on the other hand.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KALISZU, AKTA MIASTA STAWISZYNA, SYGN. 11/32/0/1/250
8 października 1527, Stawiszyn
 pergamin, 440 × 305 mm, język łaciński, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN KALISZ, CITY DOCUMENTS OF STAWISZYN, NO. 11/32/0/1/250
8 October 1527, Stawiszyn
 parchment, 440 × 305 mm, Latin, no seal

Dzieje warszawskiego Archiwum są nieodłącznie związane z dziejami miasta i władz miejskich. Najnowsze badania wykazują, że zapewne na przełomie XIII i XIV w. w sąsiedztwie książęcej rezydencji w Jazdowie założono miasto Warszawę.

Można przypuszczać, że początkowo, zgodnie ze średniowiecznym zwyczajem, najcenniejsze dokumenty warszawskie były przechowywane w solidnie okutych skrzyniach lub skórzanych puzdrach. Przełomową rolę w dziejach Warszawy i jej archiwum odegrało – wniesione do Konstytucji 3 maja – prawo o miastach („Miasta nasze królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitej”) z kwietnia 1791 r. W kwietniu 1792 r. powołano Archiwum Generalne miasta Warszawy.

W XIX w. archiwalia warszawskie przechowywane były w Archiwum Ogólnym Krajowym w Warszawie oraz w ratuszu miejskim. W 1917 r. utworzono Archiwum Główne Magistratu m.st. Warszawy. Przełomowy był rok 1935, w którym na „kierownika organizacji archiwów miejskich” powołano pracownika Wojskowego Biura Historycznego, majora Adama W. Englerta. Archiwum otrzymało nową siedzibę w budynku Arsenалу, przy ul. Długiej 52.

Nadeszła II wojna światowa i powstanie warszawskie. 4 listopada 1944 r. specjalne niemieckie oddziały niszczycielskie, z premedytacją i metodycznie spaliły doszczętnie materiały archiwalne przechowywane w Arsenale.

Po wyzwoleniu Warszawy, w kwietniu 1945 r., reaktywowano Archiwum Miejskie. W roku 1955 Archiwum otrzymało trzy staromiejskie kamienice (Krzywe Koło 7 i 9, Nowomiejska 12), które jak dotąd stanowią jego główną siedzibę. W czerwcu 1951 r., na mocy rozporządzenia premiera, Archiwum Miejskie zostało włączone w ogólną strukturę archiwów państwowych i otrzymało nazwę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego; oprócz Warszawy, pod jego nadzorem znalazło się całe województwo stołeczne. W 1975 r. doszło do kolejnej zmiany nazwy na Archiwum Państwowe m.st. Warszawy.

Od 7 października 2013 r. instytucja nosi nazwę Archiwum Państwowe w Warszawie. W skład wchodzi oddziały zamiejscowe w: Grodzisku Mazowieckim, Łowiczu, Mławie, Otwocku i Pułtusku, a także Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku oraz ekspozytura w Nidzicy. W roku 2017 ekspozytura w Nidzicy została zlikwidowana. Obecnie swoim zakresem działania Archiwum obejmuje część województwa mazowieckiego, łódzkiego i warmińsko-mazurskiego, a w zakresie realizacji zadań wynikających z art. 51 ust. 3 Ustawy z 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach – obszar całego Państwa.

Zasób Archiwum liczy ogółem dokumentacji archiwalnej: 48 518 m.b.; 3 116 109 j.a. W Archiwum zatrudnionych jest 173 pracowników.

The history of the Archives in Warsaw is inextricably linked to the history of the city and its municipal authorities. Recent research indicates that the city of Warsaw was probably founded at the turn of the thirteenth and fourteenth centuries in the vicinity of the princely residence in Jazdów.

It can be assumed that initially, in accordance with a medieval custom, the most valuable Warsaw documents were stored in solidly wrought chests or leather cases. A groundbreaking role in the history of Warsaw and its archives was played by the Law on Cities (“Our Royal Free Cities in the States of the Republic”) of April 1791, included in the Constitution of 3 May. In April 1792, the General Archives of the City of Warsaw was established.

In the 19th century, Warsaw archival records were kept in the General National Archives in Warsaw and in the City Hall. In 1917 the Main Archives of the Warsaw Magistrate was established. A breakthrough came in 1935, when an employee of the Military Historical Bureau, Major Adam W. Englert, was appointed “Head of the City Archives Organisation”. The Archives was given new premises in the Arsenal building, at 52 Długa Street.

Then World War II and the Warsaw Uprising broke out. On 4 November 1944, special German destructive troops deliberately and methodically burnt to the ground the archival materials stored in the Arsenal.

After the liberation of Warsaw, in April 1945, the City Archives was re-established. In 1955, the Archives was given three old town houses (Krzywe Koło 7 and 9, Nowomiejska 12), which have been its headquarters to date. In June 1951, pursuant to a decree of the Prime Minister, the City Archives was incorporated into the general structure of the state archives and was renamed the Provincial State Archives; in addition to Warsaw, the entire Warsaw Province came under its supervision. In 1975, there was another change in the name of the institution to the State Archives of the Capital City of Warsaw.

As of 7 October 2013, the State Archives of the Capital City of Warsaw has been known as the State Archives in Warsaw. It comprised branch offices in Grodzisk Mazowiecki, Łowicz, Mława, Otwock, Pułtusk and the Archives of Personal and Payroll Records in Milanówek, as well as an outpost in Nidzica. In 2017, the office in Nidzica was closed down. At present, the scope of activity of the Archives covers part of Mazovia, Łódź and Warmia-Mazury Provinces, and with regard to the implementation of tasks under Article 51 item (3) of the Act of 14 July 1983 on the national archival resource and archives, the area of the entire State.

The Archives holdings comprise in total: 48,518 linear metres and 3,116,109 units of archival documentation. It employs 173 staff members.

Zygmunt August na prośbę burmistrza i rajców miasta Mogielnicy potwierdza jego wszystkie prawa i przywileje.

Sigismund Augustus confirms the rights and privileges of the town of Mogielnica at the request of its mayor and councillors.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE,
ODDZIAŁ W PUŁTUSKU, ARCHIWUM
KONWENTU PŁOCKO-PUŁTUSKIEGO
BENEDYKTYNÓW, SYGN. 79/1/0/7/1
17 sierpnia 1566, Lublin
pergamin, 220 × 360 mm, język łaciński

STATE ARCHIVES IN WARSAW, PUŁTUSK
BRANCH, ARCHIVES OF THE PŁOCK
AND PUŁTUSK BENEDICTINE CONVENT,
NO. 79/1/0/7/1
17 August 1566, Lublin
parchment, 220 × 360 mm, Latin

Pieczęć wielka koronna, o średnicy 86 mm., wyobraża w środku ukoronowaną tarczę z orłem podtrzymywaną przez dwa putty, nad nią na wstędze litera *S* i dwie tarcze przez dwóch aniołków trzymane, jedna z Pogonią, druga z Wężem Sforzów. Wkoło ośrodka 9 tarcz z herbami.

Great royal seal, 86 mm in diameter, in the centre a shield surmounted by a crown; the shield features an eagle and is held by two putti, above the shield on a ribbon the letter *S* and two shields held by putti, one with the Vytis, the other with the Biscione of the House of Sforza. Around the centre 9 shields with the coats of arms.

Archiwum Państwowe w Suwałkach powołano na podstawie dekretu Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z 7 lutego 1919 r. ustanawiającego sieć archiwalną, będącą elementem kształtującego się aparatu państwowego Odrodzonej Polski. W związku z przedłużającą się okupacją i wojną polsko-bolszewicką Archiwum rozpoczęło swą działalność na początku 1921 r. w gmachu Sądu Okręgowego. Pierwszym archiwistą został były urzędnik suwalskiego magistratu Franciszek Obniski. Po wstępnej selekcji i uporządkowaniu w 1926 r. ten zasób przewieziono do Archiwum Państwowego w Grodnie, a suwalskie Archiwum przestało istnieć.

Ponownie Archiwum w Suwałkach zostało powołane Zarządzeniem Nr 4 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 10 listopada 1954 r. jako Powiatowe Archiwum Państwowe w Suwałkach, podległe Wojewódzkiemu Archiwum Państwowemu w Białymstoku. Działalność rozpoczęło 1 lipca 1955 r. w Białymstoku, a od 1 października 1955 r. funkcjonowało w Suwałkach w budynku Sądu Powiatowego. W 1965 r. zmieniono nazwę instytucji na Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Białymstoku Oddział Terenowy w Suwałkach. Organizatorem i początkowo jedynym pracownikiem merytorycznym, a następnie długoletnim kierownikiem i dyrektorem była Irena Filipowicz. Zasób budowany był od nowa, jedynie niewielka część zasobu Archiwum z okresu międzywojennego wróciła w ramach rewindykacji z ZSRR.

Duże zmiany zaszły w 1976 r. – w związku z reformą administracyjną i utworzeniem województwa suwalskiego zostało przekształcone w Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Suwałkach. Podporządkowano mu Archiwum w Ełku jako oddział. W 1983 r. uległa zmianie nazwa na obecną – Archiwum Państwowe w Suwałkach.

Obecnie Archiwum Państwowe w Suwałkach zatrudnia 20 pracowników (wraz z Oddziałem), o wysokich kwalifikacjach oraz z dużym doświadczeniem zawodowym. Zasięgiem terytorialnym obejmuje obszar powiatów augustowskiego, sejneńskiego i suwalskiego na terenie województwa podlaskiego, ponadto obszar powiatów ełckiego, giżyckiego, gołdapskiego, oleckiego, piskiego i węgorzewskiego oraz gminę Mikołajki powiatu mrągowskiego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Zasób Archiwum wynosi 1318 zespołów, 404 230 j.a., 3339 m.b. Na zasób składa się nie tylko dokumentacja aktowa, ale też inne rodzaje materiałów archiwalnych, w tym zwłaszcza dokumentacja fotograficzna zarówno w postaci analogowej, jak i cyfrowej.

Gmach Archiwum Państwowego w Suwałkach, będący zabytkowym kompleksem budynków posadowionych z XIX w., przechodził kilka faz remontu i adaptacji. Dzięki ostatniemu, ukończonemu w 2021 r., został nie tylko w całości zrewitalizowany, lecz także dostosowany do wymagań stawianych nowoczesnemu archiwum. Również budynek Oddziału w Ełku, będący dawnym spichlerzem, został zaadaptowany na cele działalności archiwalnej.

The State Archives in Suwałki was established pursuant to a decree issued by the Head of State Józef Piłsudski on 7 February 1919, establishing an archival network as an element of shaping state apparatus of the reborn Poland. Due to the prolonged occupation and the Polish-Bolshevik war, the Archives began its activities at the beginning of 1921, in the building of the Regional Court. The first archivist was a former official of Suwałki magistrate, Franciszek Obniski. After an initial selection and arrangement, in 1926 the collection was transferred to the State Archives in Grodno, and Suwałki Archives ceased to exist.

Again, Suwałki Archives was established by Ordinance No. 4 of the Chief Director of the State Archives of 10 November 1954 as the District State Archives in Suwałki, subordinate to the Provincial State Archives in Białystok. It launched its activities on 1 July 1955 in Białystok, and from 1 October 1955 it functioned in Suwałki in the building of the District Court. In 1965 the name was changed to the Provincial State Archives in Białystok, Field Branch in Suwałki. Initially Irena Filipowicz was the organiser and the only specialist, and later on the long-serving manager and director. The holdings were built up from scratch, with only a small part of the holdings from the inter-war period returning in the form of requisitions from the USSR.

Major changes took place in 1976 when, in connection with the administrative reform and the establishment of Suwałki Province, it was transformed into the Provincial State Archives in Suwałki. The Archives in Ełk was subordinated to it as a branch. In 1983 the name was changed to the current one – the State Archives in Suwałki.

At present, the State Archives in Suwałki employs 20 staff members (including the Branch Office), highly qualified and with extensive professional experience. Its territorial scope covers the area of Augustów, Sejny and Suwałki Districts in Podlaskie Province, as well as the areas of Ełk, Giżycko, Goldap, Olecko, Pisz and Węgorzewo Districts, and Mikołajki municipality in Mrągowo District in Warmia-Mazury Province.

The holdings of the Archives amounted to 1,318 sets, 404,230 units, i.e. 3,339 linear metres. The collection consists not only of documentary records, but also other types of archival materials, especially photographic records, both in analogue and digital form.

The building of the State Archives in Suwałki, which is a historic complex of post-court buildings dating from the 19th century, has undergone several phases of renovation and adaptation. With the latest of these, completed in 2021, it has not only been fully revitalised, but also adapted to the requirements for a modern archives. The building of Ełk Branch, which is a former granary, has also been adapted for the purposes of archival activities.

Jerzy Radziwiłł, książę na Dubinkach, kasztelan trocki, starosta mozyrski, nadaje za usługi szlacheźnie urodzonemu Mateuszowi Gawianowskiemu ziemię, na prawach dziedzicznych wieczystych, wydzieloną z dóbr świętojezierskich, o powierzchni 15 włók litewskich, z osadą Buchta. Dodatkowo przyznaje prawo korzystania z lasów do tych dóbr należących, prawo pędzenia wódki i warzenia piwa oraz okazjonalnej ich sprzedaży, a także zwalnia z wszelkich opłat związanych z nadaną ziemią. W zamian Mateusz Gawianowski ma służyć darczyńcy oraz jego potomnym, w tym stawiać na żądanie jednego konia po kozacku. Określono także podległość sądową staroście mozyrskiemu. Miejsce wystawienia nieczytelne, data 20 III 1601 r., podpisano: Radziwiłł. Nadanie potwierdzone przez dwóch spadkobierców wystawcy, w tym księcia Bogusława Radziwiłła.

Prince Jerzy Radziwiłł of Dubinki, Castellan of Trakai, Starost of Mozyr, grants land in recognition of the merits of nobleman Mateusz Gawianowski, for perpetual ownership, set out from Święty Jerzy estate, of the area of 15 Lithuania włóka, with the hamlet of Buchta. He additionally grants the right to use the forest belonging to the estate, the right to distil vodka and brew beer and their occasional sales, and exempts the grantee from all the fees related to the grant. In return, Mateusz Gawianowski is to serve the grantor and his progeny, including offering one horse the Cossack way. Starost of Mozyr will have judicial jurisdiction. Place of issue illegible, date 20 March 1601, signed: Radziwiłł. The grant confirmed by two heirs of the grantor, including Prince Bogusław Radziwiłł.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W SUWAŁKACH,
DOKUMENTY Z XVII I XVIII W. — ZBIÓR
1601–1738, SYGN. 63/1/0/-/7
20 marca 1601
karton naklejony na jedwabiu, 312 × 182
mm, język polski, pieczęć o średnicy
45 mm, wykruszona, nieczytelna

STATE ARCHIVES IN SUWAŁKI, DOCUMENTS
FROM THE 17TH AND 18TH C. —1601–1738 SET,
NO. 63/1/0/-/7
20 March 1601
carton pasted onto silk, 312 × 182 mm,
Polish, seal, diameter 45 mm, chipped, illegible

Archiwum Państwowe w Częstochowie zostało powołane zarządzeniem nr 235 Ministra Oświaty z 21 lipca 1950 r. jako Oddział Powiatowy Archiwum Państwowego w Katowicach. Właściwą działalność Archiwum rozpoczęło jednak dopiero w 1951 r. po przejęciu zbiorów i budynku dawnego Archiwum Miejskiego, które funkcjonowało przy ul. Narutowicza 16, obecnie ulica Krakowska.

Konieczność zapewnienia stale rosnącemu zasobowi odpowiednich warunków przechowywania i potrzeba uzyskania nowych pomieszczeń magazynowych spowodowały w 1963 r. przeniesienie Archiwum do pomieszczeń Banku Inwestycyjnego przy ówczesnej ulicy Modzelewskiego (aktualnie ulica Śląska).

W roku 1975 nastąpiła kolejna przeprowadzka Archiwum, tym razem na ulicę Warszawską 172, do obiektów zajmowanych wcześniej przez Częstochowską Fabrykę Artykułów Muzycznych „Melodia”. Niestety nowa siedziba nie rozwiązała wszystkich problemów lokalowych. Największy z przejętych budynków wymagał kapitalnego remontu. Stale pogarszający się stan techniczny gmachu spowodował wydanie w 1988 r. przez Państwową Straż Pożarną decyzji o zakazie dalszej eksploatacji budynku. Decyzja ta przyniosła wiele negatywnych dla Archiwum skutków. Część dokumentacji oraz zbiorów bibliotecznych została oddana w depozyt do innych archiwów. Brak perspektyw rozwoju oraz nikłe zainteresowanie ówczesnych władz miasta doprowadziły do degradacji urzędu – w 1989 r. Archiwum Państwowe w Częstochowie zostało zlikwidowane, a na jego miejsce utworzono oddział Archiwum Państwowego w Katowicach.

Dzięki konsekwentnym staraniom pracowników w 1994 r. Zarząd Miasta Częstochowy przekazał Archiwum budynek przy ul. Tadeusza Rejtana 13. Jeszcze w tym samym roku na wniosek Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych prof. Jerzego Skowronka Ministerstwo Edukacji rozporządzeniem z 7 czerwca 1994 r. utworzyło Archiwum Państwowe w Częstochowie. W latach 1994–1999 została przeprowadzona adaptacja i modernizacja budynku, w którym do dziś mieści się siedziba częstochowskiego Archiwum.

Od momentu powstania Archiwum swoim zasięgiem terytorialnym obejmowało obszar dawnych powiatów: częstochowskiego, kłobuckiego, myszkowskiego, a po podziale administracyjnym kraju z 1975 r. teren nowo utworzonego województwa częstochowskiego. Obecnie zasięg terytorialny Archiwum obejmuje Częstochowę oraz niektóre powiaty i gminy z województw: śląskiego, łódzkiego, opolskiego i świętokrzyskiego.

Aktualnie Archiwum przechowuje 3680 m.b. akt, co stanowi 324 031 j.a., i zatrudnia 17 osób.

The State Archives in Częstochowa was established by Ordinance No. 235 of the Minister of Education on 21 July 1950 as a District Branch of the State Archives in Katowice. However, the Archives did not begin its proper activities until 1951, after taking over the holdings and the building of the former Municipal Archives, which had functioned at 16 Narutowicza Street, now Krakowska Street.

The need to provide the ever-growing collection with appropriate storing conditions and to obtain new storage facilities resulted in the transfer of the Archives to the premises of Bank Inwestycyjny on the-then Modzelewskiego Street (now Śląska Street) in 1963.

In 1975 another move of the Archives took place, this time to 172 Warszawska Street, to the facilities formerly occupied by Częstochowa Factory of Musical Articles “Melodia”. Unfortunately, the new premises did not solve all the accommodation problems. The largest of the acquired buildings required a major overhaul. Steadily deteriorating technical condition of the building resulted in a decision by the State Fire Service in 1988 to prohibit further use of the facility. This decision entailed a number of negative consequences for the Archives. Some of the documentation and library collections were given on deposit to other archives. The lack of development prospects and the scant interest of the city authorities at the time led to the degradation of the institution. In 1989 the State Archives in Częstochowa was closed down, and in its place a branch of the State Archives in Katowice was established.

Thanks to the consistent efforts of the employees, in 1994 Częstochowa City Administration gave the Archives a building at 13 Tadeusza Rejtana St. Later that year, at the request of the Chief Director of State Archives, Prof. Jerzy Skowronek, the Ministry of Education established the State Archives in Częstochowa by the decree of 7 June 1994. In 1994–1999 the adaptation and modernization of the building, which still houses the headquarters of Częstochowa Archives, was carried out.

From the moment of its establishment, the Archives territorial scope covered the area of the former districts of Częstochowa, Kłobuck, Myszków and, after the administrative division of the country in 1975, the area of the newly created Częstochowa Province. At present, the territorial scope of the Archives includes Częstochowa and some districts and municipalities from the provinces of Śląskie, Łódź, Opole and Świętokrzyskie.

Currently, the Archives holds 3,680 linear meters of records, i.e. 324,031 units, and employs 17 people.

Akta chrztów Parafii Rzymskokatolickiej w Mstowie.

Baptism documents of the Roman Catholic Parish in Mstów.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W CZĘSTOCHOWIE,
AKTA STANU CYWILNEGO PARAFII
RZYMSKOKATOLICKIEJ W MSTOWIE,
SYGN. 8/91/0/1/1

1615-1677

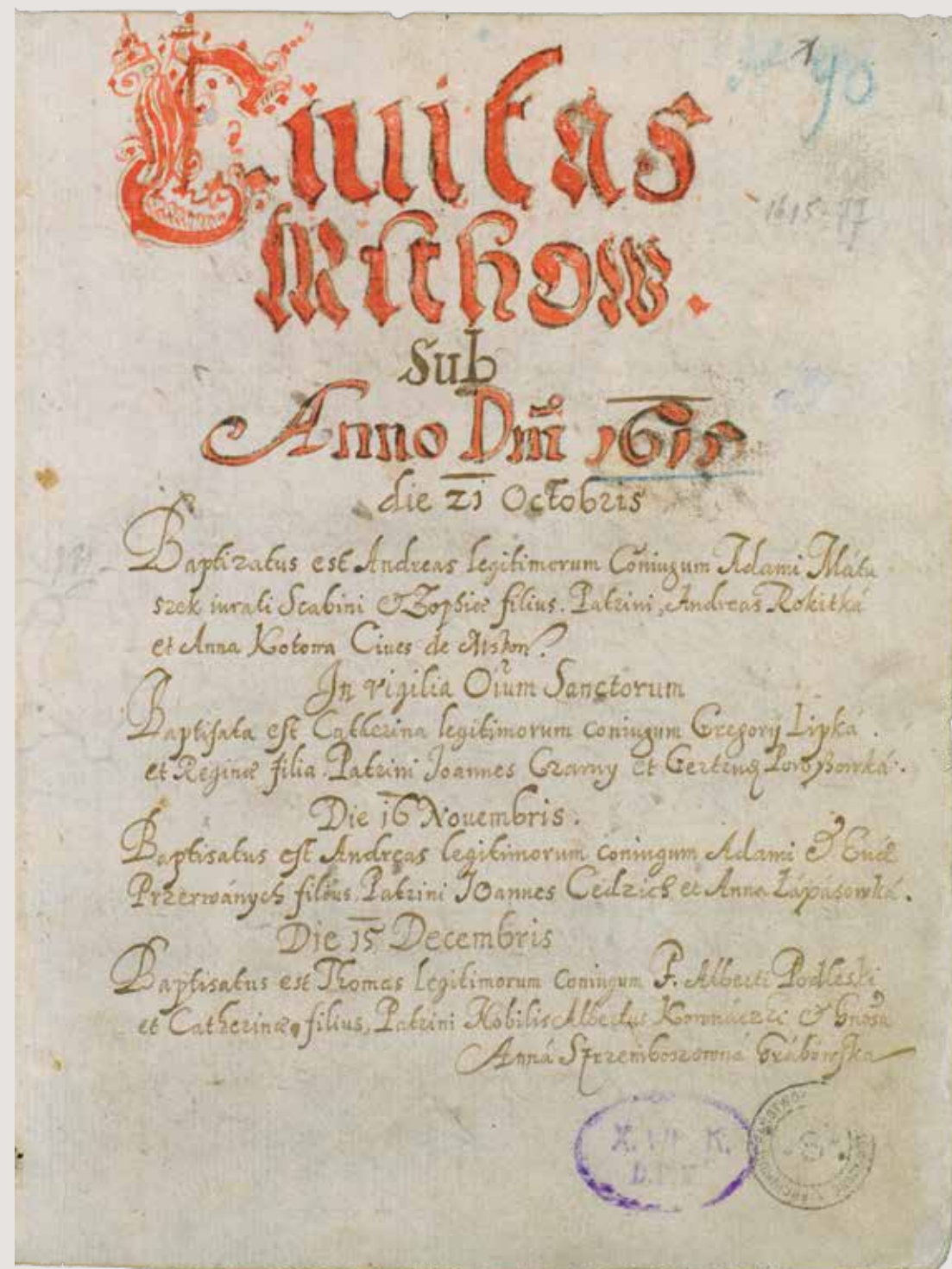
Księga poza zasadniczymi wpisami,
tj. aktami chrztów parafii mstowskiej,
położonej w pobliżu Częstochowy,
zawiera tekst dekretu jednej z kongregacji
papieskiej „De celebratione Misarium”,
umieszczony na stronie 254, pod datą
26 stycznia 1660 roku oraz słowa pieśni
„Salve Regina Mater...”. Wszystkie wpisy
zostały sporządzone w języku łacińskim.
księga, 220 × 170 mm, język łaciński,
ss. 606

STATE ARCHIVES IN CZĘSTOCHOWA, REGISTRY
DOCUMENTS OF THE ROMAN CATHOLIC
PARISH IN MSTÓW, NO. 8/91/0/1/1

1615-1677

Apart from the principal entries, i.e. baptism
documents of the Mstów Parish near
Częstochowa, the book includes a text of
a decree of a pontifical congregation De
celebratione Misarium, on page 254, with the
date 26 January 1660, and the lyrics of the
hymn Salve Regina Mater. All entries are made
in Latin.

book, 220 × 170 mm, Latin, pp. 606

Powstanie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim było planowane już w 1918 r., kiedy to w myśl zapisów art. 44 Reskryptu Rady Regencyjnej O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami z 31 lipca 1918 r. obok Lublina i Płocka to właśnie Piotrków został wskazany jako siedziba jednego z trzech archiwów o charakterze regionalnym. Kiedy 7 lutego 1919 r. wszedł w życie Dekret Naczelnika Państwa O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami, piotrkowskie Archiwum było placówką już działającą. W okresie międzywojennym Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim było jedynym na terenie ówczesnego województwa łódzkiego.

Liczące już ponad 100 lat Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim wraz ze swym Oddziałem w Tomaszowie Mazowieckim w swoim zasobie gromadzi łącznie 467 046 j.a., mierzących 6006,82 m.b. materiałów archiwalnych. Jednostki te składają się ponadto na 1985 zespołów archiwalnych. Do najstarszych i najciekawszych materiałów należy m.in. zaprowadzony w XVII w. Kopiarz Sulejowski, stanowiący księgę wpisów najstarszych dokumentów opactwa cysterskiego w Sulejowie. Na kartach tej księgi, w odpisach dokumentacji jednej ze spraw sądowych z 1217 r., uwieczniona jest najstarsza znana i zachowana do czasów obecnych pisemna wzmianka o Piotrkowie. Obecnie zasób Archiwum stanowią głównie materiały wytworzone w XIX i XX w., tj. dokumentacja administracji państwowej i samorządowej, wymiaru sprawiedliwości, podmiotów życia gospodarczego, politycznego etc. Do ciekawszych, a zarazem szeroko wykorzystywanych w działalności edukacyjnej, należą materiały konspiracyjne Armii Krajowej.

Swym zasięgiem działania Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim obejmuje tereny znacznej części województwa łódzkiego – powiaty: bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański i tomaszowski – oraz gminy Fałków i Kluczewsko z województwa świętokrzyskiego. Na terenie swojej działalności Archiwum prowadzi ożywioną współpracę z licznymi ośrodkami regionalnymi (muzeami, ośrodkami kultury, szkołami i uczelniami wyższymi oraz stowarzyszeniami), będąc jednym z głównych podmiotów kulturalnego i naukowego życia regionu. Realizowane działania archiwalne stanowią częsty motyw przewijający się w lokalnych mediach tradycyjnych i internetowych, w prasie oraz rozgłośniach i stacjach radiowych i telewizyjnych. Ponadto Archiwum jest prężnym ośrodkiem wydawniczym i edukacyjnym. Działa również na polu archiwalnych kontaktów międzynarodowych, prowadząc od lat ożywioną współpracę z archiwami ukraińskimi (m.in. w Równem i Mikołajowie).

Obecnie główna siedziba Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim mieści się w zabytkowym gmachu dawnej Wielkiej Synagogi piotrkowskiej, przy ul. Jerozolimskiej 29. Archiwum zatrudnia 25 osób.

The establishment of the State Archives in Piotrków Trybunalski was planned as early as 1918, when, in accordance with the provisions of Article 44 of the rescript of the Regency Council on the organization of the state archives and custody for the archives of 31 July 1918, Piotrków was designated, along with Lublin and Płock, as the seat of one of the three archives with a regional character. When the decree of the Head of State on the organization of the state archives and custody of the archival records came into effect on 7 February 1919, the Archives in Piotrków was already in operation. In the interwar period, the State Archives in Piotrków Trybunalski was the only one on the territory of the-then Łódź Province.

More than 100 years old, the State Archives in Piotrków Trybunalski, together with its branch in Tomaszów Mazowiecki, accumulated in its holdings a total of 467,046 units, measuring 6,006.82 linear meters of archival materials. These units, moreover, make up 1,985 sets of archival materials. Some of the oldest and most interesting items include Cartulary of Sulejów started in the 17th century, which is a book of entries of the oldest documents of the Cistercian Abbey in Sulejów. This book, in the copies of the documentation of one of the court cases from 1217, contains the oldest known and preserved to this day written mention of Piotrków. At present, the holdings consist mainly of materials produced in the 19th and 20th centuries, i.e. documentation of state and local administration and the judiciary, entities of economic and political life, etc. Among the most interesting, and widely used in educational activities, there are the underground records of the Home Army (Armia Krajowa).

The scope of activity of the State Archives in Piotrków Trybunalski covers the area of a significant part of Łódź Province with the districts of Bełchatów, Opoczno, Piotrków, Radomsko, Tomaszów, as well as the municipalities of Fałków and Kluczewsko in Świętokrzyskie Province. Within the scope of its activities, the Archives maintains lively cooperation with numerous regional centres (museums, cultural centres, schools and universities and associations), being one of the main stakeholders in the cultural and scientific life of the region. The archival activities carried out are a frequent theme running through the local traditional and online media, press, radio and television stations. In addition, the Archives is a thriving publishing and educational centre. The Archives also actively facilitates archival international contacts, having for years maintained active cooperation with Ukrainian archives (including those in Rivne and Mykolaiv).

Currently, the main headquarters of the State Archives in Piotrków Trybunalski is located in the historic building of the former Great Synagogue of Piotrków, at 29 Jerozolimska Street. The Archive employs 25 people.

W 2023 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku będzie świętować 70-lecie swojego istnienia, aczkolwiek same początki instytucji są znacznie odleglejsze, niż wskazywałby na to rzeczony jubileusz. Już bowiem 17 lutego 1920 r. Tadeusz Łopuszański, ówczesny Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, powołał do życia w stolicy województwa białostockiego Archiwum Państwowe. Jednakże z przyczyn organizacyjnych przez rok nie udało się instytucji rozpocząć działalności, co gorsza z powodu braków lokalowych w samym Białymstoku podjęto decyzję o ustanowieniu tymczasowej siedziby Archiwum we właśnie przyłączonym do województwa Grodno. Była to decyzja brzemienna w skutki, ponieważ siedziba tymczasowa stała się ostatecznie docelową, gdyż w obliczu wspomnianych trudności z czasem w ogóle zrezygnowano z prób uruchomienia w Białymstoku Archiwum, a jego kompetencje terytorialne przejęła właśnie instytucja grodzieńska. W tym czasie na terenie województwa funkcjonowały jeszcze dwa archiwa – w Suwałkach i Łomży; oba w krótkim czasie zostały zlikwidowane.

Kolejną próbę stworzenia nad Białą instytucji odpowiedzialnej za zabezpieczanie archiwaliów podjęto dopiero pięć lat po zakończeniu działań II wojny światowej. 10 listopada 1950 r. Minister Oświaty Stanisław Skrzyszewski wydał dekret powołujący w Białymstoku Wojewódzkie Archiwum Państwowe. Jednak i tym razem trudności natury organizacyjno-technicznej przeciągały znacząco w czasie uruchomienie placówki. Po blisko trzech latach od wydania dekretu, tj. 1 stycznia 1953 r. Henryk Altman – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – formalnie powierzył obowiązki dyrektora białostockiej instytucji dr. Stefanowi Sobańcowi, dotychczasowemu dyrektorowi Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Tym samym Archiwum Państwowe w Białymstoku, naówczas ciągle Wojewódzkie Archiwum Państwowe, faktycznie rozpoczęło swoją działalność i to właśnie tę datę z czasem przyjęto jako cezurę określającą jego powstanie.

Obecnie, od października 2018 r. – po latach starań i zmagania się z przeciwnościami lokalowymi – Archiwum funkcjonuje w nowoczesnym, wybudowanym specjalnie na jego potrzeby budynku przy ul. Adama Mickiewicza 101. W zasobie przechowywanych jest ponad 542 tys. j.a., o rozmiarze przekraczającym 4500 m.b. Zasięg działania Archiwum pokrywa się w większości z terenem woj. podlaskiego, poza jego północnym obszarem, kompetencyjnie podległym Archiwum Państwowemu w Suwałkach. Personel instytucji stanowi 28 osób.

Despite the fact that in 2023 the State Archives in Białystok will celebrate its 70th anniversary, the very beginnings of the institution are much more distant than the anniversary in question would indicate. For already on 17 February 1920 Tadeusz Łopuszański, then the Minister of Religious Denominations and Public Enlightenment, established the State Archives in the capital of Białystok Province. However, for organizational reasons, the institution was unable to begin operations for a year, and to make matters worse, due to the lack of premises in Białystok itself, a decision was made to establish a temporary headquarters for the Archives in Grodno, which had just been annexed to the province. This was a fateful decision, as the temporary headquarters eventually became the final one, as in the face of the aforementioned difficulties, in time attempts to launch the Archives in Białystok were abandoned altogether, and its territorial scope was taken over by Grodno. At that time, there were still two archives in the province – in Suwałki and Łomża, except that both were soon closed.

Another attempt to create an institution responsible for preserving archival materials at the Biała River was not made until five years after the end of World War II. On 10 November 1950, the Minister of Education – Stanisław Skrzyszewski, issued a decree establishing the Provincial State Archives in Białystok. However, this time, too, difficulties of an organizational and technical nature significantly delayed the launch of the institution. After nearly three years from the date of the decree, i.e. on 1 January 1953, Henryk Altman, the Chief Director of the State Archives, formally entrusted the duties of the director of Białystok institution to Dr. Stefan Sobańiec, the former director of the Archives of Modern Records in Warsaw. Thus, the State Archives in Białystok, then still the Provincial State Archives, actually began its activities, and it is this date that has been adopted over time as the one of its establishment.

Currently, as of October 2018 – after years of efforts and struggling with accommodation adversities – the Archives is operating in a modern, custom-built facility at 101 A. Mickiewicza St. Archive resource contains 542 thousand units, with a size in excess of 4,500 linear metres. The scope of the Archives activities mostly coincides with the territory of Podlaskie Province, except for its northern area, subordinated to the State Archives in Suwałki. The staff of the institution consist of 28 people.

Sumariusz księgi sądowej ziemskiej drohickiej.

Księgi grodzkie, wytwarzane przez sądy szlacheckie (ziemskie i grodzkie), w swej najstarszej formie pochodzą z początków XIV w., prowadzono je aż do wieku XVIII, tj. niemal do końca Rzeczypospolitej szlacheckiej. Zawierały one wpisy odwzorowujące toczony przed danym sądem procesy. Przede wszystkim wyroki, głównie w sprawach karnych, a od XVI w. także wpisy aktów prawnych, zarówno prywatnych (umowy, testamenty), jak i publicznych (statuty, lauda, przywileje).

Summary of the Drohych land court book.

The earliest land registers produced by nobility courts (land and borough courts) date back to the early 14th century. They were kept until the 18th century, i.e. almost to the end of the nobility Republic. They contained entries reflecting the trials held before a given court. First of all, judgments, mainly in criminal cases, and from the 16th c. onward also entries of legal acts, both private (contracts, wills) and public (statutes, resolutions, privileges).

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU,
KSIĘGI GRODZKIE I ZIEMSKIE PODLASKIE,
1640-1697, SYGN. 4/270/01-12

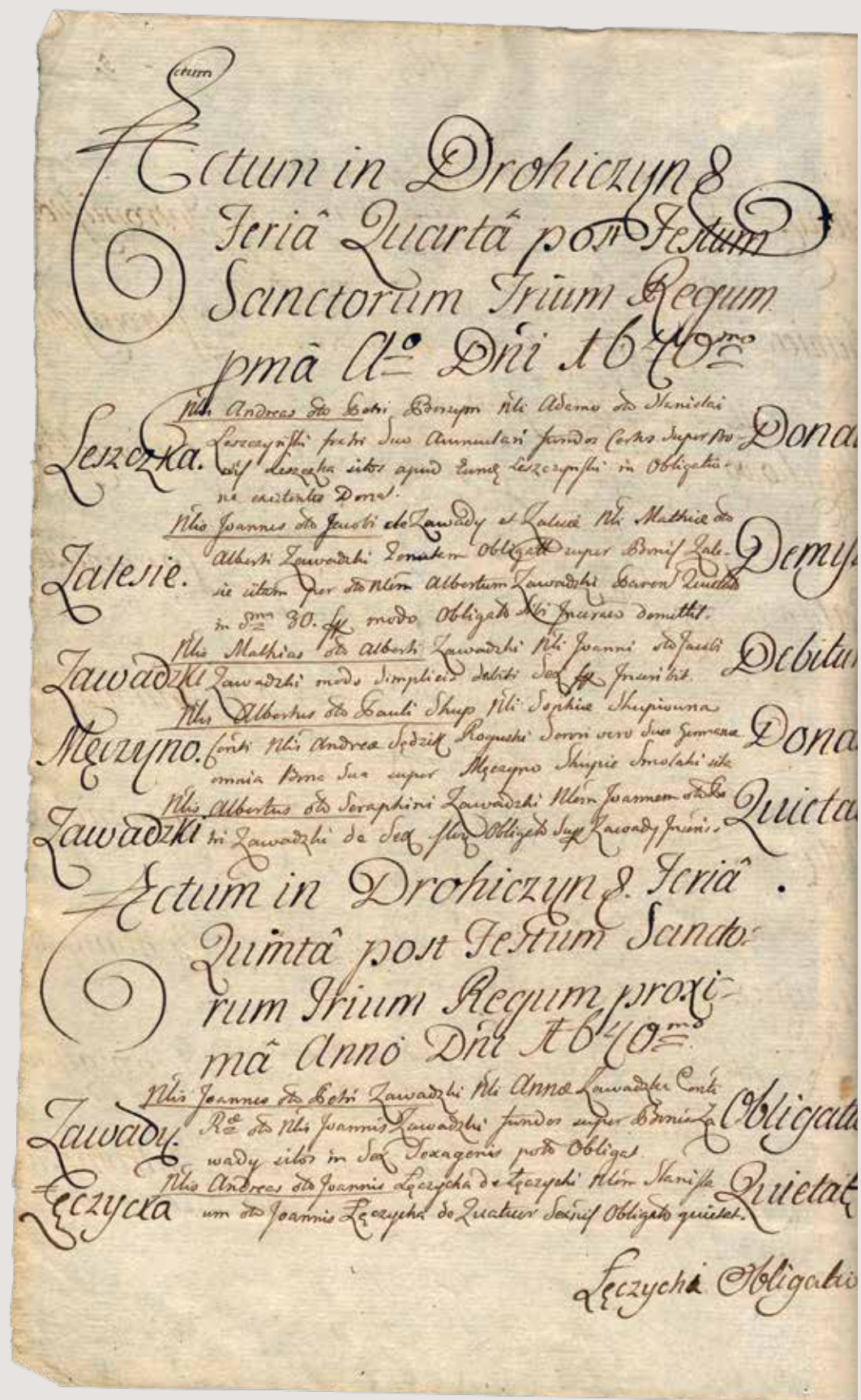
1640-1697

księga oprawna, 380 × 245 mm, licząca
698 kart, spisana po polsku i po łacinie

STATE ARCHIVES IN BIAŁYSTOK, BOROUGH
AND LAND REGISTERS OF PODLASKIE REGION,
1640-1697, NO. 4/270/01-12

1640-1697

bound book, 380 × 245 mm, 698 sheets, written
in Polish and in Latin

Archiwum Państwowe w Lesznie zostało utworzone jesienią 1950 r. Początkowo funkcjonowało jako Oddział Powiatowy Archiwum Państwowego w Poznaniu. Z dniem 1 lutego 1976 r. powołano Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Lesznie, które swym zasięgiem obejmowało teren ówczesnego województwa leszczyńskiego. Ustawa z roku 1983 o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach przyniosła kolejną zmianę, od tego momentu instytucja funkcjonuje pod nazwą Archiwum Państwowe w Lesznie. Po likwidacji województwa w 1999 r. zasięg terytorialny oddziaływania Archiwum nie uległ zmianie. Instytucja działa na terenie województwa wielkopolskiego, dolnośląskiego i lubuskiego.

Pierwotnie siedziba Archiwum znajdowała się w Lesznie, w budynku przy ul. Bolesława Chrobrego 32. W latach 1999–2002 pozyskano i zaadaptowano na cele archiwalne były magazyn obrony cywilnej w Lesznie przy ul. Ludwika Solskiego 71. Obiekt był opuszczony i wymagał prac remontowo-adaptacyjnych. Do dzisiaj jest to siedziba leszczyńskiego Archiwum.

Całkowita powierzchnia zabudowy wyremontowanego obiektu wynosi 1163 m², powierzchnia magazynu 414,30 m², powierzchnia administracyjna 321,90 m², ciągi komunikacyjne 101,20 m². Kadre Archiwum tworzy 12 osób.

Obecnie zasób Archiwum stanowią 1164 zespoły archiwalne, na które składa się 267 437 j.a., to jest 2262 m.b. akt. Zasób tworzą materiały z południowo-zachodniej Wielkopolski, powstałe od końca XVIII w. aż do czasów współczesnych. Są to: akta administracji państwowej i samorządowej, urzędów stanu cywilnego, administracji specjalnej, instytucji ochrony prawa i wymiaru sprawiedliwości, gmin wyznaniowych, akta spółdzielni, banków i przedsiębiorstw, klubów sportowych, stowarzyszeń, związków zawodowych, partii, instytucji oświaty, kultury i ochrony zdrowia oraz zbiory fotografii, widokówek, druków ulotnych i kartografii.

Do najcenniejszych materiałów należą akta miast, a zwłaszcza materiały dotyczące Leszna, zbiór dokumentacji technicznej, akta starostw powiatowych z rejonu południowo-zachodniej Wielkopolski czy też dokumentacja dotycząca powstańców wielkopolskich.

The State Archives in Leszno was established in the autumn of 1950. Initially it functioned as a district branch of the State Archives in Poznań. On 1 February 1976, the Provincial State Archives in Leszno was established, which covered the area of the then Leszno Province. The 1983 Act on national archival resources and archives brought another change, and from then on the Archives has functioned under the name of the State Archives in Leszno. After the liquidation of the province in 1999, the territorial scope of the Archives in Leszno did not change. The institution operates in Wielkopolska, Dolnośląskie and Lubuskie Provinces.

Originally the headquarters of the Archives were located in Leszno, in a building at 32 Bolesława Chrobrego Street. In 1999–2002 the former civil defence warehouse in Leszno at 71 Solskiego Street was acquired and adapted for archival purposes. The building had been abandoned and required renovation and adaptation work. To this day it has been the headquarters of Leszno Archives.

The total built-up area of the renovated building is 1163 sq. m., the storage area is 414.30 sq. m., the administrative area is 321.90 sq. m., the passageways are 101.20 sq. m. The staff of the Archive consist of 12 people.

At present, the holdings include 1,164 archival sets, consisting of 267,437 units, i.e. 2,262 linear metres of records. The resource contains materials from south-western Wielkopolska, created from the end of the 18th century to the present. These include: records of state and local government administration, civil registry offices, special administration, institutions for the protection of law and administration of justice, religious communities, records of cooperatives, banks and enterprises, sports clubs, associations, trade unions, parties, institutions of education, culture and health care, as well as collections of photographs, postcards, pamphlets and cartography.

The most valuable materials include city records, especially those relating to Leszno, a collection of technical documentation, records of district offices from the south-western Wielkopolska region, or documentation relating to Wielkopolska insurgents.

Adam Olbracht Przyjemski, kasztelan gnieźnieński, przekazuje Stenzelowi Rotewaldowi, Hanusewi Kublerowi, Hanusewi Metelowi, Christophowi Kuznerowi, Christophowi Reinischowi, Hanusewi Bergerowi, Jakubowi Szymnikowi, Hanusewi Schöne, Matisewi Fanke i Jurdze Heinzeowi teren na założenie wiatraków w Rawiczu.

Adam Olbracht Przyjemski, Castellan of Gniezno, grants to Stenzel Rotewald, Hanus Kubler, Hanus Metelow, Christoph Kuznerow, Christoph Reinischow, Hanus Bergerow, Jakub Szymnikow, Hanus Schöne, Matis Fanke, and Jurga Heinze an area for the establishment of windmills in Rawicz.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W LESZNIE, CECH
MŁYNARZY W RAWICZU, SYGN. 34/1120/0/-/1,
S. 1

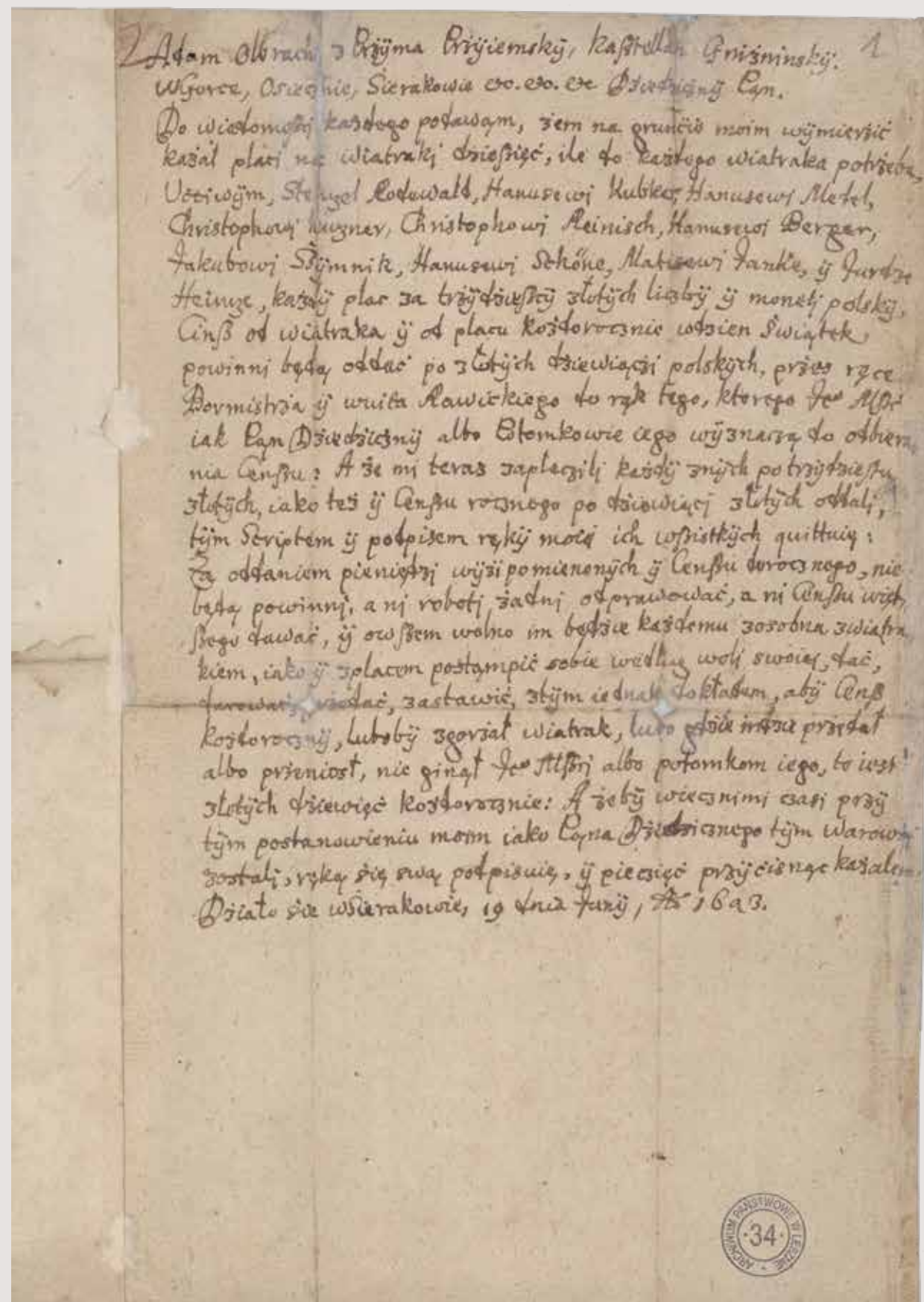
19 czerwca 1643, Sierakowo
(niedatowana kopia)

papier, 185 × 300 mm, język polski,
pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN LESZNO, MILLERS' GUILD
IN RAWICZ, NO. 34/1120/0/-/1, P. 1

19 June 1643, Sierakowo (undated copy)

paper, 185 × 300 mm, Polish, no seal

Archiwum Państwowe w Siedlcach należy do sieci, którą tworzą 33 archiwa państwowe. Głównym zadaniem placówki jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów archiwalnych oraz nadzór na narastającym zasobie na terenie powiatów: siedleckiego, garwolińskiego, łukowskiego, mińskiego, sokołowskiego i węgrowskiego oraz części powiatów otwockiego i wołomińskiego. Zasób Archiwum to 615 099 j.a., co stanowi 4498,16 m.b. akt, którym opiekuje się 28 pracowników.

Najstarsze dokumenty przechowywane w siedleckim Archiwum pochodzą z XVII i XVIII w., a zdecydowana większość zasobu to akta wytworzone w XIX i XX w. Do szczególnie cennych dokumentów zaliczyć należy m.in. akta carskiej żandarmerii z przełomu XIX i XX w. oraz unikatowy zbiór obwieszczeń niemieckich władz okupacyjnych z II wojny światowej. Archiwum posiada też bogaty zbiór dokumentacji dotyczącej najnowszej historii Polski, w tym ciekawe materiały dotyczące działalności opozycyjnej w latach 80. XX w. oraz w czasie przełomu lat 1989–1991.

Swój zasób Archiwum opracowuje, digitalizuje, przeprowadza na nim zabiegi konserwatorskie oraz udostępnia go w czytelni i za pośrednictwem serwisu szukajwarchiwach.gov.pl. Materiały archiwalne udostępnia się głównie na potrzeby poszukiwań genealogicznych, własnościowych oraz badań naukowych.

Od kilkudziesięciu lat siedleckie Archiwum jest placówką integrującą życie naukowe w regionie. Współpracuje z Uniwersytetem Przyrodniczo-Humanistycznym oraz innymi instytucjami kulturalno-oświatowymi i naukowymi. Archiwum było i jest organizatorem lub współorganizatorem wielu sesji i konferencji naukowych.

Duże znaczenie w działalności Archiwum ma popularyzacja zasobu. Instytucja jest inicjatorem, organizatorem lub współorganizatorem wielu wystaw historycznych, urządzanych zarówno we własnej siedzibie, jak i w innych placówkach. Popularyzacji zasobu służą też lekcje i pokazy najciekawszych materiałów archiwalnych dla młodzieży szkolnej i studentów oraz prezentowanie tematyki archiwalnej i historycznej w lokalnych mediach.

Na osobną uwagę zasługuje działalność wydawnicza Archiwum oraz publikacje naukowe jego pracowników. Od 1977 r. instytucja jest wydawcą czasopisma naukowego „Prace Archiwalno-Konserwatorskie”. Jako wydawca lub współwydawca przygotowała wiele publikacji zwartych, głównie autorstwa własnych pracowników. Szczególnie warto tu wymienić wydawnictwa źródłowe, katalogi wystaw archiwalnych oraz kolejne tomy publikacji będących pokłosiem organizowanych przez Archiwum sesji i konferencji naukowych.

Nie bez znaczenia dla realizacji zadań Archiwum jest stan lokalu, w którym mieści się placówka. Dzięki znaczącym inwestycjom zabytkowy budynek Archiwum stał się ozdobą siedleckiej starówki. Estetykę obiektu i zalecenia konserwatorskie udało się połączyć z funkcjonalnością, dzięki czemu zbiory archiwalne przechowywane są w odpowiednich warunkach.

The State Archives in Siedlce belongs to a network of 33 state archives. The main task of the facility is to collect, process and provide access to archival materials, as well as to oversee the expanding holdings in Siedlce, Garwolin, Łuków, Mińsk, Sokołów, Węgrów and parts of Otwock and Wołomin districts. The collection of the Archives includes 615,099 units, which is 4,498.16 linear metres of records, attended to by 28 employees.

The oldest documents stored in Siedlce Archives date back to the 17th and 18th centuries, while the vast majority of the holdings were produced in the 19th and 20th centuries. Particularly valuable documents include records of the Tsar gendarmerie from the turn of the 19th and 20th centuries and a unique collection of announcements of the German occupation authorities from World War II. The Archives also boasts a rich collection of documentation relating to Poland's recent history, including very interesting materials concerning opposition activities in the 1980s and the period of 1989–1991 transformation.

The Archives staff compile the holdings, digitise them, carry out conservation work and make them available in the reading room and on the site szukajwarchiwach.gov.pl. Archival materials are accessed mainly for the purposes of genealogical and ownership studies and scientific research.

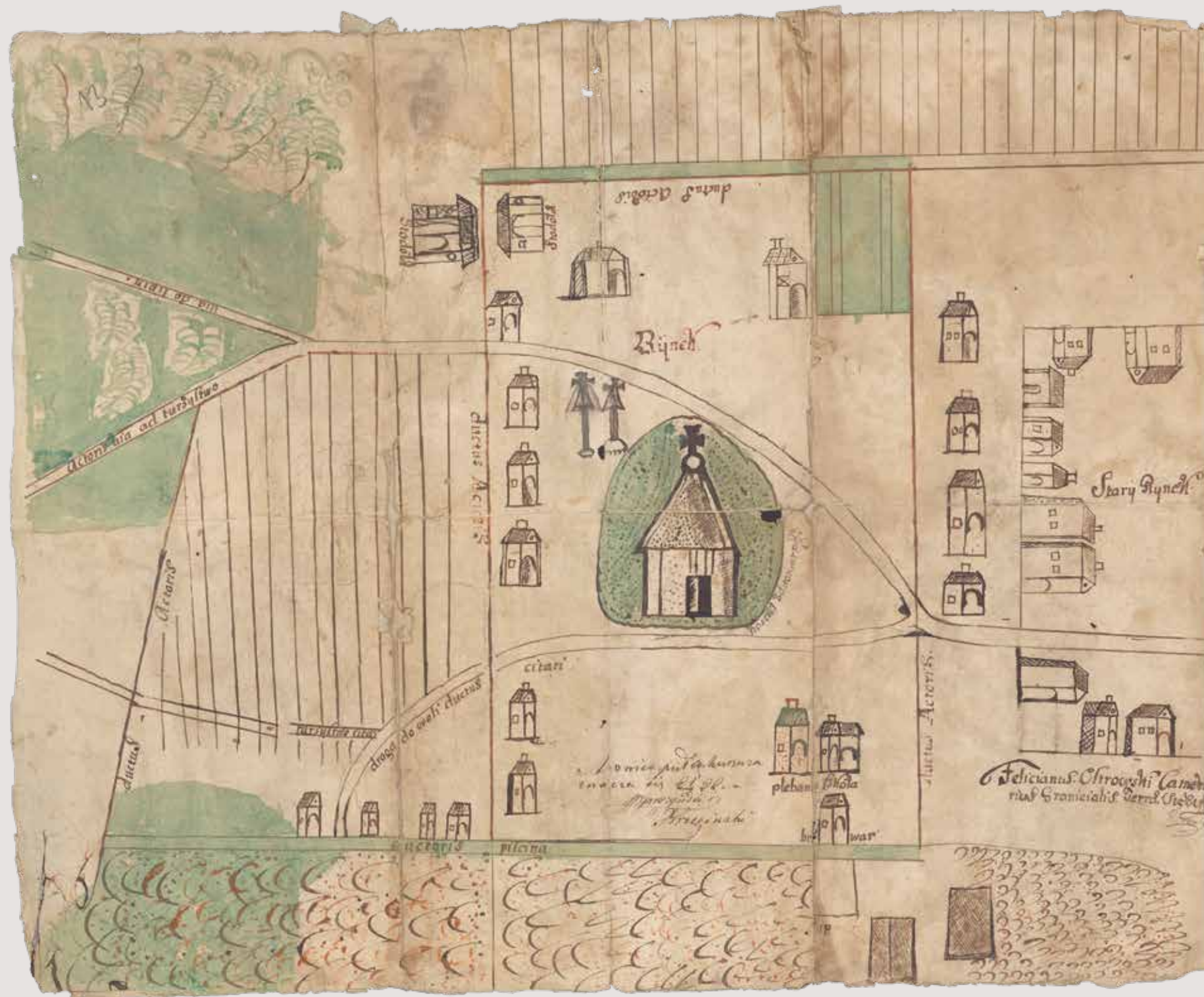
For several decades, the Archives in Siedlce has been an institution integrating scientific life in the region. It cooperates with the University of Natural Sciences and Humanities and other cultural, educational and scientific institutions. The Archives has been the organiser or co-organiser of many scientific sessions and conferences.

One of the most important activities of the Archives is promoting the knowledge of its holdings. The institution is the originator, organiser or co-organiser of many historical exhibitions held both in its own premises and in other institutions. The popularisation of the collections is also supported by lessons and presentations of the most interesting archival materials for school pupils and students, as well as by the presentation of archival and historical issues in the local media.

Also the publishing activities of the Archives and scientific publications of its employees deserve special attention. Since 1977, the Archives has been issuing the scholarly journal *Prace Archiwalno-Konserwatorskie*. The institution has prepared, as a publisher or co-publisher, a whole range of compact publications, mainly by its own staff. Particularly noteworthy are source publications, catalogues of archival exhibitions and consecutive volumes resulting from academic sessions and conferences organised by the Archives.

The condition of the premises in which the facility is accommodated is not insignificant for the performance of the institution. Thanks to substantial investments, the historic building of the Archives has become an adornment of the Old Town in Siedlce. The aesthetics of the building and restoration recommendations have been successfully combined with functionality, thanks to which the archival collections are stored in appropriate conditions.

Plan Okrzei ze zbioru dokumentów do księgi hipotecznej Okrzeja.

Map of Okrzeja from the set of documents for the land and mortgage register of Okrzeja.

Archiwum Państwowe w Płocku rozpoczęło działalność w czerwcu 1919 r. Podstawą utworzenia placówki był reskrypt Rady Regencyjnej z 31 lipca 1918 r. i dekret Naczelnika Państwa z 7 lutego 1919 r. „O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami”. Organizatorem i pierwszym kierownikiem instytucji był Stefan Welamin Rutski. Siedziba Archiwum mieściła się początkowo w gmachu Państwowego Gimnazjum im. Stanisława Małachowskiego, a od 1927 r. w lokalu przy ul. Kolegialnej 15.

Działalność Archiwum przerwał wybuch II wojny światowej – w styczniu 1941 r. Niemcy wywieźli w całości zasób archiwalny do Królewca. Po wojnie rewindykowane archiwalia, ocalałe w ilości ok. 30% stanu przedwojennego, wróciły do powołanego w 1950 r. w Płocku oddziału powiatowego Archiwum Akt Nowych w Warszawie, mieszczącego się w skromnym lokalu przy ul. Tumskiej 2. Funkcjonujące w latach 1951–1953 Powiatowe Archiwum Państwowe wchłonęło płockie archiwum miejskie, przejmując ok. 230 m.b. akt, datujących się od 1808 r., które stały się załącznikiem kształtującego się wówczas zasobu i do chwili obecnej stanowią jego główny trzon. W lipcu 1953 r. placówkę przekształcono w Oddział Terenowy Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Warszawie. Jego siedzibą od 1959 r. były pomieszczenia przy ul. 1 Maja 1, a właściwość terytorialna rozciągała się na powiaty: gostyniński, płocki i sierpecki.

W 1976 r. powstało Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Płocku z Ekspozyturą w Łęczycy dla obszaru nowo utworzonego województwa płockiego. Po wejściu w życie ustawy archiwalnej z 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach placówkę przemianowano na Archiwum Państwowe w Płocku. Jako samodzielna jednostka funkcjonowało do 1 grudnia 1991 r., kiedy to uległo przekształceniu w Oddział Archiwum Państwowego m.st. Warszawy, a jego zasób w całości przemieszczono do nowej siedziby, jaką do dziś jest zabytkowy XIX-wieczny spichlerz wschodni przy ul. Kazimierza Wielkiego 9b. Ponowną samodzielność Archiwum uzyskało na mocy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 25 lipca 1994 r. Od 1 września 1994 r. Archiwum Państwowemu w Płocku podlegają oddziały zamiejscowe w Kutnie i w Łęczycy.

Terytorialny zasięg działania Archiwum to obecnie część województwa mazowieckiego tj.: miasto na prawach powiatu Płock, powiaty: gostyniński, płocki i sierpecki, gmina Czerwińsk n. Wisłą w powiecie płońskim, gmina Hów w powiecie sochaczewskim oraz część województwa łódzkiego tj.: powiat kutnowski, gmina Kiernozia w powiecie łowickim oraz miasto Łęczycza i gminy: Daszyna, Góra Św. Małgorzaty, Łęczycza, Piątek i Witonia w powiecie łęczyckim.

Zasób Archiwum Państwowego w Płocku: 1756 zespołów, 414 797 j.a., 4073,40 m.b. Stan zatrudnienia: 23 osoby.

The State Archives in Płock was established in June 1919. The basis for the foundation of the institution was the rescript of the Regency Council of 31 July 1918 and the decree of the Head of State of 7 February 1919 on the organization of the state archives and custody of the archival records. Its originator and first manager was Stefan Welamin Rutski. The headquarters of the Archives were initially located in the building of St. Małachowski State Gymnasium, and from 1927 in the premises at 15 Kolegialna Street.

The activities of the Archives were interrupted by the outbreak of World War II, in January 1941 the German transported the entire archival collection to Królewec. After the war, the recovered archival records, surviving in the amount of about 30% of the pre-war holdings, returned to the district branch of the Archives of Modern Records in Warsaw, established in Płock in 1950, located in the modest premises at 2 Tumaska St. The District State Archives, active in 1951–1953, absorbed the municipal archives of Płock, taking over about 230 linear meters of records, dating back to 1808, which gave rise to the-then emerging repository and have formed its main core to date. In July 1953, the facility was transformed into a Field Branch of the Provincial State Archives in Warszawa. Its headquarters from 1959 was located at 1 Pierwszego Maja St., and its scope extended to the districts of Gostynin, Płock and Sierpc.

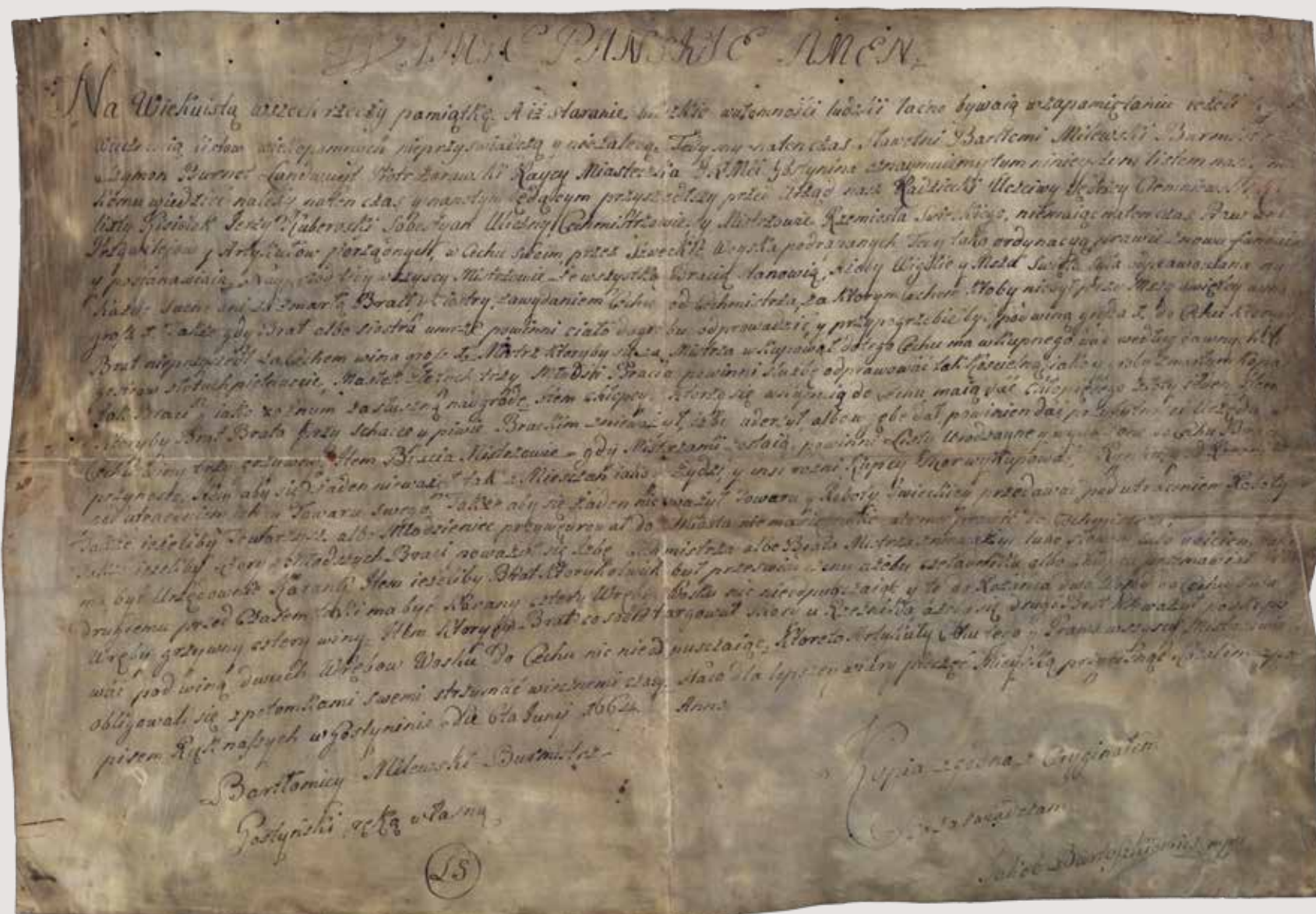
In 1976, the Provincial State Archives in Płock was established with an outpost in Łęczycza covering the area of the newly created Płock Province. After the 1983, when the Act on the National Archival Records and Archives came into force, the facility was renamed the State Archives in Płock. It functioned as an independent unit until 1 December 1991, when it was transformed into a branch of the State Archives of the City of Warsaw, and its entire holdings were moved to its new headquarters, which until now has been the historic 19th-century eastern granary at 9b Kazimierza Wielkiego Street. The Archives regained its independence pursuant to the Decree of the Minister of National Education of 25 July 1994. Since 1 September 1994, the State Archives in Płock has been in charge of the branch offices in Kutno and Łęczycza.

The territorial scope of the Archives currently covers part of Mazovia Province, i.e.: the city of Płock, the districts of Gostynin, Płock and Sierpc, the municipality of Czerwińsk

n. the Vistula in Płoński District, the municipality of Hów in Sochaczew District and part of Łódź Province, i.e.: Kutno District, the municipality of Kiernozia in Łowicz District and the city of Łęczycza and the municipalities of: Daszyna, Góra Św. Małgorzaty, Łęczycza, Piątek and Witonia in Łęczycza District.

The holdings of the State Archive in Płock include: 1,756 sets, 414,797 units, 4,073.40 linear metres. Employment status: 23 staff.

Bartłomiej Milewski burmistrz, Szymon Burnet landwójt, Piotr Żorawski rajca m. Gostynina potwierdzają cechmistrzom i mistrzom rzemiosła świeckiego nową ordynację ustanawiającą obowiązek ostatniej postugi religijnej zmarłemu członkowi cechu, zasady przyjmowania do cechu i przedkładania świadectw wyuczenia się zawodu, reguły uczciwej konkurencji oraz kary pieniężne za nieobyczajne zachowanie i nieprzestrzeganie przepisów.

Mayor Bartłomiej Milewski, Land Alderman Szymon Burnet, Councillor of the town of Gostynin Piotr Żorawski confirm to the guild masters and masters of lay crafts a new code, establishing the obligation of the last rites for a deceased guild member, principles of admission into a guild and submission of professional credentials, fair competition rules, and fines for immoral conduct and noncompliance.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W PŁOCKU,
POWIATOWY CECH RZEMIOSŁ RÓŻNYCH
W GOSTYNINIE, SYGN. 50/434/0/-/1
6 czerwca 1664, Gostynin
pergamini, 510 × 357 mm, język polski,
pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN PŁOCK, COUNTY GUILD OF
CRAFTS IN GOSTYNIN, NO. 50/434/0/-/1
6 June 1664, Gostynin
parchment, 510 × 357 mm, Polish, no seal

Na mocy Dekretu o archiwach państwowych 8 marca 1952 r. powołano do życia Powiatowe Archiwum Państwowe w Malborku. Zakres właściwości terytorialnej archiwum obejmował powiaty: elbląski, kwidzyński, malborski i sztumski wchodzące w skład ówczesnego województwa gdańskiego. Pierwszym kierownikiem został Eligiusz Gumprecht. Siedzibą Archiwum stał się pokrzyżacki zamek.

Rola archiwów powiatowych była początkowo ograniczona i w myśl pierwotnych założeń statutowych sprowadzała się do pośredniczenia między składnicą akt działającą przy każdej nadzorowanej instytucji a archiwum wojewódzkim. Dopiero od końca lat 50. archiwa powiatowe uzyskiwały stopniowo większą samodzielność, przejmując funkcje naukowe w zakresie opracowania zbiorów, popularyzatorskie w zakresie udostępniania i kompetencje administracyjne. W związku ze znaczną rezerwą magazynową, jaką dysponowało Powiatowe Archiwum Państwowe w Malborku, w 1959 r. utworzono przy nim Centralną Składnicę Akt, w której przechowywane były czasowo materiały archiwalne z innych archiwów państwowych. W 1973 r. w związku z likwidacją Powiatowego Archiwum Państwowego w Tczewie malborska placówka przejęła czasowo jego funkcje w odniesieniu do powiatu tczewskiego.

W wyniku ustawy o nowym, dwustopniowym podziale administracyjnym kraju z 28 maja 1975 r. zostało utworzone województwo elbląskie. Następnie, 1 lutego 1976 r., Zarządzeniem Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki powołano do życia Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Elblągu z siedzibą w Malborku, obejmujące swoim zasięgiem terytorialnym nowo powstałe województwo elbląskie. Funkcję Dyrektora Wojewódzkiego Archiwum objął Eligiusz Gumprecht, dotychczasowy długoletni kierownik Powiatowego Archiwum Państwowego w Malborku. Funkcję tę sprawował do roku 1980. Zastąpił go Henryk Pieszko.

Na mocy ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach w 1983 r. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Elblągu z siedzibą w Malborku otrzymało nową nazwę – Archiwum Państwowe w Elblągu z siedzibą w Malborku.

Pomimo reformy administracyjnej w 1999 r. i podzielenia terenu byłego województwa elbląskiego pomiędzy województwo pomorskie i warmińsko-mazurskie obszar podlegający kompetencyjnie Archiwum nie uległ zmianie.

Na mocy Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 1 stycznia 2018 r. zmieniono nazwę instytucji na Archiwum Państwowe w Malborku.

Obecnie w Archiwum tym jest zatrudnionych 13 osób. Łączna powierzchnia magazynów archiwalnych wynosi 733 m², na których przechowywanych jest niemal 2,4 km akt, liczących ogółem 174 513 j.a.

By a decree on state archives, on 8 March 1952 the District State Archives (DSA) in Malbork was established. Its scope covered Elbląg, Kwidzyn, Malbork and Sztum Districts, which were part of the then Gdańsk Province. The first head of the DSA in Malbork was Eligiusz Gumprecht. The headquarters of the Archives was in the post-Teutonic castle.

The role of the DSA was initially rather insignificant and, according to the original charter, was limited to acting as an intermediary between the records repository operating at each supervised institution and the provincial archives. It was only from the late 1950s that the district archives gradually gained greater independence, assuming scientific functions in the development of collections, facilitating functions in terms of access, and administrative competencies.

In view of the considerable storage space available to the District State Archives in Malbork, in 1959 the Central Records Repository was set up at the Archives, where archival materials from other state archives were temporarily stored. In 1973, due to the liquidation of the District State Archives in Tczew, Malbork facility temporarily took over its functions for Tczew District.

As a result of the Act on the new two-tier administrative division of the country of 28 May 1975, Elbląg Province was created. Subsequently, on 1 February 1976, by an ordinance of the Minister of Science, Higher Education and Technology, the Provincial State Archives in Elbląg, with its headquarters in Malbork, was established, covering the newly created Elbląg Province. The function of the Director of the Provincial Archives was assumed by Eligiusz Gumprecht, the former long-standing head of the DSA in Malbork. He performed this function until 1980, and was replaced by Henryk Pieszko.

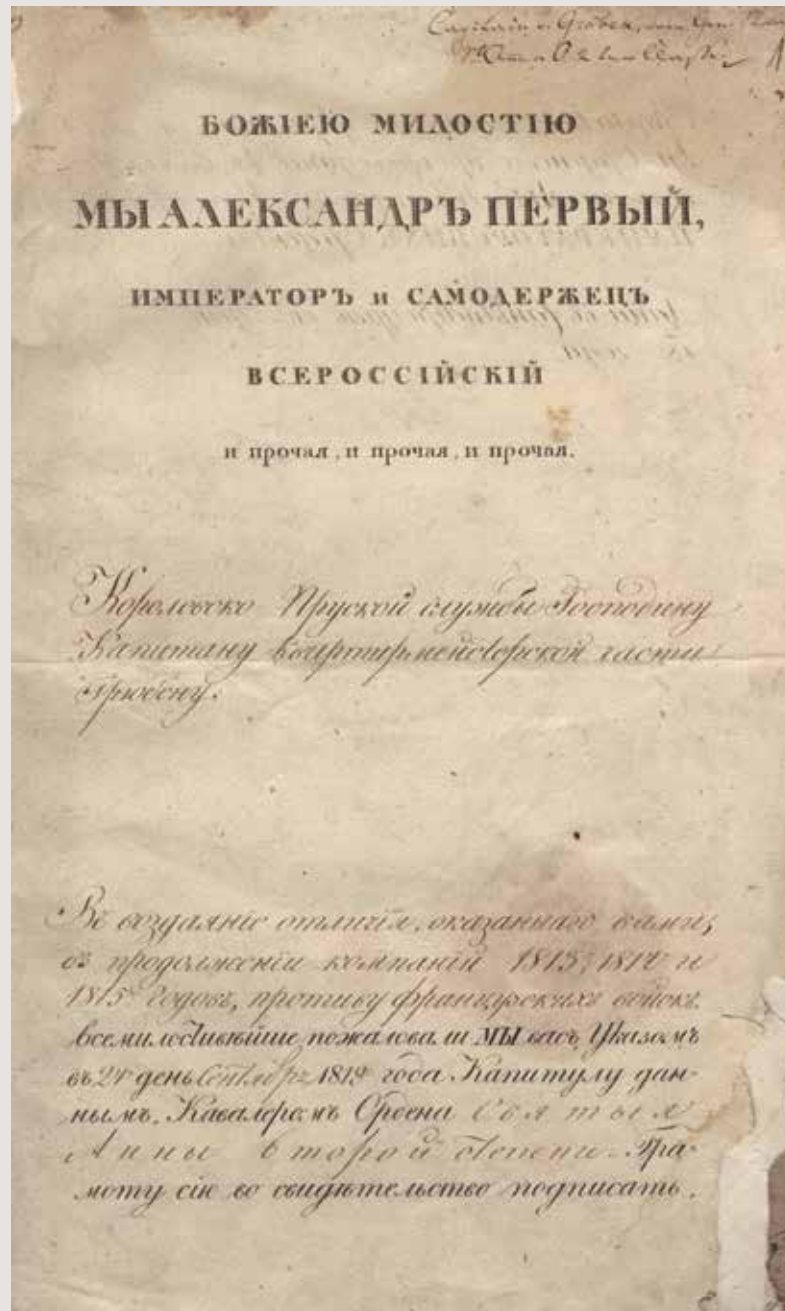
Pursuant to the Act on National Archival Resources and Archives in 1983, the Provincial State Archives in Elbląg with its headquarters in Malbork received a new name – the State Archives in Elbląg with the headquarters in Malbork.

Despite the administrative reform in 1999 and the division of the area of the former Elbląg Province between Pomorskie and Warmia-Mazury Provinces, the area scope of the Archives did not change.

Pursuant to the Decree of the Minister of Culture and National Heritage, as of 1 January 2018, the name was changed to the State Archives in Malbork.

Currently, the State Archives in Malbork employs 13 staff members. The total area of the archival storage facilities covers 733 sq. m., on which almost 2.4 km of files are held, amounting to a total of 174,513 units of records.

Dyplom nadania Orderu św. Anny II stopnia przez cara Aleksandra I kapitanowi von Groebenowi służącemu w armii królewsko-pruskiej w uznaniu zasług podczas kampanii w latach 1813–1815 przeciwko wojskom francuskim. Dekret kapituły Orderu św. Anny wydano 24 września 1818 r.

Diploma of the Order of St. Anna of the second degree, conferred by Tsar Alexander I to Captain von Groeben serving in the Royal Prussian Army, in recognition of the merit displayed during the 1813–1815 campaign against the French Army. The decree of the Chapter of the Order of St. Anna issued on 24 September 1818.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W MALBORKU, AKTA RODZINY GROEBEN W NOWEJ WIOSCE, GMINA GARDEJA, WOJEWÓDZTWO ELBLĄSKIE, Z LAT 1548–1870, SYGN. 9/328/0/-/13
20 grudnia 1818, Sankt Petersburg
papier, 200 × 330 mm, język rosyjski

STATE ARCHIVES IN MALBORK, DOCUMENTS OF THE GROEBEN FAMILY IN NOWA WIOSKA, GARDEJA COMMUNE, ELBLĄG VOIVODESHIP, FROM 1548–1870, NO. 9/328/0/-/13
20 December 1818, Saint Petersburg
paper, 200 × 330 mm, Russian

Narodowe Archiwum Cyfrowe, jedno z trzech archiwów o charakterze centralnym, powstało w roku 2008 na podwalinach Archiwum Dokumentacji Mechanicznej: centralnego archiwum państwowego działającego od 1955 r. i gromadzącego dokumentację audiowizualną z obszaru całej Polski (tym samym NAC jest najmłodszym z całego grona 33 archiwów państwowych). Pierwszym dyrektorem NAC został jego twórca – dr Nikodem Bończa-Tomaszewski.

Wspomniane przekształcenie było odpowiedzią na postępującą rewolucję w dziedzinie technologii zapisu, przechowywania i udostępniania archiwaliów.

NAC rozwija, utrzymuje i zarządza Zintegrowanym Systemem Informacji Archiwalnej (ZoSIA) – narzędziem informatycznym, dzięki któremu jest możliwe udostępnianie przez portal Szukaj w Archiwach (szukajwarchiwach.gov.pl) informacji o materiałach archiwalnych opisanych w systemie oraz ich kopii cyfrowych (obecnie 51 milionów skanów).

NAC utrzymuje i rozbudowuje Centralne Repozytorium Cyfrowe (CRC), w którym przechowywane są kopie wzorcowe i użytkowe materiałów archiwalnych, sporządzone w trakcie digitalizacji przez wszystkie archiwa państwowe oraz inne instytucje publikujące swoje skany w serwisie Szukaj w Archiwach.

NAC odpowiada także za Centralny Magazyn Mikrofilmów Archiwów Państwowych, który stale jest powiększany od roku 1955 o kolejne mikrofilmy z najcenniejszych materiałów archiwalnych archiwów.

Jednymi z priorytetowych działań prowadzonych w NAC są digitalizacja tradycyjnych materiałów archiwalnych i udostępnianie – zwłaszcza on-line – kopii cyfrowych archiwaliów wraz z informacją o zasobie. W 2009 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powierzył NAC funkcję Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów archiwalnych.

Do podstawowych (ustawowych) zadań NAC należy również archiwizacja fotografii (niemal 10 mln j.a.), nagrań dźwiękowych (prawie 65 tys.) oraz filmów (ponad 7 tys. j.a.), a także dokumentacji aktowej (około 30 tys. teczek) – ogółem ponad 4 km.b. dokumentacji audiowizualnej i aktowej.

NAC sprawuje nadzór m.in. nad Telewizją Polską S.A. i Polskim Radiem S.A. Na podstawie umowy użyczenia instytucje te korzystają z zasobu pozostającego w kompetencji NAC, przechowywanego w magazynach Ośrodka Dokumentacji i Zbiorów Programowych Telewizji Polskiej SA i Archiwum Polskiego Radia SA.

NAC w wyjątkowy sposób popularyzuje swój zasób. W „Archiwalnym Fotoplastikonie Online” (dostępny na YouTube) na „ożywionych” fotografiach prezentuje obrazy miast sprzed kilkudziesięciu lat: Radomia, Łodzi, Torunia, Gdyni i Płocka. Premierze każdego odcinka towarzyszy webinarium z udziałem historyka z danego miasta, które pogłębia najciekawsze wątki nakreślone w wirtualnej wystawie.

Obecnie archiwum zatrudnia 60 pracowników.

The National Digital Archives, one of three central archives, was established in 2008 on the foundations of the Archives of Mechanical Documentation: the central state archives, operating since 1955 and collecting audiovisual documentation from all over Poland (thus, NDA is the most recent of all 33 state archives). The first director of the NDA was its originator, Dr. Nikodem Bończa-Tomaszewski. The aforementioned transformation was a response to the ongoing revolution in technology for recording, storing and accessing archival materials.

The NDA develops, maintains and manages the Integrated Archive Information System (ZoSIA) – an IT tool that makes it possible to provide access through the portal “Search the Archives” (szukajwarchiwach.gov.pl) to information on archival materials described in the system and their digital copies (currently 51 million scans).

The NDA maintains and expands the Central Digital Repository (CDR), which stores master and usable copies of archival materials made during digitization by all state archives and other institutions that publish their scans in the Search in Archives service.

The NDA is also responsible for the Central Microfilm Repository of the State Archives, which has been continuously expanded since 1955, with more microfilms of the most valuable archival materials.

The priority activities carried out at the NDA involve digitizing traditional archival materials and making available – especially online – copies of digital archival materials along with information about the holdings. In 2009 the Minister of Culture and National Heritage entrusted the NDA with the function of the Center of Competence for the digitization of archival materials.

The (statutory) tasks also include archiving of photographs (nearly 10 million archival units), sound recordings (nearly 65,000) and films (more than 7,000 archival units), as well as file documentation (about 30,000 folders) – a total of more than 4 km of audiovisual and file documentation.

The NDA supervises, among others, Telewizja Polska S.A. and Polskie Radio S.A.. On the basis of a loan agreement, these institutions use the resources under the authority of NDA, stored in the Documentation and Program Repository of Telewizja Polska S.A. and the Archives of Polskie Radio S.A.

The institution also promotes its collection in a unique way. In “Archival Photoplasticon Online” (available on YouTube), it presents images of cities from several decades ago in “animated” photographs, e.g. Radom, Łódź, Toruń, Gdynia and Płock. The premiere of each episode is accompanied by a webinar with a historian from the city in question, which explores the most interesting themes outlined in the virtual exhibition.

Currently, the archives employs 60 staff members.

Portret Marii Wodzińskiej (1819–1896); na odwrociu napis ołówkiem: „Maryla Wodzińska w 40tym roku życia primo voto Skarbkowa, secundo voto Orpizewska. Zdjęcie oryginalne nigdzie niereprodukowane”.

Portrait of Maria Wodzińska (1819–1896); on the reverse an inscription in pencil: “Maryla Wodzińska at 40, primo voto Skarbkowa, secundo voto Orpizewska. An original photograph, never reproduced”.

NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE, ZBIÓR FOTOGRAFII RÓŻNEGO POCHODZENIA, SYGN. 3/7/0/-/998
1854-1863
odbitka albuminowa, 60x110 mm, zakład fotograficzny: Fratelli Alinari, Firenze

NATIONAL DIGITAL ARCHIVES, COLLECTION OF PHOTOGRAPHS OF DIFFERENT ORIGIN, NO. 3/7/0/-/998
1854-1863
albumen print, 60x110 mm, photo atelier: Fratelli Alinari, Firenze

Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN) po raz pierwszy było wzmiankowane w tekście projektu Reskryptu Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami z lipca 1918 r. Formalnie zostało powołane do życia – pod nazwą Archiwum Wojskowe – na mocy zapisów Dekretu Naczelnika Państwa z 7 lutego 1919 r. o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami, z zadaniem gromadzenia i przechowywania akt pozostałych po byłych okupacyjnych władzach wojskowych niemieckich i austro-węgierskich z lat 1915–1918.

Od 1922 r. do zasobu AAN zaczęły napływać akta polskich instytucji i urzędów działających już po odzyskaniu niepodległości. Na mocy zapisów zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 3 czerwca 1930 r. w miejsce Archiwum Wojskowego powołano do życia Archiwum Akt Nowych, z zadaniem gromadzenia – obok akt byłych władz okupacyjnych – także archiwaliów wytworzonych przez polskie urzędy i instytucje centralne działające po 1918 r.

Bezpośrednio przed wybuchem II wojny światowej zasób Archiwum zajmował około 10 km półek magazynowych, po jej wybuchu zaś – w wyniku przejścia zasobów archiwów zakładowych oraz registratur zlikwidowanych polskich urzędów – wzrósł do około 35 km. Niestety, archiwalia te zostały w około 97% zniszczone po podpaleniu budynku Archiwum przez oddziały niemieckie po kapitulacji powstania warszawskiego (w początkach listopada 1944 r.).

Formalne reaktywowanie działalności AAN nastąpiło w 1948 r. z zadaniem gromadzenia i przechowywania akt polskich urzędów i instytucji o charakterze centralnym, działających w okresie II Rzeczypospolitej, okupacji oraz po 1944 r.

W chwili obecnej zasób AAN – jednego z trzech polskich archiwów o charakterze centralnym – stanowią archiwalia zajmujące blisko 37 km półek magazynowych. Obejmują one ponad 3,4 mln jednostek inwentarзовych, w tym: 3,1 mln jednostek dokumentacji aktowej, 19 tys. jednostek archiwalnych dokumentacji technicznej, 29 tys. jednostek dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej, 235 tys. jednostek dokumentacji fotograficznej, 900 nagrań filmowych, 4 tys. nagrań dźwiękowych oraz prawie 60 tys. plików dokumentów elektronicznych (zajmujących ponad 550 tys. MB pamięci). Przede wszystkim są to archiwalia wytworzone przez naczelne organa władzy, kontroli, administracji państwowej i wymiaru sprawiedliwości, centralne organa państwowej i spółdzielczej administracji gospodarczej, centralne instytucje finansowo-kredytowe i ubezpieczeniowe, centralne organa partii oraz organizacji politycznych, społecznych, zawodowych, kulturalnych i sportowych oraz wybitne osobistości życia politycznego, społecznego i kulturalnego państwa polskiego. Większość z nich dotyczy okresu po 1916 r., choć niektóre zespoły i zbiory sięgają XIX w. (akta partii i organizacji społecznych czy niepodległościowych), a nawet wieku XV (akta rodzin).

The Central Archives of Modern Records in Warsaw (CAMR) was first mentioned in the draft rescript of the Regency Council of the Kingdom of Poland on the organization of the state archives and custody of the archival records of July 1918. It was formally established under the name Military Archives, pursuant to the decree of the Head of State of 7 February, 1919 on the organization and custody of archival records, with the task of collecting and preserving the records left behind by the former German and Austro-Hungarian occupation military authorities from 1915–1918.

Beginning in 1922, files of Polish institutions and offices operating after the restoration of independence began to flow into the CAMR holdings. Under the provisions of the ordinance of the Minister of Religious Denominations and Public Enlightenment of 3 June, 1930, the Central Archives of Modern Records was established to replace the Military Archives, with the task of collecting archival materials produced by Polish central offices and institutions operating after 1918, in addition to the records of the former occupation authorities.

Immediately before the outbreak of World War II, the Archives holdings occupied about 10 kilometres of storage shelves, while after the outbreak of the war, as a result of the acquisition of company archives and the registries of liquidated Polish offices, the repository increased to about 35 kilometres. Unfortunately, about 97% of these records were destroyed when the Archives building was set on fire after the capitulation of the Warsaw Uprising (in early November 1944) by German troops.

The CAMR was formally re-established in 1948, with the task of collecting and storing the records of Polish offices and institutions of a central character, operating during the Second Republic, the occupation and after 1944.

At present, the CAMR holdings, i.e. one of the three Polish archives of central character, consist of archival records occupying nearly 37 km of storage shelves, and include more than 3.4 million inventory units, including: 3.1 million units of file documentation, 19 thousand archival units of technical documentation, 29 thousand units of geodetic and cartographic documentation, 235 thousand units of photographic documentation, 900 film recordings, 4 thousand sound recordings and almost 60 thousand files of electronic documents (occupying more than 550 thousand MB of storage). First and foremost, these are the records produced by chief organs of power, control, state administration and administration of justice, central organs of state and cooperative economic administration, central financial, credit and insurance institutions, central organs of parties and political, social, professional, cultural and sports organizations, and prominent personalities of the political, social and cultural life of the Polish state. Most of them relate to the period after 1916, although some sets and collections date back to the 19th century (records of parties and social or independence organizations) and even the 15th century (family records).

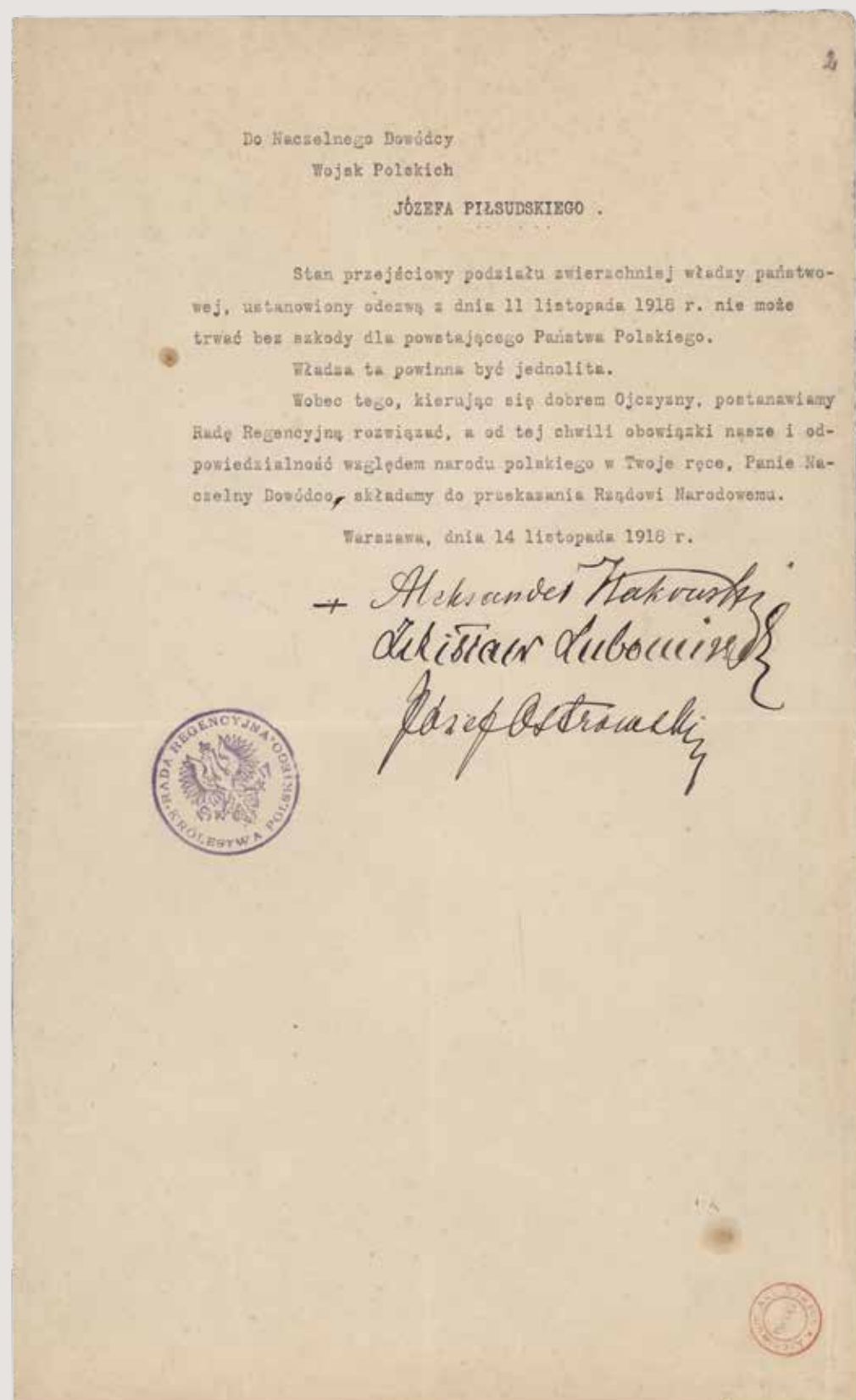

**Akt rozwiązania Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego
i przekazania jej kompetencji Naczelnemu Dowódcy Wojsk Polskich,
Józefowi Piłsudskiemu.**

The act of dissolving the Regency Council of the Polish Kingdom and transferring its powers to the Commander-in-Chief of the Polish Army, Józef Piłsudski.

ARCHIWUM AKT NOWYCH, KANCELARIA
CYWILNA NACZELNIKA PAŃSTWA
W WARSZAWIE 1918–1922, SYGN. 2/3/0/1.1/1,
S. 2
14 listopada 1918, Warszawa
papier, 235 × 380 mm, maszynopis,
podpisy odręczne

ARCHIVES OF NEW DOCUMENTS, CIVIL
CHANCELLERY OF THE HEAD OF STATE IN
WARSAW 1918–1922, NO. 2/3/0/1.1/1, P. 2
14 November 1918, Warsaw
paper, 235 × 380 mm, typescript,
handwritten signatures

Wybrane dokumenty i tłoki pieczętnie
Archiwum Państwowego w Poznaniu
Selected documents and seal dies
State Archives in Poznań

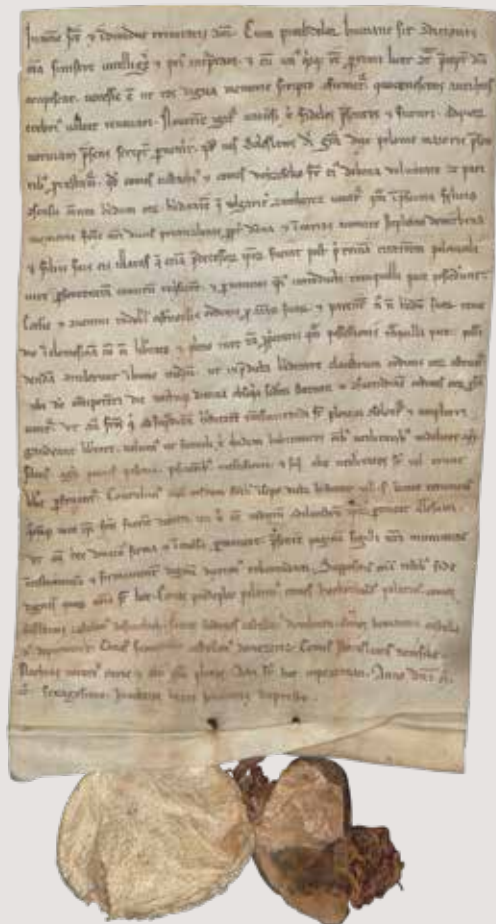

Grzegorz IX, papież, oznajmia opatowi klasztoru w Citeaux i wszystkim innym opatom cysterskim, że powodowany ich skargami, iż delegowani przez papieża sędziowie zbyt często żądają od nich zastosowania ekskomuniki nawet wobec ich własnych założycieli albo też miast, na zgodne współżycie z którymi są oni skazani, zarządził, że żaden z tych sędziów bez upoważnienia papieskiego albo *legata a latere* nie może się tego domagać od przeorów lub podprzeorów.

Gregory IX, Pope, declares to the Abbot of the monastery of Citeaux and to all the other Cistercian abbots that, prompted by their complaints that magistrates delegated by the Pope too often demand from them the application of excommunication even to their own founders or to the cities with which they are doomed to cohabit, he has decreed that none of these magistrates, without papal authority or *legata a latere*, may not demand this of the priors or subpriors.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
KLASZTOR CYSTERSÓW W BLEDZEWIE,
SYGN. 53/1454/0/1/1
3 maja 1234, Lateran
pergamin, 322 x 241 – 254 mm,
język łaciński, bulla na czerwonych
i żółtych niciach

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, CISTERCIAN
ABBAY IN BLEDZEW, NO. 53/1454/0/1/1
3 May 1234, Lateran
parchment, 322 x 241 – 254 mm, Latin, bulla
on red and yellow threads

Bolesław Pobożny, książę wielkopolski, zaświadcza, że bracia komesowie, Eustachiusz i Wojcieszko, dziedzinę swoją, zwaną Zembercz, ofiarowali klasztorowi cystersów w Dobryługu w tej intencji, aby w tej dziedzinie wybudował klasztor cystersów. Książę ze swej strony wyraża zgodę na to, aby pomieniony klasztor w dziedzinie tej na dowolnym prawie zakładał wsie niemieckie i aby do niego należało wszelkie sądownictwo.

Boleslaw the Pious, Duke of Greater Poland, certifies that the comes brothers Eustachiusz and Wojcieszko have donated their domain called Zembercz to the Cistercian abbey in Dobroług with the intention of building a Cistercian monastery in this domain. The prince, on his part, agrees that the aforementioned abbey may establish German villages in this area under arbitrary law and that all jurisdiction may belong to it.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
KLASZTOR CYSTERSÓW W BLEDZEWIE,
SYGN. 53/1454/0/1/18
1 lipca 1260, Poznań
pergamin, 172–179 × 288 mm + 22 – 28 mm,
pergamin, język łaciński, fragment pieczęci
na czerwonym, jedwabnym sznurze

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, CISTERCIAN
ABBEY IN BLEDZEW, NO. 53/1454/0/1/18
1 July 1260, Poznań
parchment, 172 – 179 x 288 + 22 – 28 mm, Latin,
fragment of a seal on a red silk cord

Przemysław II, książę wielkopolski, daje biskupowi poznańskiemu Janowi Herbutowi i kapitule katedralnej poznańskiej wieś książęcą Stęszewko („Stosewo”) i część wsi Młodasko („Młoda”), z wszystkimi prawami, pożytkami i wolnościami, jakie mają inne wsie kościoła katedralnego poznańskiego, natomiast uzyskaną od biskupa w wyniku tej zamiany wieś dotąd kościelną Krosno, leżącą nad rzeczką Mosiną, z takimi samymi prawami, przy poparciu biskupa i kapituły poznańskiej daje Mikołajowi [Przedpełkowicowi], wojewodzie kaliskiemu, w dziedziczne posiadanie.

Przemysław II, Duke of Wielkopolska, grants to Bishop Jan Herbut of Poznań and Poznań Cathedral Chapter the ducal village of Stęszewko (“Stosewo”) and part of the village of Młodasko (“Młoda”), with all the rights, benefits and liberties that other villages of Poznań Cathedral Church enjoy, and he gives the village of Krosno, located on the Mosina River, obtained from the bishop as a result of this exchange, with the same rights, with the approval of the Bishop and Poznań Chapter, to Mikołaj [Przedpełkowic], Voivod of Kalisz, as a hereditary possession.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
DOKUMENTY I AKTA KOŚCIOŁÓW,
SYGN. 53/905/0/-/1
28 października 1292, Poznań
pergamin, 374 × 225 mm + 27
mm, język łaciński, pieczęci brak,
fioletowe nici jedwabne pozostałe
po przywieszeniu pieczęci

THE STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, DOCUMENTS
AND CHURCH RECORDS, NO. 53/905/0/-/1
28 October 1292, Poznań
parchment, 374 x 225 + 27 mm, Latin, no
seal, purple silk threads left where the seal
was affixed

Krzysztof z Kurozwęk, kasztelan wiślicki, starosta generalny Wielkopolski zaświadcza, że stający przed jego sądem szlachetny Włodko (Władysław) z Danaborza, starosta nakielski, swoją dziedziczną wieś Wilkowyję w powiecie pyzdrym oraz połowę wsi Łuszczanów w powiecie kaliskim za 500 florenów węgierskich sprzedał w nadziei odkupu tj. „na wederkoff” Piotrowi z Bnina, kasztelanowi gnieźnieńskiemu i jego sukcesorom.

Krzysztof of Kurozwęki, Castellan of Wiślica, Starost General of Wielkopolska, certifies that noble Włodko (Władysław) of Danaborze, Starost of Nakielsk, standing before his court, sold his hereditary village of Wilkowyja in the district of Pyzdry and half of the village of Łuszczanów in the district of Kalisz for 500 Hungarian florins in the hope of reacquisition, i.e. as *wederkoff* to Piotr of Bnin, Castellan of Gniezno, and his successors.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
BNIŃSCY, OPALIŃSCY, ŚMIGIELSCY,
MOSZYŃSCY – ŁODZIEWIE,
SYGN. 53/5836/0/-/6

14 sierpnia 1441, Poznań
pergamin, 288 x 178 mm + 42
mm, język łaciński, pieczęci brak,
pergaminowy pasek przewleczony
przez nacięcia w karcie pozostały
po przywieszeniu pieczęci

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, BNIŃSKI,
OPALIŃSKI, ŚMIGIELSKI, MOSZYŃSKI-ŁODZIA
FAMILIES, NO. 53/5836/0/-/6

14 August 1441, Poznań
parchment, 288 x 178 + 42 mm, Latin, no
seal, parchment strips threaded through
the incisions in the card left where the seal
was affixed

Kazimierz Jagiellończyk potwierdza wszystkie przywileje i wolności miasta Poznania.

Casimir Jagiellon confirms all privileges and liberties of the city of Poznań.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, AKTA
MIASTA POZNANIA, SYGN. 53/474/0/1.1.1./8
11 maja 1455, Piotrków
pergamin, 675 x 337 mm + 120 mm, język
łaciński, pieczęć woskowa średnia,
przywieszona na jedwabnym sznurku

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, CITY OF POZNAŃ
RECORDS, NO. 53/474/0/1.1.1./8
11 May 1455, Piotrków
parchment, 675 x 337 + 120 mm, Latin, medium
wax seal, affixed on a silk cord

Oliverius biskup Sabinensis, Julianus biskup Ostiensis, Jan biskup Portuensis, Georgius biskup Albanensis, Jerom ... biskup Drenestensis wraz z innymi kardynałami przychylają się do prośby brata Andrzeja Bochni, generała dominikanów w Polsce, oraz do prośby Doroty Andreski i udzielają specjalnych odpustów wiernym odwiedzającym kaplicę różańcową w kościele ojców dominikanów w Poznaniu w określone święta Panny Marii.

Oliverius, Bishop of Sabinensis, Julianus, Bishop of Ostiensis, John, Bishop of Portuensis, Georgius, Bishop of Albanensis, Jerom ... Bishop of Drenestensis, together with the other cardinals, accede to the request of Brother Andrzej Bochnia, General of the Dominicans in Poland, and to that of Dorota Andreska, and grant special indulgences to the faithful who visit the Rosary Chapel in the church of the Dominican friars in Poznań on the specific holidays of the Virgin Mary.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNAŃU,
KLASZTOR DOMINIKANÓW W POZNAŃU,
SYGN. 53/1464/0/1/31
6 grudnia 1493, Rzym
pergamin włoski, 870 × 450 – 460 mm,
język łaciński, pieczęci brak

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, DOMINICAN
PRIORY IN POZNAŃ, NO. 53/1464/0/1/31
6 December 1493, Rome
Italian parchment, 870 × 450 – 460 mm, Latin,
no seal

Zygmunt I Stary, król polski, przypominając o tym, że pozwolił dawniej Stanisławowi Spinkowi z Będkowa, obecnemu staroście lelowskiemu, wykupić zamek i miasto królewskie Lelów razem z wsiami do tego należącymi z rąk Natalii alias Nawojki z Konieczpola, wdowy po Macieju z Bnina, wojewodzie poznańskim, oraz że przy tej transakcji ta Nawojka przedstawiła dokument, na podstawie którego żądała 400 grzywien pieniędzy oprócz innych sum już jej wypłaconych przez tegoż Spinka, zawiadamia, że mimo przedstawienia wspomnianego dokumentu na sejmie i wstawiennictwa rady królewskiej przysądził tejże Nawojce jedynie 150 grzywien pieniędzy polskich, które ma jej dać Stanisław Spinek, a które będą zapisane dla niego na dobrach starostwa lelowskiego.

Sigismund I the Old, King of Poland, restating that he had formerly allowed Stanisław Spinek of Będków, the present Starost of Lelów, to buy the castle and the royal town of Lelów together with the villages belonging to it from the hands of Natalia alias Nawojka of Konieczpol, widow of Maciej of Bnin, Voivod of Poznań, and that at this transaction, said Nawojka presented a document requesting 400 grzywnas of money in addition to other sums already paid to her by the said Spinek, informs that despite the presentation of the said document at the Sejm and the intercession of the Royal Council, said Nawojka was awarded only 150 grzywnas of Polish money, to be given to her by Stanisław Spinek and to be registered for him on the Lelów estate.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, BNIŃSCY, OPALIŃSCY, ŚMIGIELSCY, MOSZYŃSCY – ŁODZIEWIE, SYGN. 53/5836/0/-/30
25 lutego 1525, Piotrków, na sejmie
 pergamin, 565 x 308 mm + 100 mm, pieczęci brak, pergaminowy pasek w nacięciu karty pozostały po przywieszeniu pieczęci

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, BNIŃSKI, OPALIŃSKI, ŚMIGIELSKI, MOSZYŃSKI-ŁODZIA FAMILIES, NO. 53/5836/0/-/30
25 February 1525, Piotrków, in the Sejm
 parchment, 565 x 308 + 100 mm, no seal, parchment strip threaded through the incision in the card left where the seal was affixed

Janusz Kościelecki, wojewoda sieradzki, starosta generalny Wielkopolski i nakielski, zaświadcza, że stający przed Janem Krzesińskim, chorążym bydgoskim i surogatorem grodzkim poznańskim, bracia rodzeni Kacper i Jerzy Śmigielscy, swoje dziedziczne części miasta Śmigla i wsi do tego miasta należących, tj. Koszonowa, Nietążkowa i Nowej Wsi, zasiedlonych, oraz Malusina, Malusinka, Skrobiszyna, Skrobiszynka i Unina, pustych, położonych w powiecie kościańskim, wypełniając zapisany w aktach grodzkich opoczyńskich podział dóbr ojczystych, rezygnowali wieczyście swoim braciom rodzonym Stanisławowi i Krzysztofowi Śmigielskim na prawie dziedzicznym.

Janusz Kościelecki, Voivod of Sieradz, Starost General of Wielkopolska and Nakielsk, certifies that brothers Kacper and Jerzy Śmigielski, appearing before Jan Krzesiński, Ensign of Bydgoszcz and Poznań town magistrate, resigned their own hereditary parts of the town of Śmigiel and villages belonging to this town, i.e. Koszonowo, Nietążków and Nowa Wieś, all settled, and Malusin, Malusinek, Skrobiszyn, Skrobiszynek and Unin, empty, located in the district of Kościań, in perpetuity to their brothers, Stanisław and Krzysztof Śmigielski, under hereditary law fulfilling the division of inherited estates recorded in the Opoczno Land Registry.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, BNIŃSCY, OPALIŃSCY, ŚMIGIELSCY, MOSZYŃSCY – ŁODZIEWIE, SYGN. 53/5836/0/-/36
24 października 1555, Poznań
 pergamin, 300 x 147 mm + 31 mm, język łaciński, pieczęci brak, nacięcie w pergaminie pozostałe po przywieszeniu pieczęci

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, BNIŃSKI, OPALIŃSKI, ŚMIGIELSKI, MOSZYŃSKI-ŁODZIA FAMILIES, NO. 53/5836/0/-/36
24 October 1555, Poznań
 parchment, 300 x 147 + 31 mm, Latin, no seal, incisions in the parchment left where the seal was affixed

W roku 2015 zespół nr 892 Akta Braci Czeskich został wpisany na Światową Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”
In 2015 set no. 892 Documents of the Czech Brethren was entered on the World List of the UNESCO “Memory of the World” programme

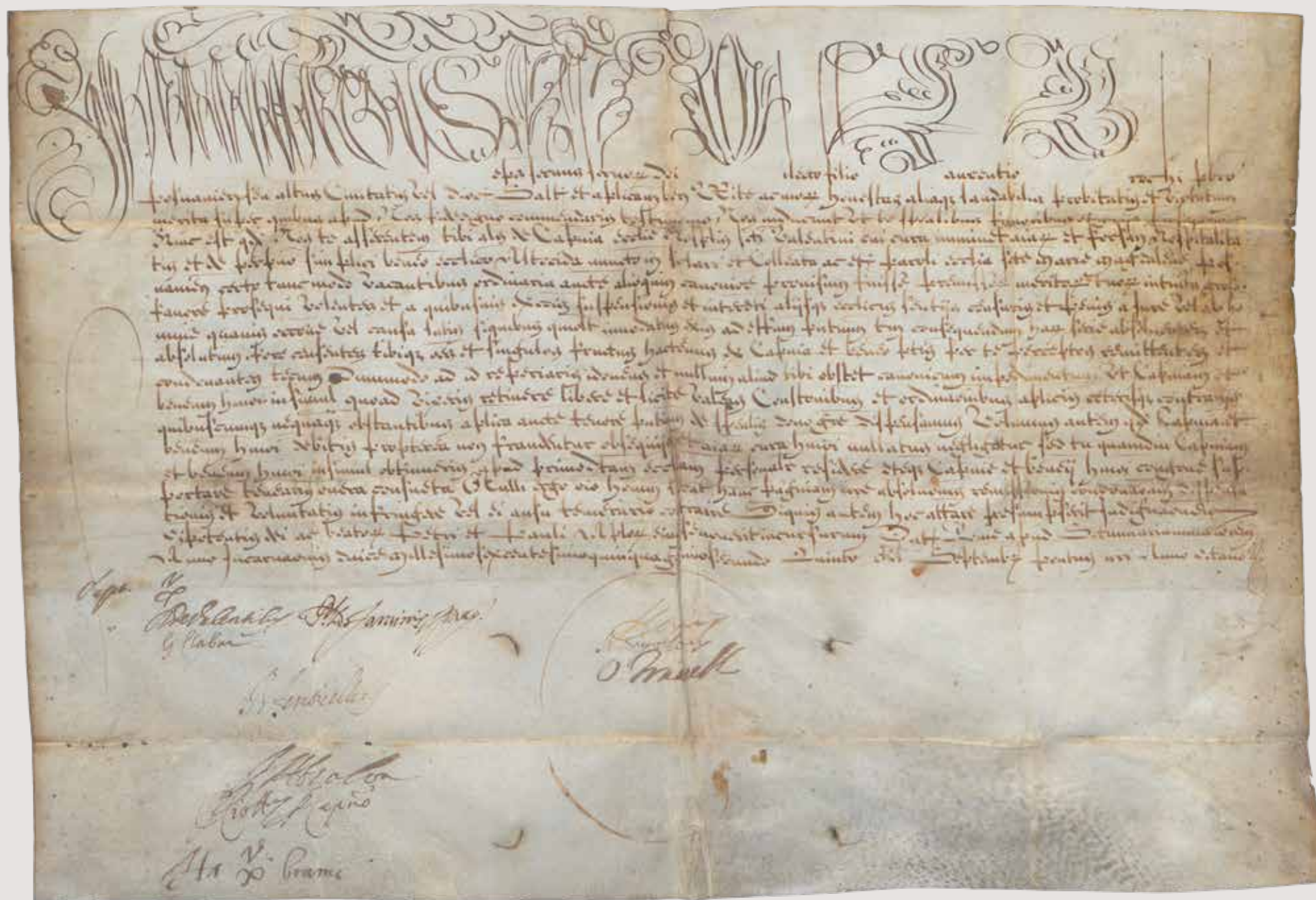

Elżbieta Bitowska z Lichtenburku i na Trzebicy odkupiła na przedmieściu Trzebicy dom znajdujący się obok domu modlitwy, przeznaczając go na szpital dla jedynoty braterskiej (waldenski i pikardzi).

Elżbieta Bitowska of Lichtenburk and landlady of Trzebica bought off a house next to the prayer house on the outskirts of Trzebica as a hospital for the community of brethren (Waldensians and Pickards).

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, AKTA BRACI CZESKICH, SYGN. 53/892/0/1.1/17
6 stycznia 1565, Trzebica
 pergamin, 435 × 257 + 25, język czeski, 6 pieczęci na pasemkach pergaminowych dobrze zachowanych; po 7 pieczęci pasemko

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, DOCUMENTS OF THE CZECH BRETHERN, NO. 53/892/0/1.1/17
6 January 1565, Trzebica
 parchment, 435 × 257 + 25, Czech, 6 well-preserved seals on parchment strips; a strip of the 7th seal

Innocenty X, papież, potwierdza Florianowi Kazimierzowi Czartoryskiemu, biskupowi poznańskiemu, zakres jego kompetencji do obsadzania kanonikami kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu i kościołów parafialnych oraz przypomina zakres ich władzy duchownej.

Innocent X, Pope, confirms to Florian Kazimierz Czartoryski, Bishop of Poznań, the scope of his authority to appoint canons to the Collegiate Church of St. Mary Magdalene in Poznań and parish churches, and restates the scope of their clerical authority.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
DOKUMENTY I AKTA KOŚCIOŁÓW
SYGN. 53/905/0/-/18
28 sierpnia 1652, Rzym
pergamin, 370 x 206 mm + 46
mm, język łaciński, pieczęci brak,
nacięcia w pergaminie pozostałe
po przywieszeniu pieczęci

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, DOCUMENTS
AND CHURCH RECORDS NO. 53/905/0/-/18
28 August 1652, Rome
parchment, 370 x 206 + 46 mm, Latin, no seal,
incisions in the parchment left where the seal
was affixed

Jan III [Sobieski] król Polski... mianuje starostą generalnym Wielkopolski Rafała Leszczyńskiego, wojewodę poznańskiego, po śmierci Piotra z Bnina Opalińskiego, wojewody łączyńskiego.

Jan III [Sobieski], King of Poland ... appoints Rafał Leszczyński, Voivod of Poznań, as Starost General of Wielkopolska, after the death of Piotr of Bnin Opaliński, Voivod of Łączno.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
 RAFAŁ LESZCZYŃSKI (1650–1703;
 STAROSTA GENERALNY WIELKOPOLSKI)
 SYGN. 53/5139/0/-/1
 30 stycznia 1692
 pergamin, 880 × 640 mm, język łaciński,
 pieczęci brak, pozostały trzy nacięcia
 po sznurkach

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, RAFAŁ
 LESZCZYŃSKI (1650–1703; STAROSTA GENERAL
 OF WIELKOPOLSKA) NO. 53/5139/0/-/1
 30 January 1692
 parchment, 880 x 640 mm, Latin, no seal, three
 apertures where strings used to be

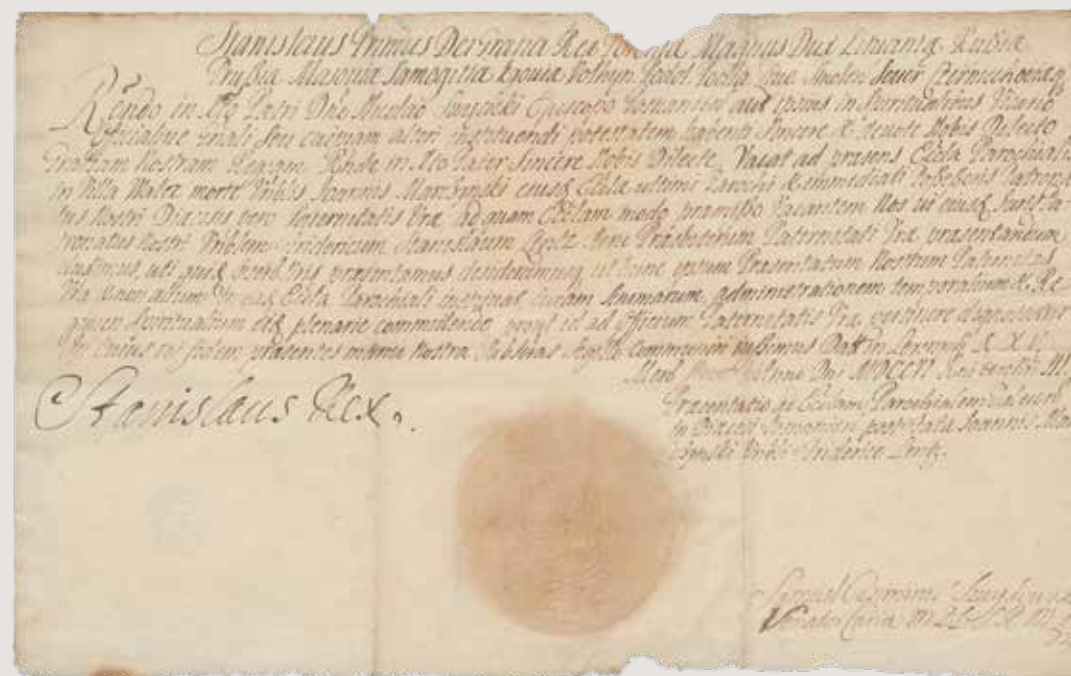

August II saski, król polski..., zatwierdza postanowienia Władysława Radomickiego, dziedzica Obrzycka i starosty mosińskiego, dotyczące wyboru króla kurkowego w Bractwie Kurkowym w Obrzycku.

Augustus II of Saxony, King of Poland ... approves the decisions of Władysław Radomicki, heir of Obrzycko and Starost of Mosina, concerning the election of the King of the Rifle Fraternity in Obrzycko.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, BRACHTWA STRZELECKIE (KURKOWE) MIAST WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO SYGN. 53/1159/0/22/44 1 czerwca 1698, Warszawa papier, 415 x 298 mm, język łaciński, pieczęć woskowa wyciśnięta na papierze

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, RIFLE FRATERNITIES OF POZNAŃ PROVINCE CITIES NO. 53/1159/0/22/44 1 June 1698, Warsaw paper, 415 x 298 mm, German, wax seal impressed on paper

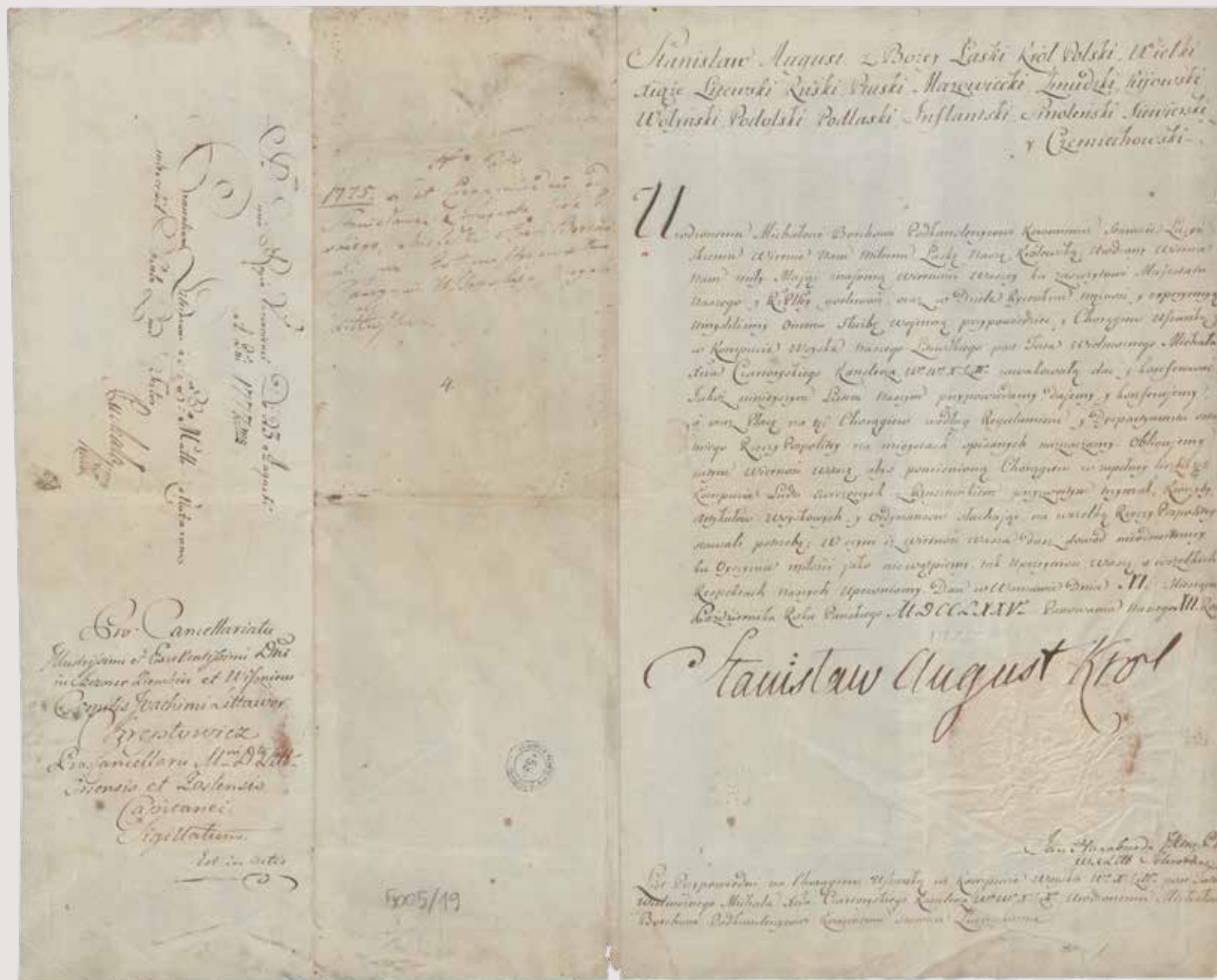

Stanisław Leszczyński, król polski, zawiadamia biskupa poznańskiego Mikołaja Świącickiego, że jako patron kościoła w Wałczu wyznaczył [na proboszcza tamże] księdza Fryderyka Stanisława Lentza w miejsce zmarłego księdza Jana Marczyńskiego.

Stanisław Leszczyński, King of Poland, notifies Bishop Mikołaj Świącicki of Poznań that as the patron of the church in Wałcz he appointed [as parish priest there] Fr. Fryderyk Stanisław Lentz in place of deceased Fr. Jan Marczyński.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, DOKUMENTY I AKTA KOŚCIOŁÓW SYGN. 53/905/0/-/19 15 listopada 1706, Leszno papier, 320 x 200 mm, język łaciński, pieczęć królewska wyciśnięta przez papier

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, DOCUMENTS AND CHURCH RECORDS NO. 53/905/0/-/19 15 November 1706, Leszno paper, 320 x 200 mm, Latin, royal seal impressed through paper

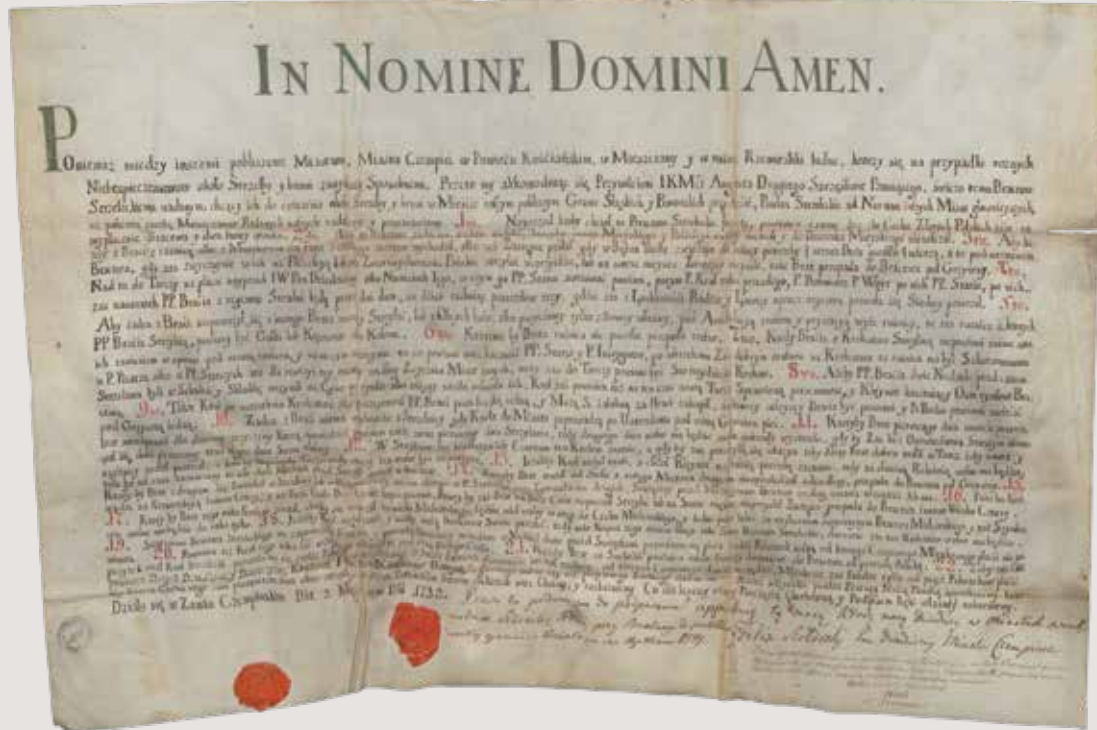

Stanisław August Poniatowski, król polski, daje Michałowi Borchowi, podkanclerzycowi koronnemu, staroście licyńskiemu, list przypowiedni na zaciąg i dowództwo chorągwi husarskiej wojsk litewskich, wakujące po śmierci Michała Czartoryskiego, kanclerza wielkiego litewskiego, i obliuguje go do dbałości o skompletowanie roty oraz o uzbrojenie i wyćwiczenie żołnierzy.

Stanislaw August Poniatowski, king of Poland, gives Michał Borch, Vice-Chancellor of the Crown, Starost of Licyńsk, a conscription letter for the enlistment and command of the hussar banner (troops) of the Lithuanian army, vacant after the death of Michał Czartoryski, Grand Chancellor of Lithuania, and obliges him to take care of completing the rota as well as arming and training the soldiers.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNAŃIU,
BORCHOWIE (SZLACHTA INFLANCKA),
SYGN. 53/5005/0/-/19
11 października 1775, Warszawa
papier, 240 x 390 mm, język polski,
pieczęć mniejsza litewska wyciśnięta przez
papier na podłożu z czerwonego laku

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, THE BORCHS
(LIVONIAN NOBLE FAMILY), NO. 53/5005/0/-/19
11 October 1775, Warsaw
paper, 240 x 390 mm, Polish, minor Lithuanian
seal impressed through paper on sealing red
wax underlay

Feliks Szoldrski, dziedzic miasta Czempinia, potwierdza statut bractwa strzeleckiego z 3 V 1732 roku.

Feliks Szoldrski, heir to the town of Czempień, confirms the statute of the Rifle Fraternity of 3 May 1732.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
BRACHTWA STRZELECKIE (KURKOWE)
MIAST WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO,
SYGN. 53/1159/0/5/168
11 maja 1784, Czempień
pergamin, 590 x 390 mm, język polski,
pieczęć osobowa, dwulakowa

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, RIFLE
FRATERNITIES OF POZNAŃ PROVINCE CITIES
NO. 53/1159/0/5/168
11 May 1784, Czempień
parchment, 590 x 390 mm, Polish, personal
seal – double sealing waxes

Stanisław August Poniatowski, król polski, wzywa Michała Borchę, oboźnego litewskiego do wzięcia udziału w sejmiku poselskim wyznaczonym na dzień 21 VIII 1786 r. i przyczynienia się do wyboru najbardziej odpowiednich posłów na zbliżający się sejm walny zwyczajny.

Stanisław August Poniatowski, King of Poland, summons Michał Borch, Lithuanian Provost, to take part in Parliamentary Assembly to be held on 21 August 1786 and to contribute to the election of the most suitable deputies to the forthcoming Ordinary General Sejm.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
BORCHOWIE (SZLACHTA INFLANCKA),
SYGN. 53/5005/0/-/14
25 maja 1786, Warszawa
papier, 240 x 375 mm, język polski, pieczęć
mniejsza litewska wyciśnięta przez papier
na podkładzie woskowym

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, THE BORCHS
(LIVONIAN NOBLE FAMILY), NO. 53/5005/0/-/14
25 May 1786, Warsaw
paper, 240 x 375 mm, Polish, minor Lithuanian
seal impressed through paper on wax underlay

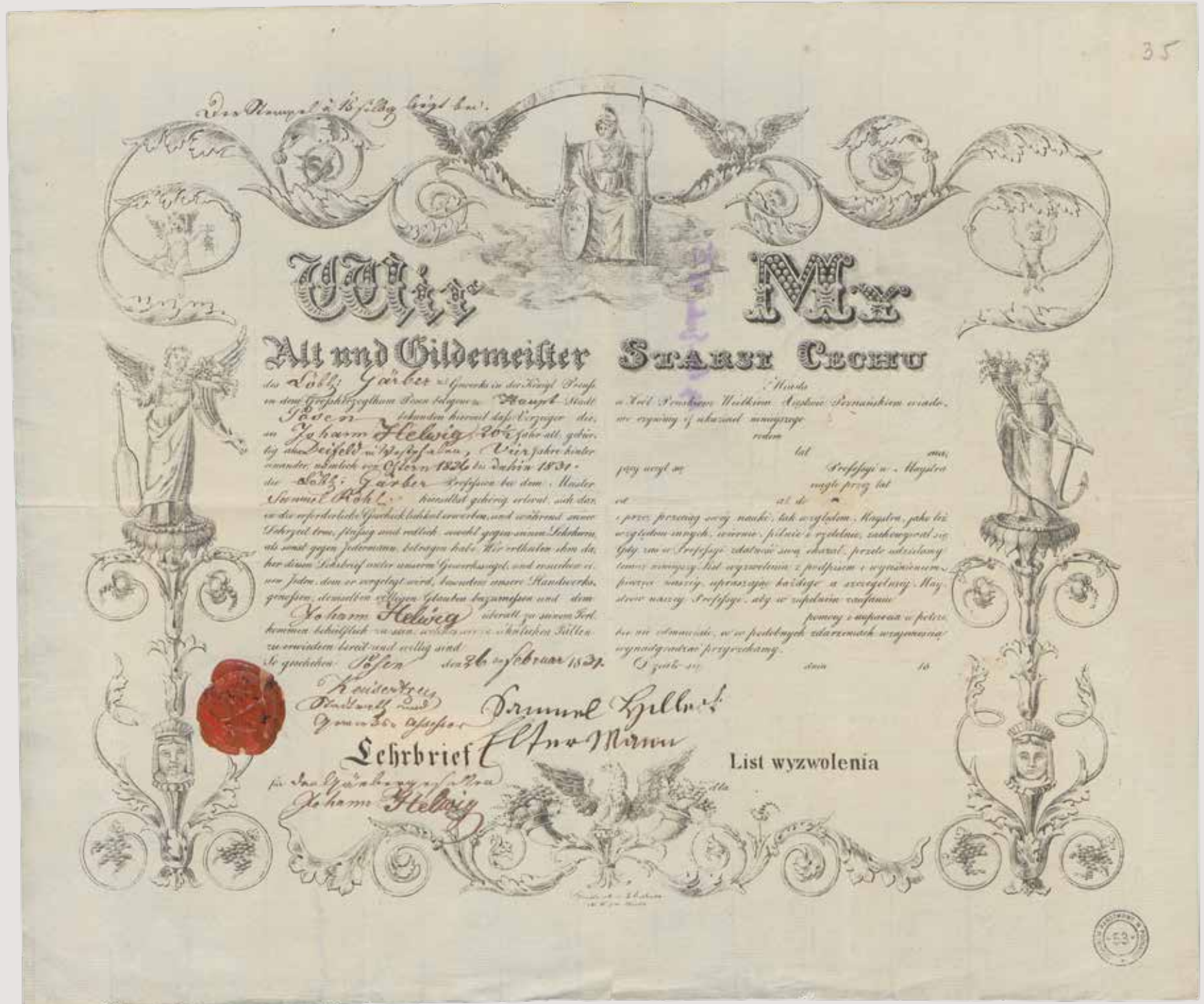

Świadectwo moralności i pracy
Traugotta Liedlicha.

Certificate of morality and work
of Traugott Liedlich.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, CECHY
MIASTA GNIEZNO, SYGN. 53/1310/0/10/33
6 stycznia 1796, Poznań
papier, 405 × 330 mm, język niemiecki,
wyciśnięta pieczęć cechowa

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, CITY GUILDS OF
GNIEZNO, NO. 53/1310/0/10/33
6 January 1796, Poznań
paper, 405 × 330 mm, German, guild
seal impressed

Świadectwo czeladnicze
Johanna Helwiga.

Apprenticeship certificate
of Johann Helwig.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, CECHY
MIASTA POZNANIA, SYGN. 53/636/0/11/102,
s. 35
26 lutego 1831, Poznań
papier, 420 x 356 mm, język niemiecki,
język polski, wyciśnięta pieczęć cechowa
w czerwonym laku

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, CITY GUILDS OF
POZNAŃ, NO. 53/636/0/11/102 P. 35
26 February 1831, Poznań
paper, 420 x 356 mm, German, Polish, guild
seal impressed in red sealing wax

Franciszek Józef, cesarz austriacki, przyjmuje Edwarda Jana Korczyńskiego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, oraz jego ojca Antoniego i stryjów Aleksandra i Stanisława do austriackiego stanu rycerskiego i zatwierdza im oraz ich potomkom herb „Sas”.

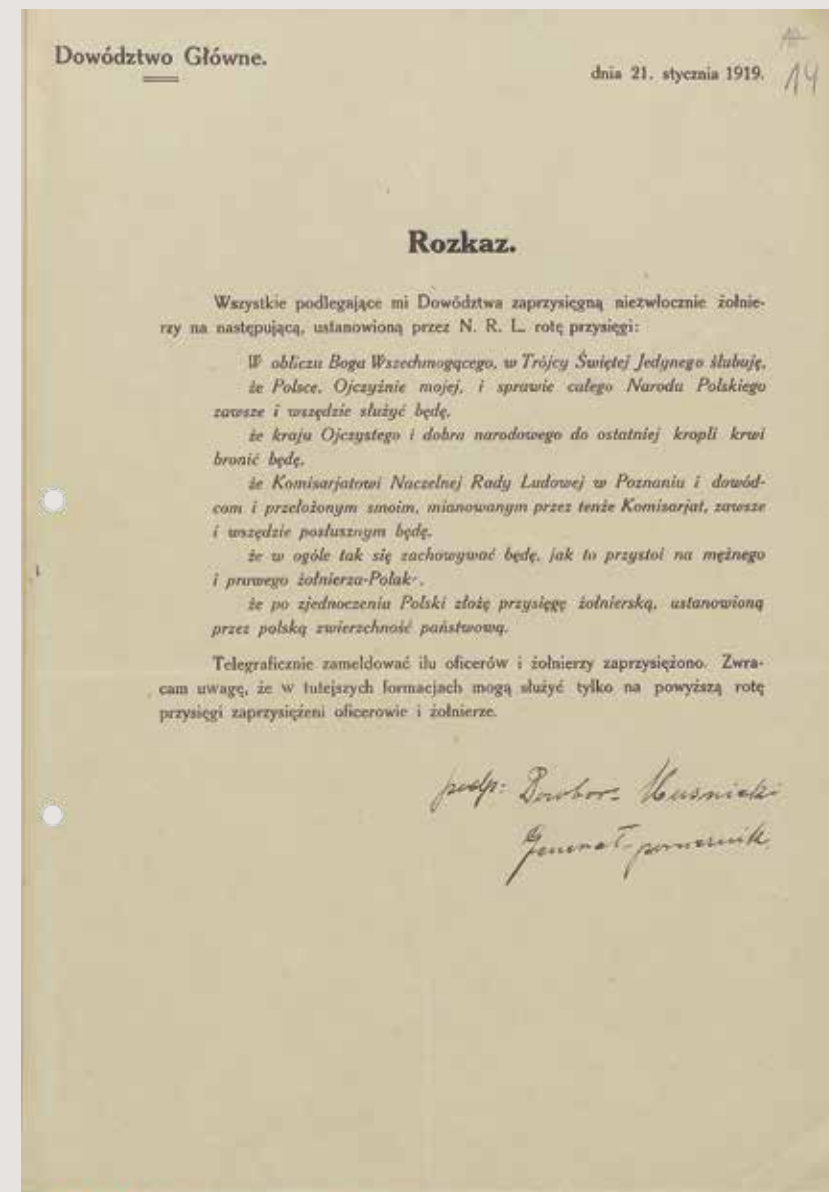
Francis Joseph, Emperor of Austria, accepts Edward Jan Korczyński, Professor at the Jagiellonian University, as well as his father Antoni and his uncles Alexander and Stanisław into the Austrian knighthood and assigns for them and their descendants the “Sas” Coat of Arms.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU, KORCZYŃSCY (HERBU SAS, EDWARD JAN BOŻY: PROFESOR MEDYCZYNY NA UNIwersYTECIE JAGIELLOŃSKIM W KRAKOWIE), SYGN. 53/5107/0/-/1
25 marca 1880
papier, księga 280 × 373 mm, język niemiecki, pieczęć przywieszona na sznurku, w ozdobnej, metalowej puszcze w kolorze złotym

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, THE KORCZYŃSKI FAMILY (SAS COAT OF ARMS, EDWARD JAN BOŻY: PROFESSOR OF MEDICINE AT JAGIELLONIAN UNIVERSITY, KRAKOW), NO. 53/5107/0/-/1
25 March 1880
paper, book 280 x 373, German, seal suspended on a string, in a decorative gold-coloured metal box

*W 2018 roku dokumenty
zostały wpisane
na Krajową Listę
Programu UNESCO
„Pamięć Świata”
In 2018 the documents were
entered on the National
Register of the UNESCO
„Memory of the World”
Programme*

Rozkazy dzienne Dowództwa Głównego Sił Zbrojnych w byłym zaborze pruskim.

Daily orders of the Chief Command of the Armed Forces in the former Prussian partition.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W POZNANIU,
DOWÓDZTWO OKRĘGU GENERALNEGO
W POZNANIU, SYGN. 53/1144/0/-/1
1919 r.
poszyt, papier, 225 x 350, język polski,
ss. 171

STATE ARCHIVES IN POZNAŃ, GENERAL
DISTRICT HEADQUARTERS IN POZNAŃ,
NO. 53/1144/0/-/1
1919
libellus, paper, 225 x 350, Polish, pp. 171

PIECZĘCIE URZĘDOWE IMIENNE OFFICIAL PERSONAL SEALS

SYGN. 53/983/O/III/1

Tłok pieczętny F.H.M. Finka, pruskiego notariusza królewskiego [połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/III/1
Seal die of F.H.M. Fink Prussian Royal Notary [mid-19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/III/6

Tłok pieczętny Kazimierza Raczyńskiego, marszałka dworu, starosty generalnego Wielkopolski [ostatnie XX-lecie XVIII w.], mosiądz
NO. 53/983/O/III/6,
Seal die of Kazimierz Raczyński, Court Marshal, Starost General of Wielkopolska [last two decades of the 18th c.], brass

SYGN. 53/983/O/III/7

Tłok pieczętny Bogusława Rożnowskiego, kapitana trzeciego pułku wojsk Księstwa Warszawskiego [1807–1815], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/III/7
Seal die of Bogusław Rożnowski Captain of the third regiment of the Army of the Duchy of Warsaw [1807–1815], brass and wood

SYGN. 53/983/O/III/10

Tłok pieczętny Antoniego Sułkowskiego, księcia na Sułkowie i hrabiego na Lesznie [1762–1795], mosiądz i żelazo
NO. 53/983/O/III/10
Seal die of Antoni Sułkowski, Duke of Sułków and Count of Leszno [1762–1795], brass and iron

PIECZĘCIE KOŚCIELNE I INSTYTUCJI KOŚCIELNYCH CHURCH AND CHURCH INSTITUTIONS SEALS

SYGN. 53/983/O/IV/13

Tłok pieczętny konwentu cystersów w Obrze, pow. wolsztyński [II połowa XVIII w.], mosiądz i żelazo
NO. 53/983/O/IV/13
Seal die of the Cistercian Abbey in Obra, Wolsztyn District [second half of the 17th c.], brass and iron

SYGN. 53/983/O/IV/27

Tłok pieczętny kościoła kolegiackiego i parafialnego św. Stanisława biskupa w Szamotułach [II połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/IV/27
Seal die of the Collegiate Parish Church of St. Stanislaus the Bishop in Szamotuły [second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IV/41

Tłok pieczętny Kurii biskupiej Diecezji Włocławsko-Kaliskiej [II poł. XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/IV/41
Seal die of the Episcopal Curia of Włocławek and Kalisz Diocese [second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IV/43

Tłok pieczętny notariusza apostolskiego [II połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/IV/43
Seal die of the Apostolic Notary [second half of the 19th c.], brass and wood

PIECZĘCIE WIEJSKIE VILLAGE SEALS

SYGN. 53/983/O/V/5

Tłok pieczętny wsi Dzieczyn (pisownia ówczesna; obecnie Dzieczęzna) w pow. gostyńskim [1817 r.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/V/5

Seal die of Dzieczyn – village, Gostyń District [1817], brass and wood

SYGN. 53/983/O/V/10

Tłok pieczętny wsi Gulczewo w pow. gnieźnieński, pieczęć sołtysa [II połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/V/10
Seal die of Gulczewo – village, Gniezno District, seal of the Mayor [second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/V/18

Tłok pieczętny wsi Klony w pow. średzki, pieczęć wójta [I połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/O/V/18
Seal die of Klony – village, Środa District, seal of the Vogt [first half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/V/23

Tłok pieczętny wsi Krerowo w pow. średzki,
Urząd Stanu Cywilnego

[II połowa XIX w.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/V/23

Seal die of Krerowo – village, Środa District, Registry Office
[second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/V/34

Rataje – wieś należąca do miasta Poznania,
pieczęć sądu wiejskiego

[połowa XIX w.], mosiądz i drewno, pieczęć
przechowywana w skórzanej sakiewce

NO. 53/983/O/V/34

Rataje – village belonging to the city of Poznań,
land court seal
[mid-19th c.], brass and wood, seal kept in a leather pouch

SYGN. 53/983/O/VII/5

Tłok pieczętny Rydzyny, pow. leszczyński, majątek
Sułkowskich, pieczęć kancelarii ordynacji

[początek XIX w.], mosiądz i żelazo

NO. 53/983/O/VII/5

Seal die of Rydzyna estate of the Sułkowski Family, seal of
the Ordinance Chancellery [early 19th c.], brass and iron

SYGN. 53/983/O/VII/14

Tłok pieczętny miasta Miejska Górka w pow.
leszczyńskim, majątek Sułkowskich, urząd wójtowski

[II połowa XVIII w.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/VII/14

Seal die of Miejska Górka, Leszno District, estate of the
Sułkowski Family, alderman's office
[second half of the 18th c.], brass and wood

PIECZĘCIE ZIEMSKIE DISTRICT SEALS

SYGN. 53/983/O/VII/2

Tłok pieczętny ordynacji rydzynskiej, pow. leszczyński,
pieczęć Sułkowskich

[koniec XVIII w.], stal i drewno

NO. 53/983/O/VII/2

Seal die of Rydzyna Ordinance, Leszno District,

Seal of the Sułkowski Family

[end of the 18th c.], steel and wood

PIECZĘCIE MIEJSKIE, INSTYTUCJI MIEJSKICH I PAŃSTWOWYCH CITY SEALS, CITY INSTITUTIONS AND STATE INSTITUTIONS

SYGN. 53/983/O/IX/1

Tłok pieczętny Kasy Prefekturalnej
Departamentu Bydgoskiego

[1809–1815], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/IX/1

Seal die of the Prefectural Fund of Bydgoszcz Department
[1809–1815], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IX/2

Tłok pieczętny Chwaliszewo [jurydyka poznańska],
pieczęć wójtowska

[połowa XVII w.], srebro i drewno

NO. 53/983/O/IX/2

Seal die of Chwaliszewo – Poznań jurisdiction,
alderman's seal
[mid-17th c.], silver and wood

SYGN. 53/983/O/IX/6

Tłok pieczętny miasta Gniewkowo, pow. inowrocławski
[poł. XVIII w.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/IX/6

Seal die of the town of Gniewkowo
[mid-18th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IX/48

Tłok pieczętny miasta Leszno z okresu
Księstwa Warszawskiego

[1807–1815], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/IX/48

Seal die of the town of Leszno in the Duchy of Warsaw
[1807–1815], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/57

Tłok pieczętny Rady Miejskiej miasta Leszna [połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/0/IX/57
Seal die of the Town Council of Leszno [mid-19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/65

Tłok pieczętny Urzędu Policyjnego [pruskiego] miasta Leszno [II połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/0/IX/65
Seal die of the Police Office [Prussian] of the town of Leszno [second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/113

Tłok pieczętny miasta Ostrzeszów – reprezentanci mieszczan [I połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/0/IX/113
Seal die of the town of Ostrzeszów – representatives of the burghers [first half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/125

Tłok pieczętny miasta Poniec w powiecie gostyńskim [1750], mosiądz i drewno
NO. 53/983/0/IX/125
Seal die of the town of Poniec [1750], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/70

Tłok pieczętny Cenzury policyjnej miasta Leszno [II połowa XIX w.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/0/IX/70

Seal die of the Police Censorship of the town of Leszno [second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/129

Tłok pieczętny miasta Poznań [I połowa XIV w.], mosiądz, złoto i mosiądz

NO. 53/983/0/IX/129

Seal die of the city of Poznań [first half of the 14th c.], brass, gold and brass

SYGN. 53/983/0/IX/94

Tłok pieczętny Urzędu Miar i Wag w Lesznie [II połowa XIX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/0/IX/94
Seal die of the Weights and Measures Office in Leszno [second half of the 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/0/IX/107

Tłok pieczętny Urzędu Policyjnego [pruskiego] miasta Międzychód [początek XX w.], mosiądz i drewno
NO. 53/983/0/IX/107
Seal die of the Police Office [Prussian] of the town of Międzychód [early 20th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IX/139
Tłok pieczętny miasta Poznań
[1807–1815], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/IX/139
Seal die of the city of Poznań
[1807–1815], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IX/182
Tłok pieczętny Królewskiego Archiwum Państwowego
w Poznaniu
[koniec XIX w.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/IX/182
Seal die of the Royal State Archives in Poznań
[late 19th c.], brass and wood

SYGN. 53/983/O/IX/267
Tłok pieczętny miasta Wschowa
[II połowa XVIII w.], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/IX/267
Seal die of the town of Wschowa
[second half of the 18th c.], brass and wood

PIECZĘCIE CECHOWE GUILD SEALS

SYGN. 53/983/O/X/3
Tłok pieczętny Cechu tkaczy-plotcienników miasta
Bojanowo w pow. rawickim
[1790], żelazo i żelazo

NO. 53/983/O/X/3
Seal die of the Guild of Linen Weavers of the town
of Bojanowo
[1790], iron and iron

SYGN. 53/983/O/X/10
Tłok pieczętny Cechu Łącznego miasta Buk
w pow. poznańskim
[1853], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/X/10
Seal die of Various Crafts Guild of the town of Buk
[1853], brass and wood

SYGN. 53/983/O/X/28

Tłok pieczętny Cechu kowali i złotników miasta Gniezno
[połowa XVI w.], żelazo, srebro i drewno

NO. 53/983/O/X/28

Seal die of Blacksmiths and Goldsmiths Guild of the town
of Gniezno
[mid-16th c.], iron, silver and wood

SYGN. 53/983/O/X/67

Tłok pieczętny Cechu krojników sukna miasta Leszno
[1709], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/X/67

Seal die of Cloth Cutters Guild of the town of Leszno
[1709], brass and wood

SYGN. 53/983/O/X/38

Tłok pieczętny Cechu szweców miasta
Grodzisk Wielkopolski
[1737], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/X/38

Seal die of Shoemakers Guild of the town
of Grodzisk Wielkopolski
[1737], brass and wood

SYGN. 53/983/O/X/81

Tłok pieczętny Cechu piekarzy miasta Łobżenica
w powiecie piłskim
[1700], mosiądz i drewno

NO. 53/983/O/X/81

Seal die of Bakers Guild of the town of Łobżenica
[1700], brass and wood

SYGN. 53/983/0/X/86

Tłok pieczętny Cechu młynarzy młynów wiatrowych miasta Miejska Górka w pow. leszczyńskim [1692], mosiądz i drewno

NO. 53/983/0/X/86

Seal die of Windmill Millers Guild of the town of Miejska Górka [1692], brass and wood

SYGN. 53/983/0/X/205

Tłok pieczętny Cechu rzeźników miasta Wieleń w pow. czarnkowsko-trzcianeckim [1785], mosiądz i drewno

NO. 53/983/0/X/205

Seal die of Butchers Guild of the town of Wieleń [1785], brass and wood

SYGN. 53/983/0/X/158

Tłok pieczętny Cechu płócienników miasta Rawicz [koniec XVIII w.], drewno i drewno

NO. 53/983/0/X/158

Seal die of Linen-makers Guild of the town of Rawicz [late 18th c.], wood and wood

SYGN. 53/983/0/X/175

Tłok pieczętny Cechu tkaczy-płócienników miasta Śmigiel w pow. kościańskim [1600], drewno i drewno

NO. 53/983/0/X/175

Seal die of Linen Weavers Guild of the town of Śmigiel [1600], wood and wood

SYGN. 53/983/0/X/216

Tłok pieczętny Cechu grzebieniarzy miasta Wschowa [1649], mosiądz i drewno

NO. 53/983/0/X/216

Seal die of Comb-makers Guild of the town of Wschowa [1649], brass and wood

SYGN. 53/983/0/X/218

Tłok pieczętny Cechu kapeluszników miasta Wschowa [1801], mosiądz i drewno, do uchwytu tłoka przywiązany sznurem konopnym klucz do skrzynki cechowej

NO. 53/983/X/218

Seal die of Milliners Guild of the town of Wschowa [1801], brass and wood, a guild box key tied to the seal die holder with hemp rope

A